

THE KING OF THE WHITE ELEPHANT

พระเจ้าช้างเผือก

ปรีดี พนมยงค์
PRIDI BANOMYONG

พระเจ้าช้างเผือก

PRIDI-PHOONSUK
ปริดี - พูนสุข พนณรงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion **OPENBASE**.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

พระเจ้าช้างเผือก

ปรีดี พนมยงค์

คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓)

หนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

พระเจ้าช้างเผือก

แปลจาก “The King of The White Elephant” by Pridi Banomyong

บรรณาธิการ : สันติสุข โสภณสิริ

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN 974-7833-37-9

พิมพ์ครั้งแรก ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๓

พิมพ์ครั้งที่สอง พฤศจิกายน ๒๕๔๒

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
ภาคเอกชน <http://www.pridi.or.th> E-mail : pridi@ffc.or.th

ประธานกรรมการ : สุลักษณ์ ศิวรักษ์

กรรมการและเลขานุการ : พิภพ ธงไชย

ผู้จัดพิมพ์ร่วม : สถาบันปรีดี พนมยงค์

๖๕/๑ สุขุมวิท ๕๕ (ซอยทองหล่อ) เขตวัฒนา (ปณ.สันติสุข) กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๓๘๑-๓๘๖๐-๑ โทรสาร ๓๘๑-๓๘๕๕

E-mail : pridi_institute@hotmail.com

ดำเนินการผลิต : โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
สำหรับเด็กและเยาวชน

ประธาน : พิภพ ธงไชย

บรรณาธิการ : สันติสุข โสภณสิริ

กองบรรณาธิการ : กานต์ ธงไชย สุดใจ พรหมเกิด

ดำเนินการผลิตร่วม : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก

๑๘๔๕/๓๒๔ ซ.จรัสลาภ ถ.สิรินธร แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ : ๘๘๑-๑๓๓๔ โทรสาร ๔๒๔-๖๒๘๐ E-mail : cpublish@ffc.or.th <http://www.ffc.or.th>

แบบปก : คาเงะ

รูปเล่ม : บริษัท ปาปิรุส จำกัด โทรศัทพ์ ๒๘๗-๒๔๙๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ธนชัย

จัดจำหน่าย : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด โทรศัพท์ ๒๒๕-๕๕๓๖-๔๐

คำนำสำนักพิมพ์

ในบรรดาผลงานนิพนธ์ชิ้นสำคัญไม่กี่ชิ้นที่ท่านปริทัศน์ พนมยงค์ ได้นิพนธ์ไว้ในระหว่างที่มีบทบาทอยู่บนสังเวียนการเมืองไทยและสากล ช่วงระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๔๗๕ - พ.ศ. ๒๔๙๐) *The King of the White Elephant* (พระเจ้าช้างเผือก) เป็นงานนิพนธ์ที่แปลกแตกต่างจากผลงานชิ้นอื่นอย่างสิ้นเชิงตรงที่นำเสนอออกมาในรูปของนวนิยาย

แม้การเขียนนวนิยายเพียงเล่มเดียวในชีวิต จะไม่ทำให้ท่านปริทัศน์ฯ อยู่ในกระบวนแถวของนักเขียนนวนิยายมืออาชีพ เช่นเดียวกับการเป็นผู้กำกับภาพยนตร์เพียงเรื่องเดียวจะไม่ทำให้ท่านกลายเป็นผู้กำกับผู้มีชื่อเสียง

แต่คุณค่าอมตะของ *The King of the White Elephant* อยู่ตรงที่งานชิ้นนี้มีใช้บทประพันธ์ของนักเขียนนวนิยายมืออาชีพ แต่เป็นบทประพันธ์ของรัฐบาลราชอาณาจักรไทยท่านหนึ่งซึ่งต้องการจะใช้ศิลปวรรณกรรมและศิลปภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารสันติภาพจากจุดยืนของประชาชาติเล็กๆ ให้ปรากฏสู่ประชาคมสากล อันจะเห็นได้จากการที่ต้นฉบับของนวนิยายเรื่องนี้เป็นภาษาอังกฤษ และเมื่อแปลงเป็นบทภาพยนตร์ก็สร้างเป็นภาพยนตร์เสียงภาษาอังกฤษในฟิล์มด้วย

The King of The White Elephant ทั้งที่เป็นนวนิยายและภาพยนตร์อุบัติขึ้นในปีพ.ศ. ๒๔๘๓ ท่ามกลางกระแสมหาสงครามซึ่งเริ่มปะทุขึ้นในยุโรปเมื่อปี ๒๔๘๑ แล้วชัยชนะของฝ่ายอักษะในช่วงแรก ทำให้ลัทธินาซี-ฟาสซิสต์แพร่เข้าสู่เอเชีย

กล่าวสำหรับสยามประเทศเอง ซึ่งเวลานั้นได้เปลี่ยนชื่อเป็นไทยแลนด์แล้ว ผู้นำรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีส่วนหนึ่งเกิดความเลื่อมใสในลัทธิของฝ่ายอักษะ ทำให้กระแสลัทธิเชื้อชาตินิยมและลัทธิคลั่งชาติ ฝึกฝายสงคราม แพร่หลายในสังคมสยามยุคนั้น

ท่านปรีดีฯ ในฐานะเป็นผู้บริหารคนหนึ่งในคณะรัฐบาล ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะต้านทานกระแสการฝักใฝ่สงคราม อาทิ ในฐานะที่เป็นผู้ประศาสน์การท่านปรีดีฯ ได้พยายามชี้แจงแสดงเหตุผลยับยั้งมิให้นักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเดินขบวนเรียกร้องดินแดนอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศสแต่ไม่สำเร็จ ทั้งยังคัดค้านมิให้รัฐบาลเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามเป็นไทยแลนด์ แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จอีกเช่นกัน นอกจากนั้นยังได้ผลักดันให้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยความเป็นกลางขึ้นในปี ๒๔๘๒

The King of the White Elephant ก็เป็นความพยายามหนึ่งในวิถีทางดังกล่าวเพื่อจะให้บรรลุปเป้าหมายแห่งความเป็นกลางและสันติภาพ ทั้งในเวทีสยามและเวทีสากล

อย่างไรก็ตาม นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องนี้มิได้แสดงแต่ทัศนะสันติภาพของท่านปรีดีฯ เพียงด้านเดียวเท่านั้น กล่าวได้ว่านวนิยายเรื่องนี้ได้แสดงจุดยืน “สงครามและสันติภาพ” อันเป็นสองด้านของเหรียญเดียวกันของท่านปรีดีไว้อย่างชัดเจน

แน่นอนสำหรับท่านปรีดีฯ สันติภาพหรือสภาวะที่ปราศจากสงครามเป็นภาวะที่พึงปรารถนาที่สุด ดังที่ท่านสรุปไว้ในตอนอวสานของ *The King of The White Elephant* ว่า นคติ สนิติปริ์ สุขิ์ สันติภาพ คือความสุขสูงสุดของมนุษยชาติ

แต่เมื่อสงครามเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จุดยืนของท่านปรีดีฯ ที่แสดงไว้อย่างชัดเจนในนวนิยายเรื่องนี้คือ จะต้องต่อต้านผู้รุกรานอย่างถึงที่สุด คือท่านยังเชื่อในสงครามเพื่อความเป็นธรรม (Just War) ในขณะเดียวกันก็พยายามจำกัดวงของสงครามมิให้กระทบต่อประชาชน แม้จะเป็นประชาชนของฝ่ายผู้รุกรานก็ตาม ทั้งนี้เพราะท่านปรีดีฯ เชื่อว่า ประชาชนทุกค่ายล้วนรักชีวิตปรารถนาสันติภาพ สงครามเกิดจากผู้นำเพียงไม่กี่คนที่กระหายอำนาจ

ดังนั้น เมื่อมหาสงครามจากยุโรป ขยายวงเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก กลายเป็นสงครามโลกครั้งที่ ๒ อย่างสมบูรณ์ ผู้นำทหารของไทยได้นำรัฐบาลเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะซึ่งเป็นฝ่ายก่อสงครามรุกราน ส่วนท่านปรีดีฯ เมื่อสภาพผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบให้ไปดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่

ว่างอยู่ ท่านได้ทำตามเจตนารมณ์ของท่านที่ได้แสดงไว้ในบทแรกของ *The King of The White Elephant* ว่า The Thai Kingdom หมายถึง ราชอาณาจักรแห่งเสรีชน กล่าวคือท่านปริติศา ในนามของ “รูธ” (Ruth มาจากคำว่า Truth = ลัทธิ) ได้เป็นตัวตั้งตัวตັจัดตั้งขบวนการกู้ชาติและกู้สันติภาพใต้ดินที่มีชื่อว่า “ขบวนการเสรีไทย” เพื่อร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรต่อต้านฝ่ายอักษะผู้ก่อสงครามรุกราน

ในที่สุดผลเป็นที่ประจักษ์ว่า ขบวนการเสรีไทยเป็นตัวแทนเจตนารมณ์สันติภาพของราษฎรไทยอันเป็นที่ยอมรับของฝ่ายสัมพันธมิตร ไม่เพียงแต่ไม่ตกเป็นประเทศผู้แพ้สงครามเท่านั้น แต่ไทยยังเป็นประชาชาติที่มีส่วนสนับสนุนอย่างสำคัญในการสร้างสันติภาพของโลก ดังคำประกาศสันติภาพ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ของรัฐบาลไทยภายใต้พระปรมาภิไธยแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

แม้ *The King of The White Elephant* จะเป็นวรรณกรรมเมื่อ ๖๐ ปีล่วงมาแล้ว แต่ทัศนะสงครามและสันติภาพของผู้ประพันธ์ ยังเป็นท่าทีที่ถูกต้องและก้าวหน้า ตราบใดที่ยังมีปัญหาคความขัดแย้งและปัญหาสงครามดำรงอยู่ในเวทีภูมิภาคและเวทีโลกดังที่คงเป็นอยู่ในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต

ในการจัดพิมพ์ *พระเจ้าช้างเผือก* เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปีชาตกาล นายปริติ พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ได้เพิ่มภาคผนวกที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจไว้พอสมควร โดยเฉพาะเรื่อง “ชีวิตของดิฉันในยามสงครามและสันติภาพ” ของท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ ซึ่งได้ร่วมปฏิบัติการในขบวนการเสรีไทยเคียงข้างท่านปริติศา ในยามวิกฤตของบ้านเมืองระหว่างมหาสงคราม ทางโครงการฯ ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ ที่ได้อนุญาตให้จัดพิมพ์ *พระเจ้าช้างเผือก* ในการพิมพ์ครั้งที่สองนี้ รวมทั้งยังเอื้อเฟื้อภาพประกอบพร้อมให้ข้อมูลในการบรรยาย รวมถึงบทความดังกล่าวของท่าน ไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณ คุณเลิศศรีพนมยงค์ และ ดร.จริยวัฒน์ สันตะบุตร ที่ช่วยแปล-เรียบเรียง ทำให้การจัดพิมพ์ในครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ

นายปริติ พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

คำนำของมูลนิธิปริติ พนมยงค์

(พิมพ์ครั้งที่ ๑)

พระเจ้าช้างเผือกเป็นงานเขียนเชิงนวนิยายเล่มแรกและเล่มเดียวของนายปริติ พนมยงค์ และดูเหมือนจะเป็นนวนิยายไทยเล่มแรกที่เขียนต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษด้วย

นายปริติฯ มิใช่ผู้เขียนนวนิยาย และมีภารกิจการทำงานบ้านเมืองที่ต้องรับผิดชอบใหญ่หลวงอยู่มากมาย, แต่กระนั้นก็ยังมีความอดทนสละเวลาที่ไม่ว่างเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องนี้ขึ้นมาจากจินตนาการ

เป็นที่แน่ชัดว่านายปริติฯ มิได้เขียนเรื่องนี้เพื่อความบันเทิงเรีงรมย์, หากเพื่อการสะท้อนคดีอันเกี่ยวกับสันติภาพ, โดยเห็นว่าสันติภาพนั้น เป็นของที่มีคุณค่าและหาได้ยากอันจะได้มาก็ด้วยการต่อสู้ในสงครามที่ชอบธรรมเท่านั้น นายปริติฯ ได้แสดงทัศนะดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนในเรื่อง พระเจ้าช้างเผือก ว่า “เราไม่ได้ต่อสู้กับประชาชนหงสา แต่เราต่อสู้กับการรุกราน” และจบเรื่องด้วยพุทธภาษิตที่ว่า “นตฺถิ สันติปรํ สุขํ” ไม่มีสุขอื่นเสมอด้วยสันติภาพ

นายปริติฯ เขียนนวนิยายเรื่องนี้ขึ้น ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังระหว่างปี ๒๔๘๒-๒๔๘๓ ภายหลังการไปเยือนยุโรป, สหรัฐ และญี่ปุ่นในปี ๒๔๗๘ ซึ่งเมื่อกลับมาประเทศไทยก็ได้ผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยความเป็นกลางขึ้นในปี ๒๔๘๒ นวนิยายเรื่องนี้เขียนขึ้นเพื่อเตือนให้ตระหนักถึงภัยของมหาสงครามซึ่งกำลังใกล้เข้ามา ตลอดจนความจำเป็นที่ประเทศไทยจักต้องเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับการรุกราน นายปริติฯ

(๕)

ได้ให้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อความคิดไปยังชนชั้นนำของไทยและของประเทศเพื่อนบ้านในขณะนั้น

การเขียนนวนิยายและการสร้างภาพยนตร์ได้แล้วเสร็จภายในเวลาไม่ถึงหนึ่งปีภาพยนตร์เรื่อง *พระเจ้าช้างเผือก* ซึ่งเป็นภาพยนตร์เสียงภาษาอังกฤษในฟิล์ม ได้นำออกฉายทั้งในประเทศไทยและในประเทศใกล้เคียงก่อนที่สงครามในเอเชียแปซิฟิกจะอุบัติขึ้นเพียงเล็กน้อย

นับเป็นนิมิตหมายอันดีที่ทางสมาคมธรรมศาสตร์ในลอนดอนเจลีส์ได้จัดพิมพ์เรื่อง *พระเจ้าช้างเผือก* ขึ้นอีกครั้ง ทั้งในต้นฉบับเดิมภาษาอังกฤษและฉบับแปลเป็นภาษาไทย, ทั้งนี้เพื่อร่วมฉลองในวาระครบรอบ ๔๕ ปีแห่งวันสันติภาพไทยเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘ ณ วันดังกล่าวนี้ นายปรีดิพนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ประกาศสันติภาพในพระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล อันเป็นการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง

ข้าพเจ้าในนามของมูลนิธิปรีดิ พนมยงค์ ขอแสดงความขอบคุณในน้ำใจของสมาคมธรรมศาสตร์ในลอนดอนเจลีส์ ที่จัดพิมพ์หนังสือ “พระเจ้าช้างเผือก” ขึ้นในคราวนี้ ซึ่งการนั้นจะทำให้การฉลองวันสันติภาพครบรอบ ๔๕ ปี ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม คณนี้ มีความสมบูรณ์ขึ้น และจักได้ฝังอยู่ในความทรงจำอย่างแท้จริงตลอดไป

กันทิ - พนมยงค์

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์

กรุงเทพฯ

๑๑ พฤษภาคม ๒๔๙๓

คำนำของผู้เขียน

นวนิยายเรื่อง พระเจ้าช้างเผือกนี้มีพื้นเรื่องเดิมมาจากเลี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทยอันเป็นที่รู้จักกันดี คือ การรุกรานของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมักจะยกเรื่องช้างเผือกจำนวนไม่กี่เชือกมาบังหน้า แต่แท้ที่จริง ก็เพื่อขยายบารมีและอาณาภาพส่วนตัว ความปรารถนาของเจ้าผู้ครองนครที่เปี่ยมไปด้วยความทะเยอทะยาน กระหายอำนาจ ก้าวร้าว ในการต่อสู้ตัวต่อตัวกับขุนศึกของไทยที่ยิ่งใหญ่และเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมอันสูงส่ง ชัยชนะอันเด็ดขาดของธรรมะเหนืออำนาจ การปฏิบัติตามกรุณาธรรมและเมตตาธรรม อันปรากฏในคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งแม้กาลเวลาจะล่วงเลยมากกว่าสองพันสี่ร้อยปี ก็ยังคงเป็นประดุกประทีปแห่งความกรุณาที่ฉายแสงนำทางจิตใจของมนุษยชาติทั้งมวลให้หลุดพ้นจากความหายนะ

พระเจ้าช้างเผือก เป็นการจำลองเรื่องราวในสมัยโบราณกาลของบรรดาประเทศแถบตะวันออก ยุคที่คนทั้งชาติจะลุกฮือขึ้นจับอาวุธ เพียงแต่เมื่อพระเจ้าแผ่นดินมีบัญชา โดยไม่จำเป็นจะต้องรู้สาเหตุ นอกจากจะต้องปฏิบัติตามบัญชานั้น อาณาประชาราษฎร์เหล่านี้แหละที่ปัจจุบันได้พบกับแสงสว่างจากคำสอนของสมเด็จพระพุทธองค์และได้ตระหนักถึงความผิดพลาดโง่เขลาของบรรพบุรุษ พวกเขาได้ซาบซึ้งถึงการให้อภัยและการลืมเรื่องราวในอดีตกาล และไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกรุกราน ผู้รุกราน ผู้ชนะหรือผู้แพ้ ได้หันมาร่วมมือกันด้วยความรักสมัครสมานฉันท์นี้เอง ช่วยกันทำงานเพื่อความผาสุกร่วมกันของมนุษยชาติทั้งปวง

เนื้อเรื่องกล่าวถึงพระเจ้าแผ่นดินซึ่งครองกรุงอโยธยาเมื่อ ๔๐๐ ปีที่แล้ว

พระองค์ทรงปกป้องราชอาณาจักรด้วยพระแสงดาบ และทรงเสี่ยงพระองค์เพื่ออาณาประชาราษฎร์ โดยที่แผ่นดินนี้อุดมไปด้วยช้างจำนวนมากมาย และในจำนวนนี้ช้างเผือกได้รับการยกย่องว่าเป็นช้างที่มีคุณค่า เป็นมงคลประเสริฐสุด ดังนั้น ประชากรราษฎรจึงพร้อมใจกันให้สมญาภักษัตริย์ผู้กล้าหาญของตนว่า “พระเจ้าช้างเผือก” พระเจ้าช้างเผือกมีพระนามจริงว่า จักรวา พระองค์มิได้ทรงชื่นชมต่อความทูลหาโอ้อำของพระราชสำนักแต่อย่างใด แต่ทรงอุทิศพระองค์เองเพื่อประโยชน์สุขของชาติบ้านเมือง พระเจ้าจักรวาทรงกล้าหาญยิ่งในการรบ แต่ทรงรักสันติภาพ นวนิยายเรื่องนี้จึงเขียนขึ้นเพื่ออุทิศให้แก่ “สันติภาพ” เพราะว่า “ชัยชนะแห่งสันติภาพนั้นมิได้มีชื่อเสียงบรรลือนามน้อยไปกว่าชัยชนะแห่งสงครามแต่อย่างใด”

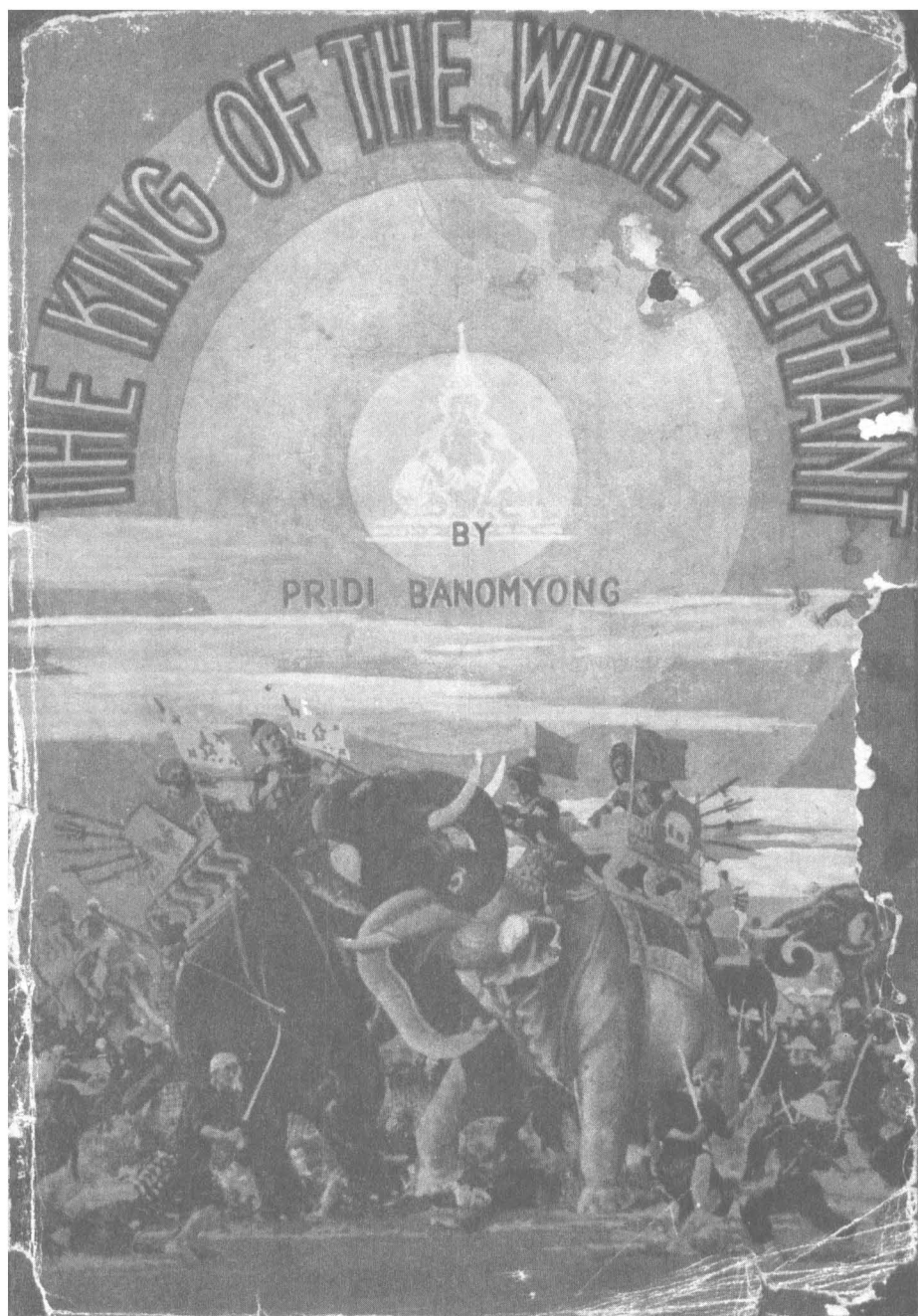
เจ้าหมาน

กรุงเทพฯ

๑๑ พฤษภาคม ๒๔๘๒

สารบัญ

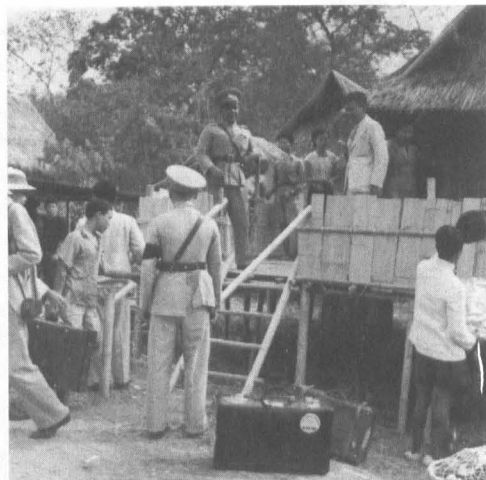
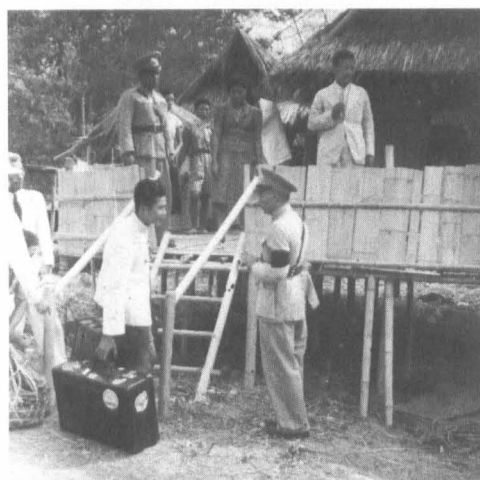
ราชอาณาจักรอยุธยาอันเก่าแก่	๑
ยุวกษัตริย์จักรา	๔
ชนบธรรมเนียมที่พึงยึดถือ	๖
พระเจ้าจักราผู้รักสันติ	๑๕
การคล้องช้าง	๓๐
พระเจ้าหงสาขอช้างเผือก	๓๖
คำขาด	๓๙
สงคราม!	๔๒
การโจมตีกานบุรี	๔๓
ปล้นเมืองกานบุรี	๕๒
ข่าวถึงกรุงอโยธยา	๕๘
พระเจ้าจักรา กษัตริย์นักรบ	๖๓
ในกระบวนรบ	๖๘
วันก่อนการยุทธ์	๗๑
กองทัพแห่งอโยธยา	๗๔
การประจัญบาน	๗๕
หยุดรบ	๗๙
สองกษัตริย์ในยุทธหัตถี	๘๑
ขันติธรรมแห่งพระเจ้าจักรา	๘๔
ชัยชนะแห่งอโยธยา	๘๘
สันติภาพวันวันันต์	๙๓

พระเจ้าช้างเผือก งานเขียนเชิงนวนิยายเล่มแรกและเล่มเดียว ของนายปรีดี พนมยงค์
และเป็นนวนิยายไทยเล่มแรกที่เขียนต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษ

ทีมงานสร้างภาพยนตร์ “พระเจ้าช้างเผือก”
 นายปรีดี พนมยงค์ ผู้อำนวยการสร้าง (ยืนตรงกลางถือไม้เท้า)

บ้านที่นายปรีดี และท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ พักอยู่ระหว่างถ่ายทำภาพยนตร์
 ที่จังหวัดแพร่ เมษายน ๒๔๘๓

ผู้อำนวยการสร้างทำพิธีบอกเจ้าที่เจ้าทางก่อนการถ่ายทำภาพยนตร์

ขณะผู้อำนวยการแสดง

พระเจ้าจักรา กษัตริย์แห่งกรุงอโยธยา เสด็จออกท้องพระโรงทอดพระเนตรการฟ้อนรำ

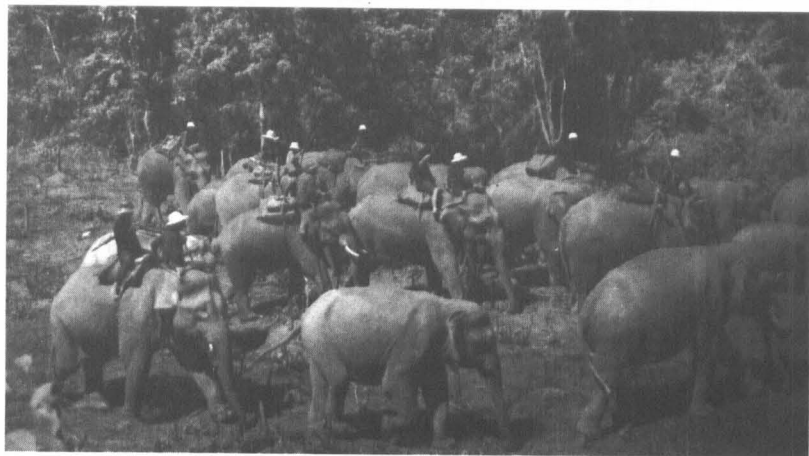
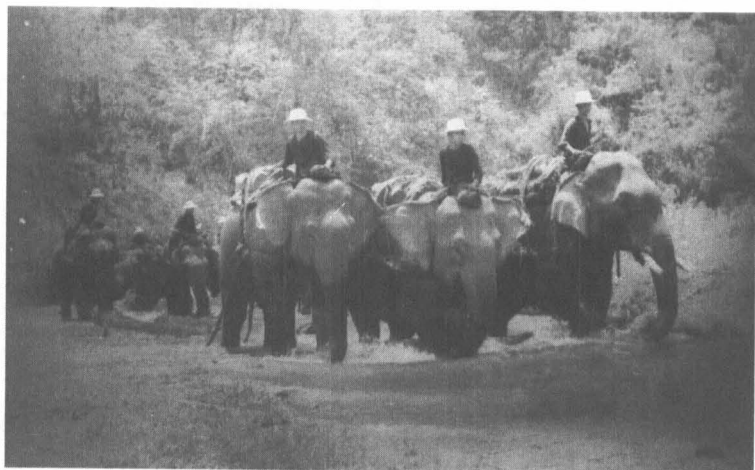
เรณู
บุตรีของสมุทราชมนเฑียร
กำลังพ้อนรำถวาย
พระเจ้าจักรา

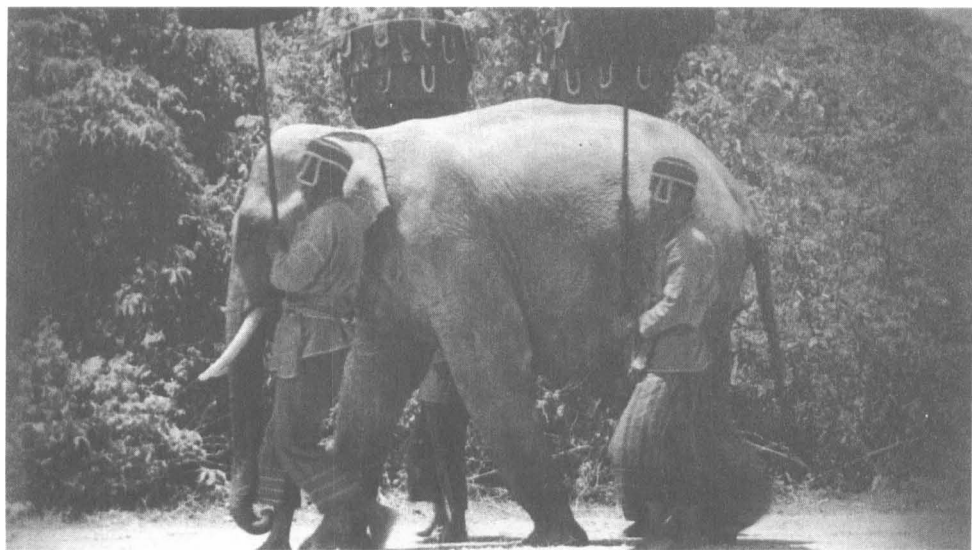

เบื้องหลังการถ่ายทำ
ฉากในท้องพระโรง

พระเจ้าจักรา
เสด็จออก
คล้องช้าง

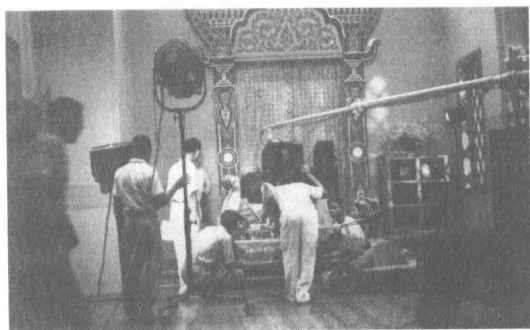

โขลงช้างพากันเดินเข้าสู่ประตูเพนียด โดยมีช้างเผือกติดเข้ามาด้วยเชือกหนึ่ง

พระเจ้าหงสา
กำลังสำราญอยู่กับเหล่านางสนม

เบื้องหลังการถ่ายทำฉาก
ในพระตำหนักของ
พระเจ้าหงสา

พระเจ้าหงสา
ส่งคณะทูตมากรุงโยธยา
เพื่อขอช้างเผือกจาก
พระเจ้าจักรา

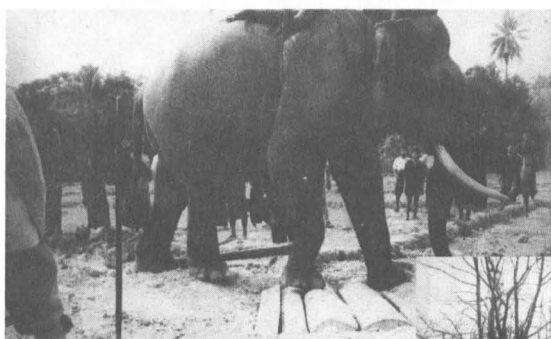
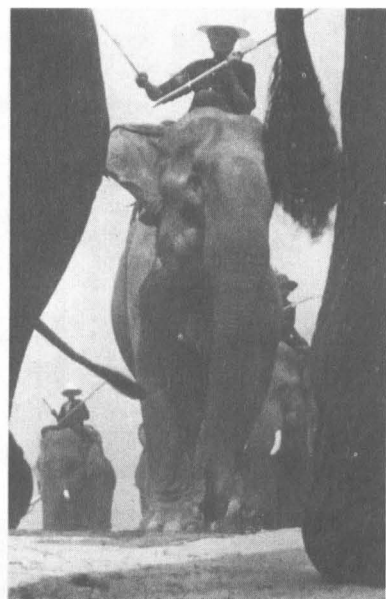
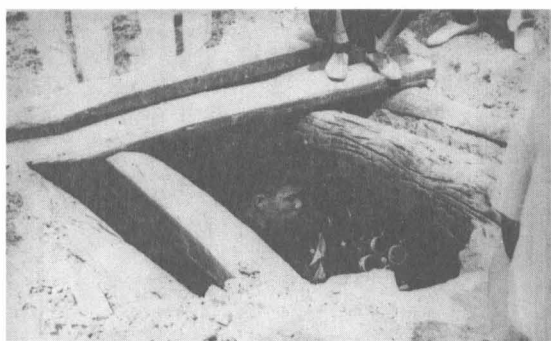

พระเจ้าหงสา
ป่าวประกาศ
สาเหตุของการทำ
สงคราม

ฝูงชนชาวหงสา
เต็มไปด้วยความ
หวั่นวิตกและ
กังวลกับการตัดสินใจ
ของพระเจ้าหงสา

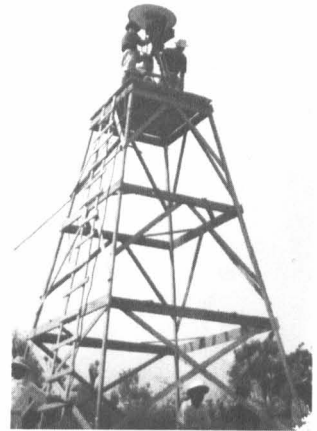
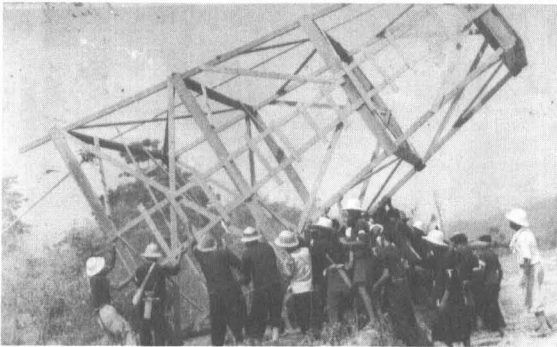
ชายสูงอายุผู้หนึ่งไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงของพระเจ้าหงสา
ผลตอบแทนคือ ความตาย

เบื้องหลังและเทคนิคการถ่ายทำ
สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ส่วนใหญ่
อยู่ที่จังหวัดแพร่ และโรงถ่ายไทยฟิล์ม ของ
พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล
ทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพฯ

พระเจนดุริยางค์
ประพันธ์และอำนวย
เพลง “ศรีอยุธยา”
ประกอบภาพยนตร์
“พระเจ้าช้างเผือก”
โดยเพลงนี้
นายปรีดี ได้ค้นพบ
ในหนังสือภาษา
ฝรั่งเศส ซึ่ง
ลาลูแบร์ เป็นผู้เขียน

เบื้องหลังและ
เทคนิคการถ่ายทำ

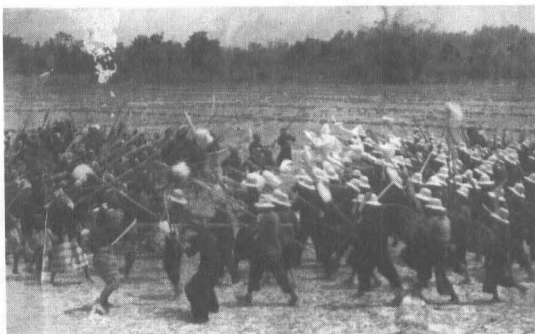

กองทัพหงสากำลังเคลื่อนพล
เพื่อเข้าตีเมืองหน้าด่านกานบุรี

ทหารและชาวเมืองกานบุรี
ป้องกันกำแพงเมืองอย่างสุดฤทธิ์
แต่ไม่สามารถต้านทาน
กองทัพหงสาได้

ทั้งสองฝ่ายประจัญบาน

เจ้าเมืองกานบุรี
นำทัพต่อสู้ข้าศึก
พลีชีพกลางสนามรบ

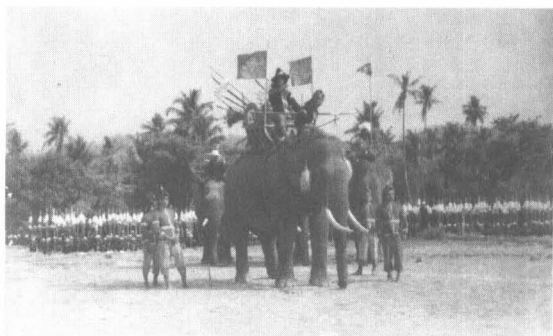
พระเจ้าหงสาเมื่อได้ชัยชนะแล้ว
สั่งให้เผาบ้านเรือนจนสิ้น

กองทัพหงสา
ยাত্রาทัพผ่านเมืองกานบุรี

“เรามีได้ต่อสู้กับประชาชนหงสา แต่เราต่อสู้กับการรุกราน”

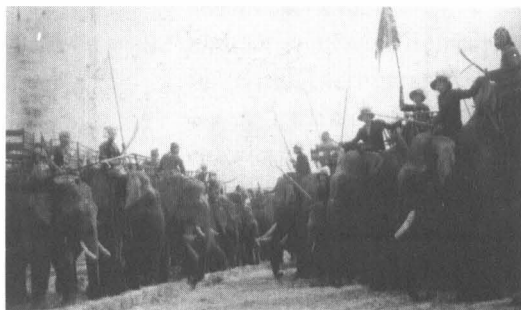
พระเจ้าจักรานำทัพออกด้าน
เข้าศึกผู้รุกราน

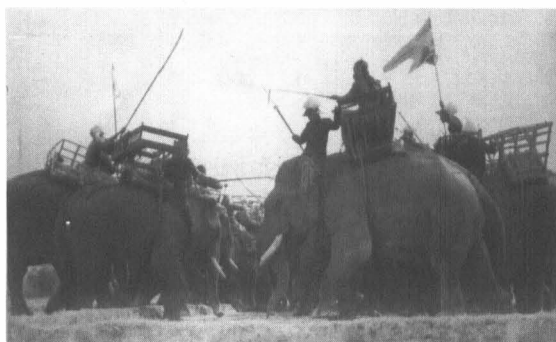
ทัพช้างฝ่ายอยุธยา

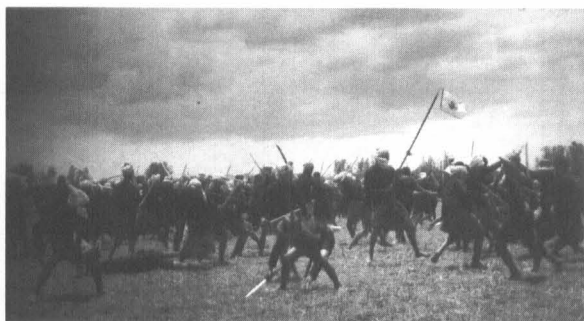
ทัพช้างฝ่ายหงสา

ทัพช้างทั้งสองฝ่ายประจันหน้ากัน

กองทัพทั้งสอง
ต่อสู้กัน

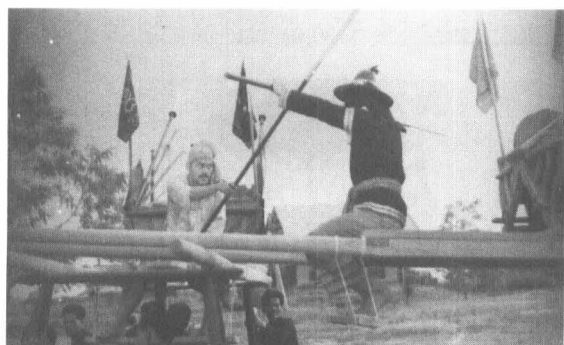
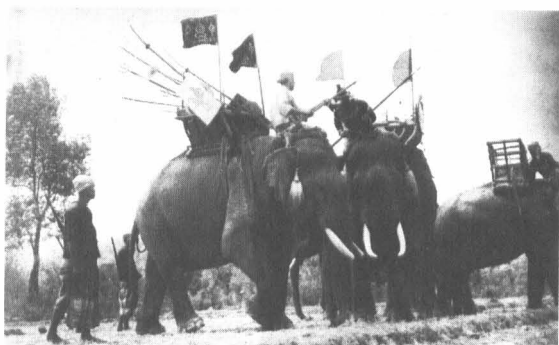

เบื้องหลังการถ่ายทำ
กองทัพทั้งสองฝ่ายพักรบ

ผู้แสดงเป็นทหารส่วนใหญ่คือ
ครูจากโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
นักศึกษา ต.ม.ธ.ก. รุ่น ๑-๓
และชาวบ้าน จ.แพร่
ไม่ว่าจะเป็นผู้กำกับการแสดง ช่างภาพ
และผู้แสดงทุกคน ต่างยินดีมา
ด้วยความสมัครใจ
โดยไม่รับค่าตอบแทนใดๆ

สงครามยุทธหัตถี
ระหว่าง
พระเจ้าจักรา กับ พระเจ้าหงสา

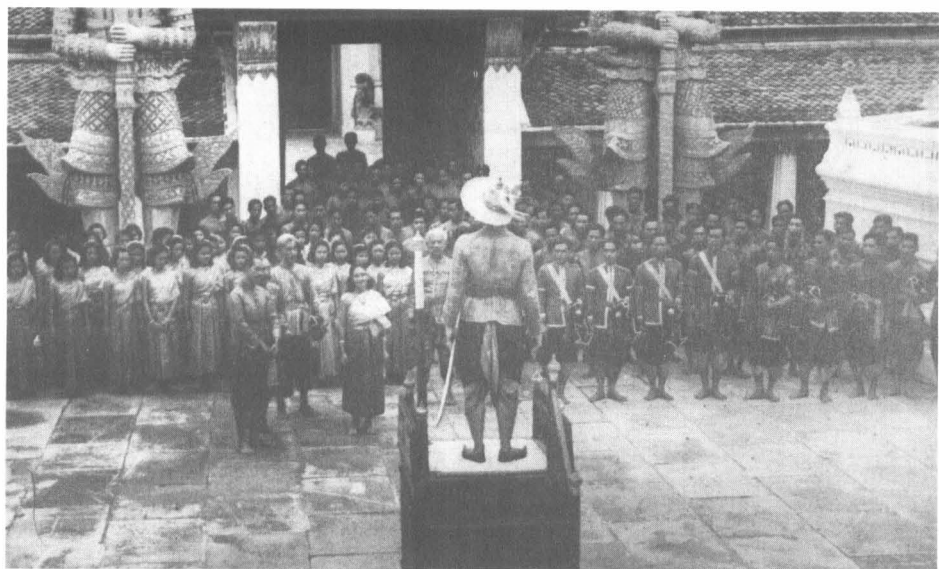
เบื้องหลังการถ่ายทำ
ฉากยุทธหัตถี

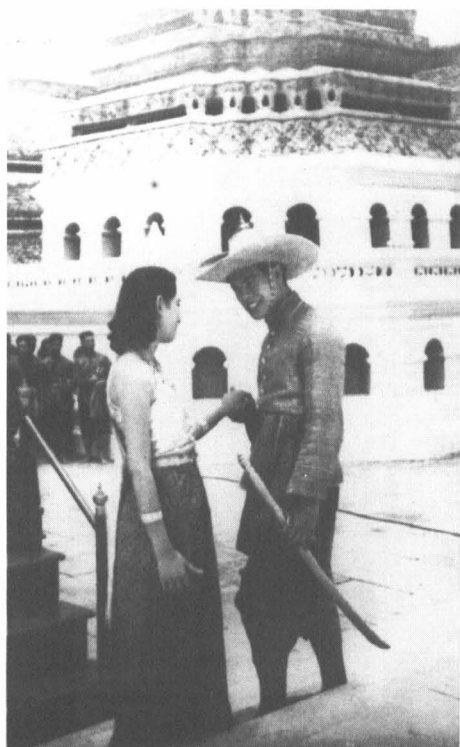
พระเจ้าหงสาถูกพระเจ้าจักรา
ฟันจนตกจากช้าง
สิ้นพระชนม์

(รูปบน) พระเจ้าจักราเมื่อได้ชัยชนะแล้วทรงนำทัพคืนสู่กรุงอโยธยา
(รูปล่าง) เบื้องหลังการถ่ายทำฉากในพระบรมมหาราชวัง

ประชาชนและเหล่าเสนาบดีเฝ้ารับเสด็จฯ ถวายพระพร

พระเจ้าจักราทรงเลือกเรณูเป็นมเหสี และสถาปนาเป็นพระราชินี

“นตถิ สนฺติปรํ สุขํ” ไม่มีสุขอื่นเสมอด้วยสันติภาพ

เนื่องจากนวนิยายเรื่องพระเจ้าช้างเผือกนี้เขียนขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อต้องการสื่อให้ชาวต่างประเทศรับทราบแนวความคิดสันติภาพของนายปรีดี พนมยงค์ ดังนั้น คำพูด การแสดงออกและการกระทำของตัวละคร จึงอาจไม่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนประเพณีไทย

ในการจัดพิมพ์ครั้งที่สองนี้ ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขการแปลเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำ สำนวน ราชศัพท์ ตำแหน่ง ชื่อเมือง แปลเพิ่มเติมส่วนที่ไม่ได้แปลไว้ และอื่นๆ เพื่อให้ตรงตามต้นฉบับภาษาอังกฤษ และวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์ ซึ่งท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์ ได้กรุณาให้ความกระจ่างไว้ “พระเจ้าช้างเผือก” ฉบับนี้จึงแตกต่างจากฉบับแปลที่ได้จัดพิมพ์ครั้งแรก แต่เนื้อหาก็คงเป็นเช่นเดิม

ราชอาณาจักรอยุธยาอันเก่าแก่

นวนิยายของเราเริ่มเรื่องขึ้น ณ เมืองหลวงแห่งราชอาณาจักรไทย อันมีนามว่า อโยธยา ในปีพุทธศักราช ๒๐๘๓ ในรัชสมัยของยุวกษัตริย์ จักร

ราชอาณาจักร “ไทย” นั้นหมายความว่า “ราชอาณาจักรของประชาชนที่เป็นไท” คนไทยซึ่งมีความรักในอิสระเสรีภาพส่วนบุคคลและของชาติได้พากันอพยพลงมาจากเทือกเขายูนนานอันไกลโพ้น เนื่องจากถูกจีนรุกรานทีละน้อยๆ ตั้งแต่เหนือจรดใต้ และได้มาตั้งถิ่นฐาน ณ กรุงสุโขทัย เป็นเวลาหนึ่งศตวรรษ หลังจากนั้นก็เคลื่อนลงมาทางใต้สู่อ่าวไทยซึ่งเป็นพรมแดนทางใต้ของแหลมอินโดจีน

ณ ที่นี้รัฐอิสระซึ่งปกครองด้วยระบบสมบูรณาญาสิทธิราชก็ได้บังเกิดขึ้น หากแต่เป็นระบบสมบูรณาญาสิทธิราชซึ่งก่อปรวัขึ้นด้วยพระมหากษัตริย์คุณและพระขันติธรรมของพระเจ้าแผ่นดิน ตลอดจนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันตามคำสอนแห่งพระพุทธศาสนา โดยมีความสำนึกในความเป็นชาติอันแผ่ซ่านอยู่ในหัวใจของบรรดาประชาราษฎร์เป็นเครื่องรองรับ

อโยธยา เป็นคำในภาษาบาลีโบราณ หมายความว่า ปราศจากสงคราม นั่นคือ สันติภาพ ซึ่งเป็นเพียงสัญลักษณ์และความปรารถนาที่มีอาจเป็นความจริงขึ้นมา ทั้งนี้เพราะกรุงอโยธยาประสบกับชะตากรรมที่ผันแปรหลายครั้งจนกระทั่งในที่สุดก็ถูกกษัตริย์หงสาทำลายลงจนหมดสิ้นในปีพุทธศักราช ๒๓๑๐

เป็นที่เล่าสืบกันต่อมาว่าเมืองหลวงอโยธยาแห่งนี้ พระเจ้าอู่ทองทรง

สร้างขึ้นประมาณปีพุทธศักราช ๑๘๙๓ ณ บริเวณที่แม่น้ำแม่ลัทธิไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยา อันเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่สุดของราชอาณาจักรไทย ซึ่งไหลลงมาทางตอนใต้ลงสู่ทะเลจีน ณ บริเวณที่ราบไกลออกไป จะมองเห็นภูเขาทองอันเป็นภูเขาที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น ตามขนบธรรมเนียมแต่เก่าก่อนที่ถือกันว่า จะต้องสร้างภูเขาทองไว้ในเมืองสำคัญๆ

เมืองหลวงแห่งนี้ตั้งอยู่บนเกาะอันมีการป้องกันแข็งแรง มีพระราชวังอยู่ภายในโดยมีกำแพงล้อมรอบ ตามแบบแผนของชาววมกาลีเย ทั้งนี้ รวมถึงกรม กอง ที่ทำการของราชการและวัดวาอาราม ฯลฯ ส่วนอาณาเขตนอกพระนครเป็นที่ที่จัดสรรไว้ให้กับชาวต่างชาติที่มาตั้งรกราก ณ กรุงอยุธยา

แม่น้ำทั้งสองสายเป็นเส้นทางสำคัญในการสัญจรไปมาของราษฎรทั้งกลางวันและกลางคืน เรือลำน้อยเหล่านั้นแม้จะโคลงเคลงไปมา ก็ยังบรรทุกของจนเพียบแป้ว มีทั้งผลไม้ หมา ปลาเค็ม เสื้อผ้าและเครื่องตกแต่งบ้านที่ทำจากไม้ เรือแล่นสวนกันไปมาอย่างซ้าๆ ด้วยฝีมือคัดท้ายอันเชี่ยวชาญของคนพายเรือ จึงไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นแต่อย่างใด

ทั้งสองฟากของลำน้ำเต็มไปด้วยเรือนแพ แลดูเหมือนกับสิ่งก่อสร้างขนาดเขื่องตั้งอยู่บนเรือท้องแบนและเนื่องแน่นไปด้วยตลาดที่ได้ยินเสียงผู้คนแซ่ซ้ง แต่ไม่มีท่าจอดเรือ ทั้งนี้เพราะผู้คนที่อาศัยตามริมแม่น้ำก็ถือสิทธิ์ครอบครองพื้นที่ฝั่งตรงข้ามกับเรือนแพของตน ระหว่างฝั่งน้ำและตัวเรือนแพจะมีสะพานทอดข้าม ตัวเรือนแพจะถูกล้อมรอบด้วยเรือสำปั้นลอยติดกันเป็นแพแน่นขนัด จนดูเหมือนแพบจะชนกัน ผู้ที่ต้องการข้ามแม่น้ำจะเลือกเรือลำที่ต้องการโดยคนพายเรือจะนั่งอยู่ท้ายเรือดูท่าทางมันน้อมมันใจ บางทีคนพายเรือจะต้องเดินข้ามเรือหลายๆ ลำที่มีของอยู่เพียบน้ำ เมื่อแลดูเรือที่โคลงเคลงไปมาแล้วแล้วกลัวเสียเหลือเกินว่าเขาจะพลาดเสียหลักได้ แต่ทั้งนี้ทุกคนในสังคมที่อยู่กับน้ำ วายน้ำเป็นตั้งแต่เล็กจึงไม่มีใครกลัวเรื่องตกน้ำ หากมีใครหล่นลงน้ำก็จะเรียกเสียงหัวเราะอย่างสนุกสนานได้เท่านั้น

กรุงอยุธยานับว่ามีชื่อระบือไปไกลจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจากเมืองจีน ซึ่งผ่านมาทางเทือกเขาตอนเหนือ เป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติจาก

อินเดียที่ผ่านมาทางป่าดงดิบทางด้านตะวันตกและเป็นที่รู้จักสำหรับชาวยุโรป ซึ่งบางครั้งอาจหลงทางอยู่หลายวันในภูมิภาคอันไกลโพ้นส่วนนี้ของโลก ชาวยุโรปเหล่านี้เดินทางมาเพื่อค้าขาย

ประตูและหน้าต่างของวัดวชิราอารามประดับประดาไปด้วยกระจกหลากสีหลากสี เมื่อยามต้องแสงอาทิตย์ก็ทอแสงเรืองรองระยิบระยับแวววาวพรพราว

ตัวโบสถ์สูงและได้สัดส่วน บานประตูกว้างพอที่ฝูงชนที่แออัดเบียดเสียดกันเข้ามาบูชาพระพุทธรูปในวันเทศกาล

พระมหาวิหารมณฑลพิตรนับเป็นอารามศักดิ์สิทธิ์ที่สุดและเป็นสถานที่หนึ่งที่พระเจ้าจักราโปรดเสด็จมาบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นนิจ หลังจากพระมหาวิหารค้ำยันด้วยเสาไม้สูงซึ่งประดับด้วยการปิดทองล่องชาดอย่างวิจิตร ตามผนังกำแพงเป็นภาพเขียน บานประตูประดับประดาเป็นลวดลายด้วยรูปแกะสลัก บานหน้าต่างลงรักปิดทองเป็นรูปจำลองของเทพเจ้าทั้งดีและร้ายที่เชื่อกันว่าสถิตย์อยู่ในสรวงสวรรค์

ตรงกลางของพระมหาวิหารเป็นที่ประดิษฐานขององค์พระพุทธรูปขนาดใหญ่ซึ่งดูราวกับเป็นทองทั้งองค์ องค์พระพุทธรูปสำแดงซึ่งภูมิปัญญาความคิดและรอยยิ้มที่เต็มไปด้วยความเมตตาอย่างแท้จริงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแก่ผู้มาสักการะบูชา และเบื้องหน้าองค์พระประธานนี้เองที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จมาถวายราชสักการะและทรงอธิษฐานส่วนพระองค์เป็นประจำ

๒

ยุวกษัตริย์จักรา

กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ เป็นระยะเวลาที่ยุโรปมีกษัตริย์ ๓ พระองค์ที่ทรงพระปรีชาสามารถ และมีความเห็นแก่ตัวไม่แพ้กัน ได้แก่ กษัตริย์ฟร็องซัวส์ที่หนึ่งแห่งฝรั่งเศส กษัตริย์ชาร์ลส-ควินท์แห่งเยอรมันนี และกษัตริย์เฮนรีที่แปดแห่งอังกฤษ ต่างก็ทรงต่อสู้เพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ในอาณาจักรยุโรป บรรดาประชากรราษฎรที่มีการศึกษาทั้งหลาย ต่างก็ได้รับความเดือดร้อนอย่างมากจากขบวนการปฏิรูปที่อุบัติขึ้นอย่างเต็มที่ในระยะเวลาที่ศาสตราจารย์คาลวินได้ไปตั้งหลัก ณ นครเจนีวาในปีพุทธศักราช ๒๐๓๙ และ ดร.ลูเธอร์ถึงแก่กรรมในปีพุทธศักราช ๒๐๔๓ และในไม่ช้าสงครามศาสนาก็อุบัติขึ้นประดุจเมฆสีดำ ซึ่งแผ่ขยายไปครอบคลุมประเทศทั้งสาม ซึ่งไม่ยอมผ่อนปรนให้แก่กันและกัน ในเวลาเดียวกันบรรดานักเดินเรือ ก็เร่งการสำรวจดินแดนอย่างรวดเร็ว ขยายการยึดครองดินแดนใหม่ๆ และในไม่ช้า อิทธิพลของชนเผ่าอารยันก็แผ่ขยายไปทั่วทวีปเอเชีย อาฟริกา อเมริกา และหมู่เกาะทะเลใต้กว่าจะมีการต่อต้านอิทธิพลเหล่านี้ ก็เมื่อเวลาล่วงเลยไปถึงสี่ศตวรรษ ดินแดนแถบตะวันออกไกลเป็นเขตอาณานิคมของพวกโปรตุเกสซึ่งครองอำนาจทางทะเลด้วยกำลังที่ยิ่งใหญ่ แต่ก็บอบบาง แมคเจลลันเป็นผู้ไปถึงเกาะฟิลิปปินส์อันเป็นสถานที่ที่เขาถึงแก่กรรม ส่วนอัลบูเคอร์คตั้งหลักฐานที่เกาะมะละกาในต้นปีพุทธศักราช ๒๐๕๔

ยุวกษัตริย์จักราหรือที่เป็นที่รู้จักกันในประวัติศาสตร์ว่าพระมหากษัตริย์

ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีลักษณะพิเศษพระองค์หนึ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย สมควรที่บุคคลในยุคต่อมาจะได้ศึกษาถึงพระราชประวัติ พระองค์ทรงจำเริญพระชันษาในวัดโดยมีพระสงฆ์ซึ่งชราภาพเป็นผู้อบรมสั่งสอนเลี้ยงดู ในระหว่างนั้นพระองค์ได้ทรงแสดงถึงพระปัญญาในการศึกษาพุทธศาสนาและปรับพระองค์เข้ากับกฎเกณฑ์ทุกประการของศาสนา

เมื่อพระองค์ทรงขึ้นครองราชบัลลังก์สืบเนื่องมาจากการเสด็จสวรรคตอย่างกะทันหันของพระราชบิดา พระเจ้าจักราทรงมีพระบัญชาสั่งงดการเฉลิมฉลองภายในราชสำนักทั้งปวงและทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมต่างๆ ให้สอดคล้องกับพระราชอัธยาศัยที่เรียบง่ายและสมถะ กล่าวได้ว่าในขณะที่ความต้องการจะเปลี่ยนแปลงระเบียบขนบธรรมเนียมเริ่มเกิดขึ้นในประเทศตะวันตกนั้น แผ่นดินของไทยโดยพระเจ้าแผ่นดินเองได้ทรงเริ่มเคลื่อนไหวเพื่อการเปลี่ยนแปลงในแบบเดียวกันแล้ว

แผ่นดินไทยจึงเริ่มมีการปฏิรูปขนบธรรมเนียมประเพณีหลายๆ อย่างที่เหมาะสมโดยพระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นผู้นำในเวลาเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตะวันตก

ขนบธรรมเนียมที่พึงยึดถือ

วันฉัตรมงคล อันเป็นวันครบรอบการเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติของพระเจ้าแผ่นดิน นับเป็นวันแห่งการเฉลิมฉลองอย่างเป็นทางการ ท่ามกลางความปลื้มปิติแห่งมหาชน

นับแต่ตอนเช้า บรรดาข้าราชการและข้าราชการสำนักสืบพากันมายังพระบรมมหาราชวังเพื่อถวายความจงรักภักดี และถวายพระพรแก่พระเจ้าแผ่นดินของตน ประตูประราชวังเปิดกว้างเต็มที่ โดยมีทหารถือหอกและโล่ปิดทองยืนเรียงแถวตลอดแนวทางเดิน

แต่ละคนต่างแต่งกายโอ้อ่าสำหรับงานเฉลิมฉลองตามยศศักดิ์ของตน เสื้อผ้าอาภรณ์อันมีค่าทอด้วยไหมปักด้ายเงินและทอง หมวกแหลมที่ยอดเป็นประกาย เสื้อคลุมยาวทอเป็นลวดลายดอกไม้ด้วยด้ายสีทอง มีดาบพิธิ์เล่มโตพร้อมกับโล่เงางาม ด้ามดาบประดับด้วยมณีอันมีค่า ทุกคนต่างยืนอยู่ในท้องพระโรงรอคอยเวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์ที่พระสงฆ์จะเป็นผู้กำหนดสำหรับพระราชพิธีสำคัญดังกล่าว

ท้องพระโรงที่พระเจ้าแผ่นดินจะเสด็จออกในฉลองพระองค์เต็มยศ ในการประกอบพระราชพิธี เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สูงใหญ่ มีเสารองรับประดับประดา รอบด้านอย่างวิจิตรพิสดาร บริเวณภายในกว้างขวางพอที่จะบรรจุข้าราชการสำนักทั้งหมดได้อย่างสบาย ชื่อแปรรองรับหลังคาลงรักสีแดง ผนังรอบด้านเป็นภาพวาดเหตุการณ์สำคัญหรือเรื่องราวศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

บรรดาข้าราชการต่างยืนรอเวลาจนกระทั่งเสียงสังข์ดังขึ้น ตามด้วยเสียงร่ำของกลอง ภายในลานพระราชวัง เหล่าทหารทำท้าววันทยาฐ เมื่อได้รับคำสั่ง สมุหราชพิธีกระแทกคทากระทบพื้นท้องพระโรงสามครั้ง และประกาศอัญเชิญการเสด็จออกของพระเจ้าแผ่นดิน

พระเจ้าจักราเสด็จออกโดยมีราชองครักษ์ติดตาม ก่อนเสด็จเข้าเขตท้องพระโรงทรงหยุดนิ่ง ณ พระทวารและทอดพระเนตรบรรดาผู้มาเข้าเฝ้าอยู่ครู่หนึ่ง พระองค์ทรงเป็นบุรุษที่สง่างาม ทรงเชี่ยวชาญในการใช้คัศตราวุธ พระองค์ปรากฏพระวรกายอย่างงามสง่าน่าเกรงขาม พระเนตรดูแหลมคมราวกับจะหยั่งรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ร่วมสนทนา

พระเจ้าจักราเป็นที่รู้จักอย่างดีด้วยพระปรีชา ในการมีพระราชโองการทรงเลือกใช้ถ้อยคำที่สามารถแสดงความคิดส่วนพระองค์ได้กระจ่างชัดและถูกต้อง พระราชโองการจะไม่มีลักษณะ กำกวม ไม่แน่นอน ทำให้บรรดาผู้เข้าเฝ้ามีความรู้สึกมั่นใจและแน่นอนในพระราชประสงค์

ณ เวลานี้พระเจ้าจักราทรงฉลองพระองค์อันแสดงถึงพระบารมีอันยิ่งใหญ่ ทรงสวมพระมหามงกุฎ ฉลองพระองค์เป็นผ้าอันระยับ ทับด้วยฉลองพระองค์ครุยปักทอดยาวลงมาถึงข้อพระบาท

พระเจ้าจักราเสด็จพระราชดำเนินไปอย่างช้าๆ ระหว่างแถวของบรรดาข้าราชการสำนักที่เฝ้าทอดพระเนตรอันเปี่ยมด้วยพระเมตตาไปรอบๆ แล้วเสด็จขึ้น ณ บัลลังก์ทอง ประทับทอดพระเนตรพระราชพิธี แท่นประทับด้านซ้ายของพระองค์อันเป็นที่ประทับของพระมหาลีเอกยังคงว่างอยู่ ทั้งนี้ เพราะพระเจ้าจักรายังมิได้ทรงมีพระประสงค์จะอภิเษกสมรสกับผู้ใด นับแต่เสด็จขึ้นครองราชสมบัติมา

เมื่อพระเจ้าจักราประทับแล้ว พระบรมวงศานุวงศ์ก็ประทับด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งเป็นที่นั่งของบรรดาอำมาตย์เสนาบดีและองคมนตรี

ขณะที่สมุหราชมณฑิรเดินออกมาข้างหน้า ข้าราชการสำนักผู้หนึ่งก็เริ่มอ่านโคลกพระราชพิธีของพระราชสำนัก ท่านสมุหฯ มีหน้าที่ให้สัญญาณการเริ่มพระราชพิธี และควบคุมให้เป็นไปตามชนบรประเพณีแต่โบราณ เขาเปรียบ

เสมือนผู้พิทักษ์ ดูแลมรดกโบราณของการดำเนินพระราชพิธี เขาเป็นผู้
ทะนุถนอมขนบธรรมเนียม พระราชประเพณี เพื่อถ่ายทอดให้แก่ยุวกษัตริย์
ผู้ไม่ทรงสนพระทัยเรื่องนี้สัก แต่ก็เป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์และพระองค์
ท่านก็ทรงสามารถประกอบพระราชกรณียกิจนี้ได้อย่างเต็มพระทัยตาม
แบบฉบับโบราณกาล ที่พระมหากษัตริย์พระองค์อื่นๆ ได้ทรงประกอบมา

ดังนั้น จึงไม่มีผู้ใดประหลาดใจเลย ที่ภายหลังจากบรรดาขุนนางและ
ประชาชนได้กล่าวถวายพระพรแล้ว สมุหราชมณฑลก็กราบบังคมทูลพระเจ้า
จักราชด้วยน้ำเสียงที่ไม่เป็นทางการ แต่หนักแน่นว่า

“ขอเดชะ พระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า ประรณนาที่
จะนำข่าวประเสริฐไปป่าวร้องให้ประชาราษฎร์ทราบอย่างทั่วถึงกันในวันนี้ว่า
ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จะทรงประกอบพระราชกรณียกิจเจริญรอยตามพระ
ยุคลบาทของบรรพมหากษัตริย์ ข้าพระพุทธเจ้ามั่นใจเหลือเกินว่า ประชาชน
ทั้งมวลจะต้องรู้สึกปลื้มปิติในข่าวมงคลอันนี้ ทั้งนี้เพราะนับแต่ได้ฝ่าละอองธุลี
พระบาทเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติมาเป็นเวลาสามปีแล้ว ได้ฝ่าละอองธุลี
พระบาทมิได้ทรงปฏิบัติตามโบราณราชประเพณีเลย”

“ราชประเพณีอะไรกันที่ท่านอ้างอิง” พระเจ้าจักราชทรงถาม

“ราชประเพณีที่พระเจ้าอยู่หัวควรจะมีพระมเหสี ๓๖๕ พระองค์ พระย่ะ
คะ”

“ไม่มากไปหน่อยหรือ” ทรงตรัส

“ไม่เลยพะย่ะค่ะ พระเจ้าหงสาเพื่อนบ้านขอพระองค์ทรงทำลายสถิติแล้ว
ทรงมีพระมเหสีถึง ๓๖๖ องค์แล้ว พะย่ะค่ะ”

“๓๖๖ คน! แต่ปีหนึ่งมันมีแค่ ๓๖๕ วันมิใช่หรือ?”

“พระเจ้าหงสาเป็นกษัตริย์ที่ชาญฉลาด พระองค์เพียงแค่อยกพระมเหสี
องค์แรกให้อยู่ในตำแหน่งพระราชินีกิตติมศักดิ์และสร้างที่ประทับให้เป็นการเฉพาะ
พร้อมกับพระราชทานพระราชทรัพย์ให้เป็นจำนวนมากเท่านั้นเอง พะย่ะค่ะ”

“ท่านดูเหมือนจะรอบรู้ในเรื่องราชประเพณีเหล่านั้นดีนะ” พระเจ้าจักราชตรัส
“ท่านไม่สามารถค้นหาวิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อเสวยราชประเพณีนี้ได้ใช่ไหม? ข้าฯ

จะได้ไม่ต้องมีมเหสีเลย”

“เป็นไปไม่ได้ พะยะคะ เป็นไปไม่ได้ เรื่องมเหสีเป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงกันไม่ได้ เป็นเรื่องที่จะขัดแย้งกับขนบธรรมเนียมโบราณและจะก่อให้เกิดการประท้วงในหมู่หญิงสาวได้ แม้แต่ขณะนี้พวกชั้นที่ในวังที่คอยดูแลนางสนมอยู่ก็กำลังจะประท้วงอยู่แล้ว พะยะคะ”

“จริงหรือ....ด้วยสาเหตุอันใด ?”

“เพราะพวกเขายืนยันว่าไม่มีงานทำ เนื่องจากที่อยู่ของนางสนมไม่ได้ใช้เลย พะยะคะ”

สมุหราชมณฑลตรอมใจ และกล่าวต่อว่า

“หากได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ไม่มีพระราชประสงค์จะมีพระมเหสี ๓๖๕ องค์ในเวลาเดียวกันแล้วละก็ อาจจะทรงเลือกพระมเหสีพระองค์เดียวก่อนก็ได้ บัลลังก์จักได้ไม่ว่างเช่นเป็นอยู่ ในโอกาสนี้ข้าพระพุทธเจ้า จึงได้นำบรรดาบุตรธิดาของขุนนางชั้นสูงมา เพื่อพระองค์จักได้ทอดพระเนตรชมพวกเธอพื่อนรำเพื่อให้ทรงเลือกได้ตามพระราชอัธยาศัย ข้าพระพุทธเจ้าขออ้อนวอนได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเพื่อประโยชน์แห่งความสงบสุขของบ้านเมือง พะยะคะ”

“เอาละๆ ตกลง” พระเจ้าจักราตรัส “หากเพื่อสันติสุขของบ้านเมืองนำพวกนางเหล่านั้นเข้ามาเถอะ”

“อะฮ้า” สมุหราชมณฑลตรอมใจขึ้นด้วยความดีใจ “นับว่าทรงพระปรีชามาก พะยะคะ ข้าพระพุทธเจ้าจะนำหญิงงามเหล่านั้นมาเบี่ยงพระพักตร์ บุตรีของข้าพระพุทธเจ้าก็มาพื่อนรำด้วย เธอสวยมากทีเดียวพะยะคะ ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายการแนะนำเป็นพิเศษแก่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท”

“ท่านสมุหฯ” พระเจ้าจักรากล่าวอย่างไม่สนพระทัยจริงจังนัก “ข้าฯอยากจะดูการพื่อนรำ.....แต่ไม่สัญญาหรอกว่าจะทำตามราชประเพณีได้”

สมุหราชมณฑลตรอมใจ พระอากัปกิริยาที่แสดงความไม่สนพระทัยของพระเจ้าจักราทำให้ท่านผิดหวังและเสียใจ นี่ถ้าเป็นสมัยที่ท่านยังหนุ่มอยู่ละก็...ท่านเริ่มให้สัญญาแก่ขบวนการพื่อนรำ

พระวิสูตรทางซ้ายเบิกออก สาวงามคนหนึ่งอายุราวสิบห้าปีปรากฏกาย

ขึ้น รูปร่างของหญิงสาวงดงามยิ่ง ดันคอเล็กกระหงและไหล่ที่ลาดลงปราศจากตำหนิ กระดูกแขนข้อต่อที่ดูงดงามและอ่อนช้อย เธอมีผมสีดำและนัยน์ตาสีดำ ทำให้สาวงามนางนี้เป็นแบบแห่งความงามของหญิงไทยที่แท้จริง เธอเป็นส่วนหนึ่งของเผ่าพันธุ์สตรีที่เป็นที่ติดตามตริ่งใจแก่ผู้เดินทางจากต่างแดน ซึ่งนึกไม่ถึงว่าจะได้พบกับสาวงามประหลาดเช่นนี้ในอาณาจักรไทย โดยปกติแล้วสาวงามลักษณะนี้หาได้ยาก จะพบได้ก็ในหมู่เกาะทางทะเลใต้นับแต่เกาะตาฮิติไปจรดหมู่เกาะฮาวาย

เธอเป็นผู้พื่อนนำหมู่ มีเพื่อนอยู่ข้างหลัง ต่างยิ้มและแสดงความตั้งใจเต็มที่

พวกคณะพื่อนรำนี้นี้ได้รับการคัดเลือกจากหญิงสาวที่มีใบหน้าตามแบบฉบับเป็นรูปไข่ ผมยาวเกล้าเป็นมวย นัยน์ตาที่ลึกสทาว บั้นเอวอ่อนช้อย แขนแมนได้รับการฝึกฝนจนชำนาญนับตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก ดังนั้นหญิงสาวเหล่านี้จึงสามารถพื่อนร่ำท่าทางต่างๆ ที่คนทั่วไปมีอาจทำได้

บรรดาสาวงามแต่งกายด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์อันมีค่า ผ้าไหมทอแสงระยับสลับกับเลื่อมประกายของเข็มขัดและแถบข้อมือประดับตกแต่งไว้อย่างวิจิตรบรรจง

พวกชาวพื่อนร่ำมีความชำนาญยิ่งในการร่ำท่าต่างๆ อันวิจิตรพิสดารด้วยลีลาการพื่อนร่ำหมู่ซึ่งเคลื่อนเป็นแถวเป็นแนวไปอย่างอ่อนช้อย สร้างความบันเทิงเริงรมย์แก่ผู้ชมที่มีจิตใจจดจ่อ

สมุหราชมณฑิยรจุมือหญิงสาวผู้นำการพื่อนร่ำมายังที่ประทับ

“อะแอ้ม อะแอ้ม”

“มีอะไรหรือ” พระเจ้าจักราชซึ่งกำลังใคร่ครวญสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ตรัส

“ตามที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทรับสั่ง พระยะคะ หญิงงามเหล่านี้บัดนี้ได้มาถึงแล้ว มีพระประสงค์จะให้พวกเขาพื่อนร่ำได้หรือยัง พระยะคะ”

“เอาเลย เอาเลย”

ท่านสมุหฯ ยิ้มอย่างประจบประแจง

“นี่คือ บุตรสาวข้าพระพุทธเจ้า พระยะคะ...ชื่อว่า เรณู”

“อ้อ นี่หรือลูกสาวท่าน” พระเจ้าจักรตราตรัส

“อ้อ...สวยมาก ไหนลองพ้อนรำให้ข้าชมซิ”

เรณูผู้มีความงามเป็นเลิศถวายบังคมพระเจ้าจักราอย่างงดงามที่สุด
กิริยาอ่อนช้อยน่ารักเสียจนดูเหมือนว่าเธอได้เริ่มต้นการพ้อนรำแล้ว

“ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทมีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรชุดร่ายรำ
ใดเพคะ” เรณูกล่าวด้วยน้ำเสียงอ่อนหวานจับอารมณ์

“จะพ้อนรำอะไรก็ได้ ตามใจ พ้อนรำเท่านั้นนะ” พระเจ้าจักรตอบ

เรณูพนมมือเข้าตามลักษณะแบบแผน ฝ่ามือประกบเข้าหากัน นิ้วมือ
และเล็บเรียวยาวจนราวกับจะจรดหลังมือ

วงปีพาทย์ ประกอบด้วยระนาดและกลองที่มีเสียงทุ้มต่ำเป็นจังหวะใน
การร่ายรำอย่างเข้าใจ เสียงดนตรีให้จังหวะนำการพ้อนรำ เรณูยังคงร่ายรำต่อ
ไปอย่างงดงาม ตามลักษณะการพ้อนรำที่หาที่ติมิได้ในแบบฉบับของโบราณ
อ่อนช้อยประดุจดังไฟต้องลม ลำแขนเรียวยาวได้สัดส่วน

นอกจากเสียงดนตรีและการพ้อนรำ ภายในท้องพระโรงมีแต่ความเงียบ
สงัดและความร้อนระอุ แต่ผู้ชมการแสดงหาได้โยติกับความร้อนภายในไม่
กลับชื่นชมกับบรรยากาศที่ตลบอบอวลไปด้วยกลิ่นบุหงาและเครื่องประทีน
รอบกายหญิงสาว

ท่านสมุหฯ หรีดาลงครึ่งหนึ่ง จิตใจเลื่อนลอยเข้าสู่ภวังค์และความฝันว่า...

ณ ที่ประทับข้างซ้ายที่ว่างอยู่ของพระเจ้าอยู่หัวมีบุคคลผู้หนึ่งได้นั่งอยู่
บุคคลนั้นๆ คือ เรณู ในชุดพระมเหสีมิ่งกุฎสวมบนศีรษะ ใบหน้ามีรอยยิ้มอย่าง
สง่างาม

ท่านได้ยืนยันว่า

“น้องรัก มีความสุขดีไหม” พระเจ้าจักรวรับสั่ง หันพระองค์ไปทางพระ
มเหสีองค์ใหม่ พลาถย่นพระหัตถ์ไปจับมือเล็กเรียวยาวของพระนางที่พาดอยู่
บนที่เท้าแขนหุ้มทองของที่ประทับอย่างนิ่มนวล

“มีความสุขเหลือเกิน เพคะ” เรณูตอบ “บิดาของหม่อมฉันก็มีความสุข
อย่างมาก สวัสดิ์ดีจะ พ่อ”

“สวัสดีท่านพ่อ” พระเจ้าจักรวาลตรัสตาม “เช้าวันนี้ ท่านรู้สึกสบายดีหรือ”
สมุหราชมณฑิรผู้ลี้ภัยเหตุการณ์ปัจจุบันไปชั่วขณะ อยู่ในห้วงแห่งความ
ฝันของตนอยู่ ตอบด้วยเสียงกระซิบแผ่วเบาพลางโน้มตัวไปข้างหน้าว่า

“อรุณสวัสดิ์ พะยะคะ ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกสบาย สบายมาก พะยะคะ”

สมุหกลาโหมซึ่งนั่งข้างๆ เขาแทบไม่เชื่อหูที่ได้ยินท่านสมุหราชมณฑิร
พึมพำออกมาเช่นนั้นด้วยเหตุอันใดไม่ทราบ ทำไมจึงพูดกับตัวเองในระหว่างที่
เข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน บ้าไปแล้วหรืออย่างไร สมุหกลาโหมใช้ข้อคอกดุนท่าน
สมุหราชมณฑิรให้ตื่นจากภวังค์ และสำรวจมารยาทตามแบบแผนที่ถูกต้อง
ในการเข้าเฝ้า

“อะไรกันนี่นะ” สมุหราชมณฑิร อ้าปากค้าง นัยน์ตาเบิกกว้าง

“อफीโอ!” ที่ประทับว่างอยู่ และเรณูยังคงพ้อนรำต่อไปตามแบบฉบับที่
ฝึกฝนมา แต่พระเจ้าแผ่นดินอยู่ที่ไหนกัน พระเจ้าจักรวาลกำลังทรงอ่านสาส์น
ฉบับหนึ่งอย่างใช้ความคิด สาส์นฉบับนี้ฟังมีผู้มาถวายแก่พระองค์เมื่อสักครู่
นี้เอง ทำให้ต้องทรงใช้ความคิดทั้งหมดอย่างหนัก

พระองค์ทรงอ่านจบแล้วถึงสองเที่ยว พระชนงฆมวด พระพักตร์บึ้ง ดู
เหมือนพระองค์จะอยู่ในห้วงของความคิดคำนึงอย่างหนัก ซึ่งดูไม่ค่อยแจ่มใสนัก
และขณะนี้กำลังทรงนับนิ้วพระหัตถ์อยู่

“โอ๊ะ มันเป็นเพียงแค่ความฝัน” สมุหราชมณฑิรคิดในใจ เป็นความ
ฝันที่แสนดีอะไรเช่นนี้แม้จะไม่ใช่ความจริงเลยจนนิดเดียว

ช่วงเวลาผ่านไป...นักพ้อนรำติดตามเรณูออกไป ดวงตาแทบจะเต็มไปด้วย
ด้วยน้ำตาที่ผุดหวังจากการไม่สนใจโยติของพระเจ้าแผ่นดิน พวกชาวพ้อนรำ
เดินกลับไปยังที่พักของตนเพื่อถอดเปลี่ยนชุดพ้อนรำและงาที่สวม

พระเจ้าจักรวาลวางฝ่าพระหัตถ์ลงบนพระนลาฏ และดุคล้ายกับว่าพระองค์
เองก็เพิ่งตื่นบรรทมจากพระสุบิน

พระเจ้าจักรวาลทรงแสดงท่าแปลกพระทัย

“เอ พวกพ้อนรำไปไหนกันหมดนี่ ประท้วงกันหมดหรือ”

บรรดาข้าราชการสำนักยี่มน้อยยี่มใหญ่

“หามิได้ พะยะคะ พวกฟ็อนรำมิได้ประท้วง ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทต่างหากที่ทรงประท้วงไม่สนใจพวกนาง”

พระเจ้าจักราลันพระเศียร

เห็นได้ชัดว่าทรงไม่มีพระราชหฤทัยที่จะสนุกกับคำพูดสนุกสนานอีก

พระเจ้าจักราทอดพระเนตรไปรอบๆ ท้องพระโรง ทรงจับจ้องที่เหล่าอำมาตย์ สังเกตดูข้าราชการสำนักและในขณะเดียวกันกำลังทรงใคร่ครวญ และครุ่นคิดตัดสินพระทัยอะไรบางอย่างอยู่

บรรดาข้าราชการบริพารทั้งหลายต่างนั่งเงียบ มีความรู้สึกเหมือนกับว่าจะต้องมีเรื่องราวร้ายแรงเกิดขึ้น

พระเจ้าจักราทรงยกพระหัตถ์ขึ้น พลาจรับสั่งด้วยน้ำพระสุรเสียงที่มั่นคง น่าเกรงขาม ซึ่งดังกังวานในท่ามกลางความเงียบที่ปกคลุมท้องพระโรงอยู่

“ข้าฯ ขอบใจท่านสมุหฯ ที่ได้นำสาวงามออกมาฟ็อนรำ แต่เรื่องขนบธรรมเนียมเห็นจะต้องพักไว้ก่อนในตอนนี ด้วยว่าข้าฯ เพิ่งจะได้รับรายงานมาว่า กษัตริย์โมกุลผู้ยิ่งใหญ่ได้แผ่ขยายอำนาจมาถึงอินเดีย และเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับกษัตริย์หงสาเพื่อนบ้านเรานี่เอง ยิ่งไปกว่านั้น กษัตริย์หงสาเองกำลังเตรียมไพร่พลอย่างเข้มแข็งสำหรับการสงคราม สำหรับบ้านเมืองของเราฉันว่าอันตรายอยู่แค่เอื้อมเข้ามาทุกที”

สมุหราชมณฑิรเบิกตากว้าง กิริยาของเขาแสดงออกถึงความปรามาสอย่างชัดเจน

“อันตรายอะไรหรือ พะยะคะ”

“อันตรายจากกษัตริย์หงสาไงละ บัดนี้พระองค์มีกษัตริย์โมกุลหนุนหลังอยู่ อาจจะเข้ามาขยี้เราเมื่อไรก็ได้”

“แต่ว่า ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท” สมุหราชมณฑิรแย้งขึ้น “อย่าทรงลืมว่า กษัตริย์หงสาเป็นมิตรกับเรา”

พระเจ้าจักราลันพระเศียรอย่างแข็งขัน

“มิตรภาพจะมีคุณค่าอะไร ถ้ามันเป็นอุปสรรคขวางกั้นความทะเยอทะยาน ท่านไม่เห็นหรือ ขณะนี้ จะเปรียบไป บ้านเมืองเราก็เหมือนเหยื่ออันโอชะของ

กษัตริย์หงสา กำลังไพร่พลของเรายังไม่เข้มแข็งพอ เรามีม้าน้อยกว่าเขา แม้กระทั่งช้างก็ยังน้อยกว่า ดังนั้น แทนที่ท่านจะมอบหญิงงามให้ข้าฯ ๓๖๕ คน ท่านควรจะมีช้างให้ข้าอีก ๓๖๕ เชือกจะดีกว่า คงจะทำให้กำลังของฝ่ายเราพอมีทางจะสู้กำลังของฝ่ายเขาได้ เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีเก็บเอาไว้ก่อนก็แล้วกัน ท่านจะว่าอย่างไร”

บรรดาเสนาบดีและที่ปรึกษาทั้งหลายฟังอย่างตั้งใจ ต่างพากันโค้งกายถวายความเคารพพระเจ้าจักราพร้อมกับพนมมือพร้อมกัน

“จริง พะยะคะ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายเห็นด้วยกับใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททุกประการพะยะคะ”

แต่สมุหราชมณฑิรายังไม่ค่อยเห็นด้วยเท่าไร โดยเฉพาะใบหน้าแสดงความไม่เห็นด้วยออกมาอย่างชัดเจน เขาเดินไปยืนในหมู่เสนาบดี สงสัยแสดงความเห็นอย่างไม่พอใจว่า

“สำหรับตัวข้าพระพุทธเจ้ากลับเห็นว่า หากใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจะยอมรับสาวงามทั้ง ๓๖๕ คนไว้เป็นพระมเหสีแล้ว และนำพระมเหสีไปช่วยจับช้างด้วย ข้าพระพุทธเจ้าแน่ใจว่าจะได้ช้างมากกว่าจำนวนที่พระองค์พุดถึงสิบเท่าก็ได้ พะยะคะ”

พระเจ้าจักราทรงยกพระอังสะเล็กน้อย

“ในเมื่อบรรดาเสนาบดีส่วนใหญ่ต่างเห็นชอบที่จะจับช้างก่อน เราก็ควรจะเตรียมให้พร้อมสำหรับการนั้น”

พระเจ้าจักราผู้รักสันติ

พระเจ้าจักราเสด็จกลับที่ประทับ ที่นั่นไม่ปรากฏความหรรษาโอโถง แม้แต่น้อย ทรงมีพระทัยโปรดความเรียบง่าย ไม่โปรดดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย แวดล้อมไปด้วยสิ่งต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นอนิจจังอันเป็นอุปสรรคขวางกั้นมิให้มนุษย์เข้าถึงชีวิตที่ศันแห่งการไม่ยึดมั่นถือมั่น

สิ่งโปรดปรานของพระองค์คือ ตู้กระจกเก็บหนังสือโบราณที่เขียนขึ้นด้วยลายมือลงน้ำมันชกเงาทรงสูงและแคบแบบเดียวกับตัวโบสถ์ ซึ่งทำขึ้นเป็นพิเศษโดยช่างแกะไม้และช่างตกแต่งภายในพระราชสำนัก เพื่อเก็บเอกสารซึ่งทรงคุณค่ามากเสียจนต้องทรงอ่านซ้ำแล้วซ้ำอีก

เอกสารเหล่านี้บันทึกกษัตริย์โบราณและคำสอนของพระพุทธองค์ คำสอนเหล่านี้กล่าวถึงคุณประโยชน์ที่ได้ของการสร้างสันติภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ต่อประชาราษฎร์ของพระองค์ คำสอนในเอกสารสรรเสริญการเคารพต่อธรรมชาติซึ่งในที่สุดย่อมชนะการใช้กำลังของมนุษย์ที่ชั่วร้ายได้เสมอ

พระเจ้าจักราทรงไตร่ตรองถึงความรับผิดชอบของพระองค์ต่อประชาราษฎร์ หน้าที่ในการรักษาสันติภาพนั้นย่อมจะต้องได้รับการพิจารณาควบคู่กับความรับผิดชอบในการป้องกันเอกราชของบ้านเมืองในกรณีที่มีการโจมตีแบบทรยศหักหลัง ไซแล้ว มันเป็นปัญหาคู่โลกมาแต่ดั้งเดิม สันติภาพอย่างมีเกียรติเท่านั้นที่คู่ควรกับชื่อของมัน

พระเจ้าจักราทรงเปิดตู้กระจกเก็บเอกสารและทรงหยิบหนังสือออกมา

ฉบับหนึ่ง

หนังสือนี้เป็นเรื่องรามเกียรติ์ภาคไทย ที่กล่าวถึงท้าวมะลิราชผู้ทรงตัดสินให้ทศกัณฐ์เจ้ากรุงลงกาคืนนางสีดาให้แก่พระราม ทศกัณฐ์ต้องดิ้นไม่ยอมรับคำตัดสินและเลือกที่จะทำสงคราม และแล้วก็พบกับความพ่ายแพ้ในที่สุด พระเจ้าจักราชทรงรำพึงอยู่ในพระทัยว่า สำหรับผู้ที่หลงในความยิ่งใหญ่อันว่างเปล่าโดยมิได้ยึดหลักธรรมะอันเป็นอมตะในที่สุดก็ยอมวิनाศไปเช่นทศกัณฐ์นั่นเอง

ในตู้กระจุกเก็บหนังสือโบราณนั้น ยังมีเรื่องของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์แห่งฮินดูผู้ทรงมีพระนามบรรลือไปไกล ผู้บำเพ็ญพระองค์เป็นแบบอย่างแห่งคุณธรรมความดีตามหลักพุทธศาสนา หนังสือเหล่านี้ประมวลจารึกของพระองค์ที่โปรดให้สลักไว้ตามแผ่นหินและถ้ำต่างๆ

พระเจ้าจักราชรำลึกถึงพระประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราชด้วยความซาบซึ้ง เนื่องด้วยพระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงยกทัพไปบุกประเทศกิงค์ แล้วทรงประกาศด้วยพระองค์เองถึงความเห็นผิดแห่งสงคราม จนได้ทรงประกาศยุติการทำสงคราม และอุทิศชีวิตพระองค์เองให้กับชัยชนะแห่งธรรมะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และด้วยแบบอย่างแห่งการมีศรัทธาปสาทะต่อพระมหาปัญญา (สัมมัตติ) นี้เองที่พระเจ้าจักราชประสงค์จะดำเนินรอยตาม ซึ่งแม้ว่าจะยังทรงประพจน์มิได้แต่ก็ทรงมีกุศลเจตนาที่จะเข้าถึงซึ่งธรรมจริยาอันเป็นแหล่งกำเนิดแห่งความสุขทั้งมวลของผู้คนและมนุษยชาติ

พระเจ้าจักราชทรงหยิบหนังสือที่คุ้นเคยขึ้นมาพิจารณาอีกเล่มหนึ่ง ทรงอ่านบทวจนะของโกตติยะด้วยสุรเสียงเบาๆ

“ผู้ใดก็ตามที่รักความสงบและสันติ ไม่ลุ่มหลงต่อทางโลก สามารถแปลงปัญญามนต์อันเร้นลับ ด้วยจิตที่ปราศจากอสาระ”

“ผู้ใดปราศจากอารมณ์ ย่อมสลัดความชั่วร้ายไปได้”

“เปรียบดังใบไม้ในป่าซึ่งปลิดปลิวไปด้วยแรงลม”

ในเวลาเดียวกันนั่นเองมีเสียงเบาดังมาจากใต้ระเบียงที่มีชายคาอันล้อมรอบห้อง ซึ่งทำให้ผู้ที่อยู่ที่นั่นรู้สึกเหมือนกับอยู่ท่ามกลางที่แจ้ง แต่ก็ยังสามารถสัมผัสความเย็นของสายลมโชยอันแผ่วเบาได้ ทั้งนี้เพราะหลังคาต่ำของพระ

ตำหนักบดบังแสงอาทิตย์ไว้

ที่ประตูทางเข้าร่างในเสื้อคลุมยาวสีเหลือง ปรากฏอยู่อย่างเงิบเงิบประดุจภูต เสียงฝีเท้าอันเปล่าเปลือยของผู้นั้นมีได้ดังไปกว่าฝีเท้าของแมว

พระเจ้าจักราทรงเจยพระพักตร์ขึ้นทอดพระเนตรด้วยสีพระพักตร์ที่มีความพิติ พลาญแยมพระโอษฐ์ เพราะทรงจำได้ที่ว่าบุรุษนี้คือ อาสนะภิกขุ พระอาจารย์ที่พระองค์ทรงเคารพนั่นเอง พระอาสนะภิกขุยืนอยู่เฉพาะพระพักตร์ด้วยความสงบเสถียรตามสมณสารูป ติดตามด้วยลูกศิษย์คนหนึ่งซึ่งถือตาลปัตรหมอบอยู่เบื้องหลัง พระเจ้าจักราทรงนมัสการพระภิกษุซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนในการสืบทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ทั้งสองใช้เวลาสนทนาเกี่ยวกับคำสอนภาษาบาลีอยู่เสมอ บุรุษทั้งสองมีความเชี่ยวชาญในภาษาบาลีโบราณในพระไตรปิฎกเป็นอย่างดี บางครั้งสนทนากันเรื่องระเบียบวินัยสงฆ์ ซึ่งอยู่ในส่วนแรกของพระไตรปิฎกคือ พระวินัยอันเป็นกฎที่พระสงฆ์ทุกรูปจักต้องปฏิบัติตามเพื่อปกป้องตนจากบาปอกุศล บางครั้งก็สนทนาเกี่ยวกับส่วนของพระไตรปิฎกคือพระสูตรอันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งสาวกผู้เชื่อในพระองค์ได้อนุรักษ์ไว้สืบต่อกันมา ยิ่งไปกว่านั้น พระเจ้าจักราและอาสนะภิกขุยังได้เจริญรอยตามสังฆปิตรแต่กาลก่อนด้วยการศึกษาส่วนที่สามของพระไตรปิฎก คือพระอภิธรรม ซึ่งว่าด้วยข้อถกเถียงทางอภิปริชญาของพุทธศาสนา ซึ่งมีความลุ่มลึก สลับซับซ้อนและชั้นเชิงของสำนวนโวหารที่แม่เทพเจ้ากรีกก็คงปรารถนาจะเรียนรู้

พระเจ้าจักราทรงนิมนต์ให้พระภิกษุนั่งบนเสื่อซึ่งพระองค์ทรงประทับขัดสมาธิอยู่ ทรงถอนหายใจลึกๆ ก่อนตรัสว่า

“ท่านผู้มีความสุขอันแท้จริงคือพระภิกษุผู้ละทิ้งหมดแล้วซึ่งทรัพย์สินสมบัติในโลก มีชีวิตอยู่ด้วยการบิณฑบาตจากพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสศรัทธา ภิกษุมีความสุขอันแท้จริงเพราะไม่มีพันธะต่อสิ่งใด พร้อมกับเพิ่มพูนปัญญาญาณยิ่งขึ้นทีละน้อยทุกวันๆ”

อาสนะภิกขุยิ้มอย่างใจดี “ดูกร มหาบพิตร ภิกษุทุกรูป มิใช่จะสามารถมุ่งไปสู่หนทางอันชั้นและยากลำบากซึ่งนำไปสู่สถานะอันสูงส่งแห่ง

พระโพธิสัตว์ ผู้ที่มีดวงหทัยเปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตาต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลายทั้งปวง”

“ความรักเช่นนี้เกิดขึ้นได้จริงหรือ” พระเจ้าจักราถาม “เมื่อบุคคลเช่นพระเจ้าแผ่นดินซึ่งมีภารกิจในการนำประเทศชาติ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกป้องบ้านเมืองจากอริราชศัตรูที่ต้องการเข้ามาทำลาย พระเจ้าแผ่นดินจะมอบความรักให้กับศัตรูของบ้านเมืองได้อย่างไร จะไม่เป็นการทรยศต่อประชาราษฎร์หรือ”

“พระโพธิสัตว์” พระภิกษุตอบ “ผู้เปี่ยมด้วยเมตตาและกรุณาธรรมเปรียบเสมือนดอกบัวบริสุทธิ์ซึ่งหลุดเหนือโคลนตมโดยปราศจากมลทิน อาตมาพยายามอยู่เสมอที่จะชี้ให้เห็นหยาบพิตรเห็นสภาวะอันเปี่ยมด้วยความสุขของพระโพธิสัตว์จากคำสอนที่อาตมาให้ไว้กับมหายาตร หากมหายาตรลองนำมาเพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตเพื่อนำพระองค์ไปสู่ความปิติสุขอันแท้จริง พระพุทธองค์นั้นเป็นบุคคลที่หาได้ยาก สูงส่ง และสมบูรณ์ไปทุกอย่าง เกินกว่ามนุษย์ธรรมดาเช่นเราๆ จะปรารถนาหรือหวังให้ทัดเทียมได้”

“เป็นจริงดังนั้นพระคุณเจ้า” พระเจ้าจักราทรงเห็นชอบด้วย “พระเจ้าแผ่นดินจักต้องแสดงให้เห็นประชาราษฎร์ประจักษ์ถึงคุณความดีของพระองค์ว่ามีได้ทรงหมกมุ่นอยู่กับความสุขส่วนพระองค์และทรงมีขันติธรรมอย่างยอดเยี่ยม ทรงเป็นเหมือนกับดอกบัวที่หลุดเหนือโคลนตม พระเจ้าแผ่นดินจักต้องแสดงให้เห็นประชาราษฎร์ประจักษ์ว่าทรงสามารถสละประโยชน์สุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมเพื่อแสดงว่าพระองค์สมควรจะเป็นผู้นำสูงสุดด้านจิตใจของพลนิกรตัวหม่อมฉันเองก็หวังอยู่เสมอว่าจะสามารถบำเพ็ญตนในฐานะอันพิเศษนี้ได้”

“ความต้องการของมหายาตรนั้นประเสริฐแล้ว” พระภิกษุกล่าว

“ขอให้มหายาตรจงทรงพระเจริญขึ้นเป็นตรีคุณ การกระทำเช่นว่าย่อมอยู่ในพระปรีชาสามารถ เพราะพระเจ้าแผ่นดินเองก็เป็นบุคคลพิเศษในมนุษย์ทั้งหลายอยู่แล้ว ต่างกันแต่ว่ากษัตริย์พระองค์ใดเล่าที่จะทรงรู้ ต้องพระประสงค์ และสามารถบำเพ็ญกรณียกิจดังว่านี้ได้สำเร็จ”

“หวังว่าหม่อมฉันจะสามารถล่วงรู้ว่าจะทำอย่างไร มีความต้องการที่จะ

ทำ และสามารถทำได้สำเร็จ อาศัยคุณธรรมความดีแห่งพระพุทธองค์ และแรง
 ดลใจสนับสนุนจากคำสอนของพระคุณเจ้า”

พระภิกษุหยุดนิ่งครุ่นคิดชั่วขณะ

“การกระทำอันมีโชธรรมาเช่นนี้ จักต้องมีกำลังใจอันแรงกล้ากว่าปกติ
 เพื่อปกป้องผู้อื่น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะเป็นการกระทำอันก่อปรต่วย
 เมตตาคิดหรือการให้อภัยซึ่งผู้สูงส่งคอยปฏิบัติต่อประชาชนของตน บางทีวัน
 หนึ่งข้างหน้าโอกาสที่จะกระทำได้อาจจะมีมาถึงพระองค์”

“ขอให้นั่นนั้นใกล้เข้ามาเร็วๆเถิด” พระเจ้าจักราทรงกล่าวอย่างจริงจัง

“ใครเล่าจะรู้ได้” พระภิกษุตอบ “มหาบพิตรไม่ทรงทราบเหมือนที่
 อาตมาทราบดอกหรือว่า พระธรรมกล่าวไว้ว่าอย่างไรในเรื่องของเหตุและผล
 ซึ่งเกี่ยวโยงกันเป็นลูกโซ่ (ปฏิจจสมุปบาท) อาณาจักรแห่งความทุกข์นั้น
 แวดล้อมตัวเรา และเราได้ย่างเข้าสู่อาณาจักรแห่งความทุกข์นี้โดยผ่านการ
 เกิดซึ่งทำให้เราอุบัติตัวตนขึ้นมาและทำให้เราหลงยึดติดอยู่กับโลก ผู้ใดเล่าจะ
 ทราบได้ โดยที่มหาบพิตรเองก็ไม่ทราบ ว่าในขณะนี้ โชตรวนแห่งเหตุและผล
 มิได้ก่อให้เกิดโอกาสที่มหาบพิตรจะบำเพ็ญกรณียกิจอันพิเศษนั้น ใครกันจะ
 สามารถทราบถึงผลกระทบของระลอกคลื่นซึ่งเกิดขึ้นจากก้อนหินที่หล่นลงใน
 ทะเลสาบอันไกลโพ้นออกไปเมื่อวันวาน อาตมาเชื่อว่าระลอกน้ำเล็กๆ เหล่านี้
 อยู่ล้อมรอบตัวเราตลอดเวลา เพียงแต่เรายังไม่ได้สังเกตเห็นมันเท่านั้น”

“คำตอบของพระคุณเจ้าช่างชาญฉลาด และฉับไวเสียนี้กระไร” พระเจ้า
 จักรากล่าว โดยนำคำพูดนี้มาจากพระเจ้ามิลินท์ ซึ่งมีพระราชดำรัสตอบต่อ
 พระนาคเสน° “หากพระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์อยู่ พระองค์ท่านคงจะชื่น
 ชอบกับคำตอบของพระคุณเจ้าเป็นแน่ หม่อมฉันจะนำเอาวัจนะอันทรงปัญญา
 ล้ำลึกของพระคุณเจ้าไปฟังพิจารณา หม่อมฉันรู้สึกสบายใจขึ้นเสมอภายหลัง
 จากที่ได้สนทนากับพระคุณเจ้า”

พระเจ้าจักราทรงลุกขึ้น

“หากพระคุณเจ้าจักให้เกียรติแก่หม่อมฉัน โดยอยู่ต่อไปอีกสักครู่ พระคุณเจ้าจักได้เห็นบางสิ่งบางอย่างที่น่าสนใจ... ขณะนี้ก็ได้เวลาสนาฬิกายามเช้าแล้ว” หม่อมฉันจะออกมารับพ่อค้าฝรั่ง^๑ ซึ่งมาโดยเรือรูปร่างประหลาด เราคงจะได้ข่าวคราวเกี่ยวกับนานาประเทศในแดนไกล”

เรือประหลาดลำนั้นคือเรือโปรตุเกส^๒ ซึ่งได้เดินทางมาถึงสี่ลัปดาห์ที่แล้ว และได้แล่นขึ้นมาตามแม่น้ำถึงกรุงอยุธยา

พระเจ้าจักราชทรงให้สัญญาแก่มหาดเล็ก เพื่อตักเตือนเป็นการบอกว่า เวลาเข้าเฝ้าได้มาถึงแล้ว

อุทยานเต็มไปด้วยผู้คนที่น่าสนใจใคร่รู้แน่นขนัด ในเวลาต่อมาผู้มีเกียรติจำนวนมากมายทอยกกันขึ้นบันไดวัง สมุหราชมนเฑียรปรากฏกายขึ้นพร้อมกับสหายของเขา คือสมุหกลาโหม ทหารยามเข้ารักษาการณ์ประจำที่ตามทวาร มิให้ใครล่วงล้ำเข้ามาจากนั้นทุกคนก็เข้าประจำที่เรียบร้อยเพื่อรอพระเจ้าแผ่นดิน

พระเจ้าจักราชเสด็จออกประทับบนบัลลังก์ขนาดใหญ่ที่แกะสลักอย่างวิจิตรประดับด้วยทองและลงน้ำมันเงาสีแดง ทรงทอดพระเนตรบรรดาเสนาบดี จากนั้นทรงให้สัญญาแก่ สมุหราชมนเฑียรเดินมาเบื้องพระพักตร์ พร้อมด้วยนักเดินเรือชาวต่างชาติหนึ่งนาย ขนาบข้างด้วยคนรับใช้ชาวมาเลย์สองสามคน ถือเครื่องราชบรรณาการ

กัปตันฝรั่งเป็นคนร่างเล็ก ผอม ใบหน้ารูปไข่ คล้ำ มีเครายาวแหลม และหมวดเพิ่มหย่อยลงมาวางกับภาพของอัลบูเคอร์ค และวาสโก ดา กามาในสมัยนั้น กัปตันถือหมวกสามมุมทรงต่ำแลดูแข็งทื่อไว้ในมือ และถึงแม้ว่า

๑ ลิบโมงเข้า

๒ คำว่า “ฝรั่ง” แผลงมาจากคำว่า “Franc” ซึ่งประเทศแถบตะวันออกคิดว่าชาวยุโรปมาจากที่นั่น

๓ อัลมีดา (Almeida) ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุปราชแห่งอินเดียในปี ๒๐๕๑ ต่อมาในปี ๒๐๕๔ เขาได้ส่งเรือไปโมลุกกะ และได้ต่อสู้รบพุ่งกับสุลต่านแห่งชาว ต่อมาในปี ๒๐๖๑ ได้มีการก่อตั้งเมืองเมนเซส (Menezes) ขึ้น ในเมืองมะละกา และได้ส่งทูตสันถวไมตรีหลายคนมายังราชสำนักพระเจ้าแผ่นดินแห่งสยาม

อากาศจะร้อนก็ยังคงสวมเสื้อคลุมตามระเบียบพิธีที่มีแขนเปิดกว้าง และข้อมือเสื้อยาวมาถึงนิ้วมือ

ชาวโปรตุเกสซึ่งมีความคุ้นเคยกับขนบธรรมเนียมท้องถิ่นอยู่แล้ว ได้แสดงความเคารพด้วยการย่อเข้า ๓ ครั้ง และสั่งให้ถวายเครื่องราชบรรณาการทันที โดยมีลูกครึ่งยุโรปกับเอเชียคนหนึ่งที่เคยเดินทางไปกับเรือโปรตุเกสในทะเลซุนดาเป็นล่ามให้

ในบรรดาเครื่องราชบรรณาการ มีฉลองพระองค์ ๒ ชุดที่ทำจากผ้าราคาแพงดงามจากอินเดีย และสินค้าใหม่จากเปอร์เซีย พ่อค้าชาวโปรตุเกสนับได้ว่าเป็นนักการทูตที่ดี เพราะเขายังมีหอของบางส่วนทิ้งไว้ด้านนอก เพื่อเตรียมมอบให้ขุนนางแห่งราชสำนักซึ่งจะต้องไปพบในตอนหลัง

ตามหลักพิธีการทูต พระเจ้าแผ่นดินจะไม่ทรงตอบขอบใจ แต่จะทรงแสดงความยินดีที่ชาวต่างชาติสามารถเดินทางมาถึงโดยสวัสดิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากการเดินทางอันเหน็ดเหนื่อยและยาวนาน และจะทรงแสดงความสนใจเกี่ยวกับรายละเอียดบางประการในการเดินทาง

พ่อค้าน้อมกายถวายความเคารพ

“ขอเดชะฯ ข้าพระพุทธเจ้ามากับเรือสำเภาที่กำลังจะไปยังป้อมแห่งมะละกา พวกข้าพระพุทธเจ้าออกเดินทางจากบ้านเกิดเมืองนอนในตะวันตกตั้งแต่วันที่เดือนมีนาคม...”

“เดือนห้า” ล่ามอธิบายตามปฏิทินจันทรคติของไทย

“จากนั้นไม่นาน พวกข้าพระพุทธเจ้าต้องประสบกับลมพายุซึ่งจำต้องลดใบเรือลงจนเหลือใบเดียว และรอจนกว่าลมพายุจะเปลี่ยนทิศทาง ซึ่งก็กินเวลาหลายวัน จนพวกข้าพระพุทธเจ้าเริ่มเห็นลมอ่อนกำลังลงเมื่อขณะที่เรือกำลังเข้าสู่ทะเลที่อุ่นกว่าแถบฝั่งของอาฟริกา และพวกข้าพระพุทธเจ้าได้หยุดทิ้งสมอเรือบนหมู่เกาะแห่งหนึ่ง ทะเลมีคลื่นมากจนถึงท่าเรือที่เมืองเคป พวกข้าพระพุทธเจ้าไปถึงเมื่อตอนปลายเดือนพฤษภาคม ภายหลังจากเดินทางมาได้ ๓ เดือน”

“อย่างนั้นหรือ” พระเจ้าจักราทรงกล่าว “เมืองเคปนี้อยู่ตรงปลายสุด

ของอาฟริกาใช้หรือไม่”

“ถูกต้องแล้วพะยะค่ะ” พวกข้าพระพุทธเจ้าพักผ่อนที่นั่นหนึ่งสัปดาห์ ตอนขากลับออกจากเมืองเคปพวกข้าพระพุทธเจ้ามุ่งมาตามทิศตะวันออกเฉียงใต้ เพราะจะต้องวกขึ้นไปทางเหนือในภายหลัง เพื่อไปเกาะชวาโดยไม่ต้องผ่านช่องแคบมะละกา ซึ่งน่ากลัวมากสำหรับนักเดินเรือทะเล ในช่วงแรกสงบแต่ไปได้ไม่นานก็ต้องพบกับลมพายุที่ร้ายแรงมาก พวกข้าพระพุทธเจ้าต้องอยู่กับสภาพอย่างนั้นถึงเกือบเดือนหนึ่ง และต้องอดทนอย่างมาก เพื่อจับทิศทางลมจากตะวันตกซึ่งจำเป็นสำหรับพวกข้าพระพุทธเจ้า ภายหลังจากที่เราออกจากเมืองเคปได้หกสัปดาห์ก็มาถึงบริเวณที่อากาศเริ่มอบอุ่นขึ้น ทำให้พวกข้าพระพุทธเจ้าทราบได้ว่าได้มาถึงหมู่เกาะในแถบเมืองร้อนแล้ว พะยะค่ะ”

“พวกท่านไม่เคยพบพบเรือสำเภาอื่นๆ เลยหรือ” พระเจ้าจักรทรวงถาม

“น้อยมาก พะยะค่ะ” กับคำตอบ “มีพบที่ทำเรือเมืองเคปบ้าง แต่ในช่วงเดินทางหลังจากนั้นก็ไม่มีใครพบเรืออื่นเลย แต่เมื่อเข้าเขตเกาะก็เป็นธรรมดาที่ต้องพบพวกเรือมาเลย์หรือเรือสำเภาจากจีน ไกลๆ เกาะในบริเวณเส้นรุ้งแถบนี้ มีเรือที่เรียกว่าเรือรบขนาดเล็กเต็มไปหมด ซึ่งพบกับเรือข้าพระพุทธเจ้าครั้งหนึ่ง เมื่อตอนที่เรือข้าพระพุทธเจ้าเข้าใกล้เกาะชวาซึ่งเป็นเวลาเกือบสองเดือน ภายหลังจากที่ออกเดินทางมาจากเมืองเคป จากนั้นข้าพระพุทธเจ้าเดินทางต่อไปยังเขตจัดตั้งของโปรตุเกส ซึ่งข้าพระพุทธเจ้ามีกิจการค้าขายอยู่ปีหนึ่งมาแล้ว ก่อนที่จะลงเรือลำนี้ที่ทำเรือมะละกา มาถึงราชอาณาจักรของพระองค์ พะยะค่ะ”

พระเจ้าจักรทรวงผงกพระเศียร

“หมายความว่า พวกท่านต้องใช้เวลาประมาณครึ่งปีในการเดินทางจากเมืองท่านมายังเมืองเรา”

“ถูกต้องแล้ว พะยะค่ะ”

“พวกท่านชาวฝรั่งเป็นพวกที่ชอบการแสวงโชค พวกเราได้ทราบข่าวโปรตุเกสโจมตีประเทศเพื่อนบ้านในระยะเวลาสองสามปีที่ผ่านมา พวกฝรั่งเขาต่อสู้กันเองด้วยความเหี้ยมกระหายเหมือนกันหรือไม่”

“เป็นเช่นนั้น พะยะคะ” พ่อคำทูลตอบ “พวกเขาเป็นพวกชอบการต่อสู้ อยู่แล้ว ในศตวรรษที่แล้วสงครามระหว่างกษัตริย์ฝรั่งเศสกับกษัตริย์อังกฤษ นั้นยืดเยื้อมาเป็นเวลาไม่น้อยไปกว่าหนึ่งร้อยปีพะยะคะ”

“อ้อ” พระเจ้าจักราทรงถอนหายใจ

“ถ้าเช่นนั้นบ้านเมืองเราก็มิใช่แห่งเดียวชินะ ที่มีความบ้าในการอยาก ทำสงคราม ทำไมกษัตริย์เหล่านี้จึงอยากทำสงครามบ่อยๆ ไม่คิดสงสาร ประชาชนของตนบ้างหรือ บอกเรามาซิว่าใครเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด”

“ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท” ชาวโปรตุเกสทูลตอบ “ผู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ กษัตริย์โปรตุเกส พะยะคะ พระองค์มีกองทหารฝึกฝนอย่างดีมากมาย และมี เรือรบมากมายนับไม่ถ้วน จะทรงเห็นได้ว่า พระเจ้าแผ่นดินโปรตุเกสเป็น พระองค์เดียวที่ส่งประชาชนของพระองค์มายังบ้านเมืองของใต้ฝ่าละอองธุลี พระบาทเพื่อส่งเสริมการค้า และรักษาความสัมพันธ์อันดีอย่างสม่ำเสมอกับคน ท้องถิ่น พะยะคะ”

“เป็นความจริง” พระเจ้าจักรากล่าว พลังข้าเลื่องมาอย่างเล่าเสนา อำมาตย์ของพระองค์

“พวกท่านไม่ทราบเรื่องนี้กันหรือ”

สมุหราชมนเฑียร กราบบังคมทูล

“ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทลองถามฝรั่งเขาดูว่า พระเจ้าอยู่หัวโปรตุเกส ทรงมีพระมเหสีกี่พระองค์ซิ พะยะคะ”

ล่ามแปลคำถามให้ชาวโปรตุเกส

“มีเพียงพระองค์เดียว พะยะคะ” ชาวโปรตุเกสทูลตอบ “ในประเทศ ตะวันตก กษัตริย์มีมเหสีได้เพียงพระองค์เดียว เพราะศาสนาห้ามไว้ไม่ให้มี มากกว่าหนึ่ง ยกเว้นกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ซึ่งได้รับสมญาว่า สุลต่านแห่งรัฐอิสลาม ที่สามารถมีมเหสีได้ ๔ คน รวมทั้งนางสนมอื่นๆ ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลาม อนุญาตไว้ สวรรค์ของผู้ชายอิสลามยังประกอบด้วยสาวงามนัยน์ตาเหมือนกวาง ซึ่งพระคัมภีร์กำหนดว่าคนชั่วจะได้พบสาวงามเหล่านั้นในปรโลก”

“วิเศษยิ่ง” สมุหราชมนเฑียรกล่าว “หากข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้มีวาสนา

ได้เป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าอยากจะเป็นอิสลามิกชน พะยะคะ”
กับต้นสาธยายต่อ

“ในขณะที่เดียวกัน กษัตริย์แห่งโปรตุเกส พระเจ้าอยู่หัวของข้าพระพุทธเจ้า ส่งเสริมการค้าในดินแดนที่พระอาทิตย์อัสดง พระองค์คงจะทรงทราบดีแล้ว กระมังว่า เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้มีการค้นพบเส้นทางใหม่ไปสู่อินเดีย แทนที่จะเดินทางจากยุโรปไปทางตะวันออกเหมือนเมื่อก่อน”

“ข้าฯ ได้ทราบมาเหมือนกัน” พระเจ้าจักรากล่าว “แต่ข้าฯ ไม่เชื่อเท่าไร”

พ่อค้าน้อมศีรษะลงเล็กน้อยพร้อมกับพูดในน้ำเสียงที่เหมือนกับกำลังจะบอกความลับ

“ขอเดชะฯ ข้าพระพุทธเจ้าจะกราบทูลเพิ่มเติมว่า บิดาของข้าพระพุทธเจ้าเป็นเพื่อนกับอเมรีโก เวสปุชชี นักเดินเรือของกษัตริย์ดอม มาโนเอล แห่งโปรตุเกส ซึ่งประสบความสำเร็จในการเดินทางไปที่ดินแดนที่อยู่ไกลโพ้นทางตะวันตก* อเมรีโก เวสปุชชี รับรองกับบิดาข้าพระพุทธเจ้าหลายครั้งหลายหนว่า ดินแดนเหล่านั้นมีโชติอินเดียของพระเจ้าอโคก แต่เป็นดินแดนใหม่ที่ใหญ่กว่ายุโรปและเอเชียรวมกัน ดังนั้น กษัตริย์ของข้าพระพุทธเจ้า จึงได้เร่งรีบเข้ายึดครองดินแดนนิรนามเหล่านี้ เป็นการแผ่ขยายจักรวรรดิของพระองค์ออกไปทั่วทุกแห่งหนในโลก”

“ซางแปลกเหลือเกิน” พระเจ้าจักรากล่าว พลาซข้าเลื่องพระเนตรไปยังพระอาสนะ

พระอาสนะทูลว่า

“แปลกและน่าเวทนามาก ในดินแดนประเทศที่อยู่ไกลโพ้นนี้ไม่มีเสรีชน ผู้เป็นเจ้าของแล้วจัดตั้งรัฐปกครองขึ้นเลยหรือ”

“มีบ้างเหมือนกัน” พ่อค้าโปรตุเกสตอบ “มีการกล่าวกันว่า มีอาณาจักร

๑ พ่อค้าโปรตุเกสคนนี้ไม่ให้ความสำคัญต่อการค้นพบทวีปใหม่ของคริสโตเฟอร์ โคลัมบัสเท่าใดนัก แต่ดูเหมือนว่าประจวบเหมาะในขณะนั้นก็เป็นไปเช่นนั้นด้วย ดังจะเห็นได้จากความจริงที่ว่านับแต่ พ.ศ. ๒๐๕๐ เป็นต้นมา แผนที่ของวอลด์ซี-มุลเลอร์ ได้ขนานนามแผ่นดินที่เพิ่งได้รับการค้นพบใหม่ว่าอเมริกา (ตามชื่อของอเมรีโก เวสปุชชี - ผู้แปล)

ที่เข้มแข็งบางแห่ง ซึ่งร่ำรวยด้วยทองและของมีค่าอื่นๆ แต่พวกนี้ก็ต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าแผ่นดินที่มีอำนาจของข้าพระพุทธเจ้าพะยะค่ะ”

“ถ้าเช่นนั้นจงบอกมาซิว่ามีเหตุผลอันใดที่ต้องไปยึดครองทรัพย์สมบัติและเอาสิทธิเสรีภาพเขามา” พระเจ้าจักราถาม

พ่อค้าโปรตุเกสหยุดคิดเล็กน้อย

“เพราะว่า เราต้องการนำพวกเขามาสู่อารยธรรม และที่สำคัญยิ่งคือเผยแพร่ศาสนา เพื่อช่วยคนเหล่านี้ให้พบความรอด นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่พระเจ้าแผ่นดินของข้าพระพุทธเจ้าทรงทำสงครามกับพวกอาหรับ ซึ่งยังเขลาต่อศรัทธาที่เที่ยงแท้ และด้วยเหตุผลประการนี้แหละที่ทำให้ประชาชนของเราต้องทำสงครามมานับครั้งไม่ถ้วน พะยะค่ะ”

ความเงียบเกิดขึ้นชั่วขณะ

พระเจ้าจักราสบพระเนตรกับพระอาสนะภิกษุผู้กล่าวขึ้นด้วยเสียงอันสงบราบเรียบว่า

“เราได้รับการอบรมสั่งสอนว่า เพื่อให้เป็นที่รักใคร่โปรดปรานของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ดังเช่น พระเจ้าปิยทัสสี เทวนัมปิยะมหาราชนั้น เราจะต้องเคารพต่อทุกความเชื่อถือที่ต่างจากของเรา ขันติธรรมเป็นดังบุปผาอันงดงามประดับในคำสั่งสอนของพุทธศาสนาและเผ่าพันธุ์ของเรา เป็นการสอนมิให้เรารักศาสนาในทางที่ผิดหรือมิให้เราดูถูกหรือปรามาสศาสนาอื่น ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง การทำความดีนั้นเป็นกฎแห่งพุทธศาสนา เพราะเมื่อผู้ใดถูกคุณค่าของศาสนาอื่น ผู้นั้นย่อมเกิดความไม่ประสงค์ต่อศาสนานั้น และต่อศาสนาของตนเองด้วย ความสมานฉันท์เท่านั้นที่เป็นสิ่งที่ดี และจะทำให้เกิดความก้าวหน้ารุ่งเรือง เพื่อทุกฝ่ายจักได้สามารถเรียนรู้ถึงศาสนาของผู้อื่นและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่นอย่างพึงพอใจ”

พระเจ้าจักราทรงพยักพระพักตร์แสดงความเห็นชอบ และตรัสต่อว่า

“ขันติธรรมเป็นเพชรน้ำหนึ่งในมงกุฏของกษัตริย์ทั้งหลาย แห่งอโยธยา คุณธรรมข้อนี้ได้ให้วิญญาณแห่งการรักสันติแก่เรา ดังเช่นที่พระเจ้าอโศกมหาราชกล่าวไว้ในพระบรมราชโองการว่า ชัยชนะทางธรรมย่อมยิ่งใหญ่กว่าชัยชนะ

ทางสงคราม ในการสงครามมนุษย์ต้องประสบกับความรุนแรง การสูญเสีย ชีวิต การพลัดพรากจากคนที่รัก พวกเรามีความปรารถนาเช่นเดียวกับพระเจ้า อโศกมหาราชในการรักษาสันติสุขแก่ทุกชีวิต เคารพต่อชีวิตและสันติภาพ การกระทำเช่นนี้คือชัยชนะแห่งธรรม เป็นชัยชนะที่ภัษตริย์ผู้เป็นที่รักแห่งทวย เทพจะทรงปลื้มปิติ นี่แหละคือชัยชนะอันแท้จริง ซึ่งทรงคุณค่าทั้งในโลกนี้และ โลกหน้า”

จบสิ้นกระแสพระดำรัส ก็เป็นการสิ้นสุดของการเข้าเฝ้า

* * * * *

เป็นพระจริยาวัตรของพระเจ้าจักรา ที่ในยามเช้าตรู่ระหว่างที่พระสงฆ์ กำลังออกบิณฑบาต พระองค์จะเสด็จไปในอุทยานแห่งวิหารเทพธรรม เพื่อ ทรงรับอากาศบริสุทธิก่อนที่พระอาทิตย์จะเคลื่อนสูงขึ้นในท้องฟ้า

พระองค์ทรงโปรดปรานสถานที่อันสงบแห่งนี้ยิ่งนัก และมักจะไม่ทรงถูกรบกวนจากเด็กที่กำลังเล่นกัน เพื่อรอเวลาเข้าชั้นเรียนโดยพระองค์เป็นผู้ อบรมสั่งสอนให้รู้จักการเขียนอ่าน

พระเจ้าจักราทอดพระเนตรไปยังสีลันอันหลากหลายตาของพระเจดีย์ ซึ่งมี ยอดแหลมพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า พระองค์ทรงชื่นชมภาพแสงอาทิตย์เรืองรองที่กระทบ กับกระเบื้องเคลือบซึ่งงดงามด้วยลวดลายที่ฝังประดับ สิ้นนั้นดูผสมผสานอย่าง ดียิ่ง ในแสงสว่างที่เจิดจ้า ทุกอย่างช่างดูกลมกลืนกันอย่างวิเศษสุด

ทรงประทับบนม้าหินภายใต้ร่มต้นมะม่วง ซึ่งกึ่งกันสาขาเนื่องแน่นไป ด้วยผลอ่อนที่ในระยะฤดูนี้กำลังโตขนาดไม่เกินลูกหมาก

เด็กๆ เริ่มเข้ามาในลานวัด วิ่งไล่จับกันเหมือนเด็กๆ ทุกหนทุกแห่งในโลก พวกเขาไม่สามารถเห็นพระเจ้าแผ่นดิน เพราะมีก้อนหินตกแต่งบังไว้ บนก้อน หินเหล่านี้มีน้ำตกไหลตลอดเวลา ส่งความสดชื่นไปตลอดทั้งวัน

วันนี้เด็กๆ ส่งเสียงดังเหลือกำลัง!

ในท่ามกลางเด็กๆ เหล่านี้ มีเด็กคนหนึ่งซึ่งกระทำตนเป็นหัวหน้า และ

ไม่ชอบอยู่เจียบๆ เด็กคนนี้ส่งเสียงดังที่สุด แทบจะได้ยินแต่เสียงเขาคนเดียว พระเจ้าจักราทรงเริ่มหมดความอดทน พระพักตร์เริ่มบึ้งไม่พอพระทัยในความไม่เรียบร้อยของเด็กในสถานศักดิ์สิทธิ์เช่นนี้

พระองค์เกือบจะเข้าไปตักเตือนอยู่แล้ว พอติทรงได้ยินเสียงเด็กสาวคนหนึ่งซึ่งคงรำคาญเสียงเจี๊ยวจ๊าวของเด็กๆ เช่นเดียวกับพระองค์เหมือนกัน ใครกันหนอที่กำลังพูดอยู่? พระเจ้าจักราทรงจำเสียงนี้ได้ น้ำเสียงฟังดูอ่อนเยาว์แต่ก็มั่นคง ฟังดูไพเราะแต่ก็จริงจัง...

“พวกเจ้าไม่รู้สึกละอายบ้างหรือที่ส่งเสียงดังในเขตพระอารามอันศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของกรุงอโยธยา ไม่รู้สึกละอายตนเองบ้างหรือ เจียบเดียวนี้นะ และมานั่งใกล้ๆ กับฉัน ฉันจะเล่าให้ฟังว่าอะไรเกิดขึ้นกับเต่าตัวหนึ่งซึ่งพูดมาก เรื่องนี้มาจากชาดก”

ความเจียบเกิดขึ้นราวกับเวทย์มนต์สะกด พระเจ้าจักราเองก็ได้ทรงเคลื่อนไหวพระวรกาย เนื่องจากทรงรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น

เสียงอันไพเราะกลมกลืนดังขึ้นต่อไป

“พระพุทธเจ้ามักจะตรัสต่อผู้ที่ช่างพูดทั้งหลายว่า พวกเขาจะเดือดร้อนเพราะล้นของตนและด้วยการใช้ล้นไปในทางที่ผิด พวกเขาจะทำลายตัวเอง

กาลครั้งหนึ่ง นานมาแล้ว มีกษัตริย์แห่งกรุงพาราณสีพระองค์หนึ่งโปรดการพูดตลอดทั้งวัน โดยไม่เปิดโอกาสให้คนอื่นได้พูดบ้างเลย บรรดาเสนาบดีจึงไม่สามารถเสนอข้อคิดเห็นของตนต่อพระองค์ได้

ในเวลานั้น พระโพธิสัตว์ได้จุติในตระกูลสูงศักดิ์แห่งกรุงพาราณสีนั่นเอง และต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นองคมนตรี เนื่องจากชาติสกุลและคุณงามความดี พระโพธิสัตว์มีความปรารถนาอย่างยิ่ง ที่จะแก้พระอุปนิสัยที่ไม่ดีของพระเจ้ากรุงพาราณสี

อยู่มาวันหนึ่ง ผู้คนบริเวณพระราชวังต่างแสดงความตื่นเต้นตกใจให้เห็น เต่าตัวหนึ่งหล่นมาจากท้องฟ้า และกระดองแตกด้วยเสียงอันดังเมื่อกระทบพื้นดิน ปกติเต่ามันบินไม่ได้นี่นา ทุกๆ คนเลยร้องว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ ยกเว้นเต่าตัวนั้นที่พูดอะไรอีกไม่ได้แล้ว

พระเจ้ากรุงพาราณสีทรงทราบถึงเรื่องดังกล่าว จึงเสด็จพระราชดำเนินตามบรรดาเสนาบดีไปยังสถานที่ที่เต่าตกลงมาตาย

“แปลกมาก” พระเจ้ากรุงพาราณสีตรัส “ข้าฯ อยากให้ใครช่วยบอกข้าฯ ในเหตุการณ์พิศดารครั้งนี้ ข้าฯ อยากรู้ว่า.....”

จากนั้นพระองค์ก็ทรงพลาญต่อไปเรื่อยๆ จนพระโพธิสัตว์ยกมือขึ้น เพื่อบอกว่าท่านสามารถอธิบายได้ เพราะพระโพธิสัตว์นั้นจะรู้ความเป็นไปทุกสิ่งทุกอย่าง และรู้สึกดีใจที่ได้มีโอกาสให้บทเรียนแก่กษัตริย์ช่างตรัส

“ขอเดชะฯ ข้าพระพุทธเจ้าสามารถอธิบายได้ เรื่องเป็นอย่างนี้ พะยะคะ เต่าตัวนี้อาศัยอยู่ในบ่อน้ำใกล้กับที่ลาดของภูเขาหิมาลัย เต่ารู้จักกับเบ็ด ๒ ตัว ล้วนทั้งสามตัวเป็นเพื่อนที่ติดต่อกัน อยู่มาวันหนึ่งเบ็ดทั้งสองบอกกับเต่าว่า ตนจะย้ายไปอยู่ในที่อันวิเศษแห่งหนึ่งใกล้กับถ้ำทอง ซึ่งทำให้เต่าเสียใจมาก เบ็ดจึงถามว่า “ทำไมเจ้าไม่มากับเราล่ะ” เต่าหัวเราะ “ไปไม่ได้ เพราะฉันคงต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ ปีในการเดินทางไปถึงถ้ำทอง” เบ็ดแสนฉลาดทั้งสองจึงเสนอว่า “ฟังทางนี้ เต่าเพื่อนรัก เราอยากจะพาเจ้าไปกับเราด้วย แต่มีเงื่อนไขว่าในระหว่างการเดินทาง เจ้าจะต้องไม่ปรินิพพานอะไรกับใครทั้งสิ้น”

เต่าไม่ยอมให้เพื่อนจากตนไปจึงยอมสัญญาทุกอย่าง “ดีแล้ว” เบ็ดว่า จากนั้นก็สอนเต่าถึงวิธีการคาบไม้ไผ่ระหว่างฟันของตน เพื่อให้เบ็ดคาบปลายไม้ทั้งสอง เวลาบินจะได้พาเต่าไปด้วย ในช่วงต้นของการเดินทางทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปอย่างเรียบร้อย แต่เมื่อมาอยู่เหนือกรุงพาราณสี ประชาชนชาวเมืองซึ่งปกติชอบแลดูท้องฟ้า เห็นเต่าบินได้ จึงตะโกนด้วยเสียงอันดัง “โอโฮ ไม่น่าเชื่อเลย เบ็ดสองตัวพาเต่าตัวเดียวด้วยไม่ได้” ซึ่งคำพูดเช่นนี้ทำให้เต่าไม่พอใจ เพราะคันปากมานานแล้วด้วย “การที่เพื่อนฉันจะพาฉันไปด้วยนี้มันเป็นเรื่องการอะไรของพวกเจ้าด้วย” เต่าพูดหรืออาจจะเป็นสิ่งที่เต่าอยากจะพูดแต่ไม่ได้พูด เพราะพออ้าปาก เต่าก็หลุดจากไม้ลอยละลือลงมาสู่โลก ถึงแก่ความตายในบริเวณพระราชวัง” พระโพธิสัตว์จึงสรุปว่า “นี่แหละ คือสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับคนช่างพูดที่ไม่รู้จักกาลเทศะว่าควรจะพูดเฉพาะในโอกาสที่จำเป็นเท่านั้น”

พระเจ้าแผ่นดินเคื่องพระทัยเล็กน้อย แต่ด้วยความที่เป็นกษัตริย์ที่มี

จิตใจเมตตา จึงประกาศว่า “ข้าเชื่อว่าท่านองคมนตรีผู้ชาญฉลาดกล่าวพาดพิงถึงตัวข้า” พระโพรธิสตร์ทูลว่า “ถูกแล้วพะย่ะค่ะ แต่ข้าพระพุทธเจ้ามิได้หมายถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเพียงพระองค์เดียว ใครก็ตามที่พูดโดยไม่มีวัตถุประสงค์ก็อาจจะพบกับโชคร้ายแบบเท่าได้เหมือนกัน” นับแต่นั้นมาพระเจ้ากรุงพาราณสีเริ่มเรียนรู้ที่จะตรัสให้น้อยลง...”

เสียงของผู้เล่าหยุดลงชั่วขณะ และสรุปว่า

“ขอให้เด็กๆ จำนิทานเรื่องนี้ไว้ให้ตึนะ เอาละ ไปโรงเรียนกันได้ สำหรับฉัน ฉันจะกลับไปบ้านเพื่อดูแลการงานของคนรับใช้”

พระเจ้าจักราทรงพอพระทัยยิ่งนัก และทรงถามพระองค์เองอีกครั้งว่า พระองค์เคยได้ยินเสียงนี้ที่ไหนดมาก่อน

หญิงสาวเดินตามทางไปยังประตูใหญ่ของพระอาราม ติดตามด้วยหญิงรับใช้ ๒ คนที่เดินตามถือร่มและสิ่งของของเธอไว้ ในตอนนี้เองพระเจ้าจักราทรงจำได้ว่าเป็นสาวงามอ่อนช้อยที่ทรงเคยพบมาก่อนนั่นเอง

“ใช่แล้ว” พระเจ้าจักราทรงบอกกับพระองค์เอง “เป็นนางพื่อนรำในวันนั้นเอง เรณู บุตรีของสมุหราชมณฑิยร เธอเป็นคนที่รู้จักคิดมากกว่าบิดาของเธอเสียอีก และเธอน่าจะหาโอกาสเล่าชาดกเกี่ยวกับเต่าให้บิดาเธอฟังบ้าง...”

พระเจ้าจักราทรงแยมพระสรวลกับความคิดของพระองค์ จากนั้นหญิงสาวก็หายลับไปโดยไม่ทันได้เห็นพระองค์ ทรงรู้สึกว่ เพียงได้เห็นตัวเธอก็ทำให้พระองค์ได้รับความสุขอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนแล้ว

การคล้องช้าง

การเตรียมการทุกอย่างก็เรียบร้อยสำหรับการคล้องช้าง

สองสามสัปดาห์ก่อนหน้านี้ สมุหกลาโหมซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการคล้องช้าง ทูลพระเจ้าจักรว่า

“ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ณ ที่ตรงโน้นคงจะเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการสร้างเพนียด* คล้องช้าง ดังนั้นจึงสมควรรับสั่งให้ทหารเข้าไปด้อนช้างจากในป่าได้แล้ว พะยะคะ”

“ท่านจงไปเตรียมการให้เรียบร้อย” พระเจ้าจักราทรงกล่าว

โดยปกติแล้ววิธีการจับช้างป่าลักษณะงามเป็นไปอย่างง่าย ๆ กล่าวคือ ช้างพังจะถูกปล่อยให้ไปส่งเสียงร้องในป่า เมื่อช้างพลายในป่าได้ยินเข้าก็จะเข้ามาตามหาช้างพังเชือกนั้น ช้างพังตัวล่อที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีจะนำพาช้างพลายผู้น่าสงสารเข้าสู่เพนียดที่เตรียมไว้ โดยช้างพังเป็นผู้เข้ามาก่อน เมื่อช้างพลายเข้ามาแล้ว ประตูก็จะปิด ช้างป่าผู้ดูร้ายจะกลายเป็นผู้ถูกจำขังในบัดนั้นเอง

ช้างที่ถูกจับขังต่อมาไม่นานจะปรับตัวตามโชคชะตาของตน โดยมีการใช้ช้างที่เชื่องแล้ว คือช้างต่อ มาฝึกช้างใหม่ให้เชื่อง ช้างต่อสองเชือกจะถูกนำ

* เพนียด ดูเหมือนว่าจะมาจากรากเดิมจากภาษามลายู บางท่านเห็นว่าน่าจะมาจากภาษาสเปนที่ว่า “corral” (คอก) ซึ่งหมายถึงที่ล่อกันสำหรับสัตว์ป่าที่จะนำมาเลี้ยงเพื่อใช้งาน และทำปศุสัตว์

มากับช้างป่าเพื่อเบียดช้างป่าไว้ตรงกลางตามที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้ว ควาญช้างจะป่ายป็นขึ้นหลังช้างเชือกใหม่เพื่อฝึกช้าง โดยมีขอช้างในมือ ช้างป่านั้นขยับไปไหนไม่ได้ หากช้างป่าจะล้มตัวลงนอน ช้างตอกก็จะใช้งาเสยช้างล่างบังคับให้ยืนขึ้น นอกจากนี้ช้างป่าจะถูกบังคับให้อวดอาหาร จะได้รับอาหารเพียงเล็กน้อยก็ต่อเมื่อมันทำตัวสมเป็นช้างบ้านที่ได้รับการฝึก

แต่ในวันนี้ การล่าช้างนับเป็นการใหญ่ เพราะจะต้องจับช้างป่าจำนวนนับร้อย เป็นวันที่ต้องจดจำไว้ในประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองและเล่าสู่กันฟังไปอีกหลายชั่วอายุคน ผู้คนหลังไหลมาจากทุกสารทิศทั้งไกลใกล้ เพื่อมาร่วมการไล่ล่าโขลงช้างเถื่อนครั้งนี้ โดยอาจมาร่วมเป็นผู้จับช้างหรือไม่ก็เลือกทางที่ตื้นตื้นพอๆ กัน แต่เสียงอันตรายน้อยกว่าคือเป็นเพียงผู้ชม

นี่เป็นเหตุผลที่ว่า ทำไมจึงต้องใช้เวลาเตรียมการล่วงหน้าเป็นอาทิตย์ๆ ทั้งกลางวันและกลางคืน

เมื่อหมอควาญได้เลือกสถานที่อันสะดวกต่อการต้อนช้างป่าเข้ามาใกล้แล้ว พวกเขาก็จะไม่รีรอที่จะออกไปไล่หาโขลงช้างเถื่อน ไม่ว่าจะไกลแสนไกลขนาดไหน แม้จะต้องขึ้นไปทางเหนือก็ตาม

ภายในป่าใหญ่จะมีการโค่นต้นไม้ออกเป็นบริเวณโล่งกว้าง ขวานจามลงครึ่งแล้วครึ่งเล่าบนลำต้นสักอันสูงใหญ่ซึ่งทนทานและแข็งแรง นับเป็นยอดแห่งต้นไม้ทั้งหลาย รวมทั้งต้นตะเคียน ตะแบกซึ่งมีเนื้อไม้สีแดง และไม้ยาง ซึ่งเมื่อล้มลงจะส่งกลิ่นน้ำมันยางไปทั่ว ต้นไม้เหล่านี้ในอดีตแผ่กิ่งก้านสาขากว้างคลุมเสมือนหลังคาแห่งป่าซึ่งปกป้องผู้อยู่อาศัยจากแสงแดดที่แผดเผา เป็นที่ที่ฝูงลิง ชะนีแอบแฝงตนเองโฉบทยานจากต้นหนึ่งไปอีกต้นหนึ่ง และเฝ้ามองดูความเคลื่อนไหวของฝูงสัตว์ป่าที่ส่งเสียงแข่งแซ่อยู่เบื้องล่าง

ไม้เหล่านี้ถูกขวานฟันกองอยู่บนพื้นดิน เปลือกของมันจะถูกถากลอกออกและตัดเป็นท่อนๆ จำนวนมากมายเพื่อทำเป็นเสาเพนียดักช้าง ในการนี้ ช้างที่เชื่องแล้วจะถูกใช้งานด้วย โดยใช้งาของมันช่วยในการจัดท่อนซุงใหญ่ที่กองอยู่กับพื้น ช้างเหล่านี้จะผลักหรือลากท่อนซุงไปยังจุดหมายตามคำสั่งของคนอย่างเชื่อฟัง

เป็นครั้งแรกในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา ที่แสงแดดอันแผดเผาได้มีโอกาสนสัมผัสกับพื้นผิวดินอย่างทั่วถึง ประดุจอาภรณ์แห่งความร้อนที่ทำให้ความชื้นระเหยจนผิวดินแห้งผาก และทำให้ใบไม้บนพื้นดินแห้งสนิพจนกรอบงอทำลายยุ่งและพาหะของเชื้อโรคต่างๆ ที่เคยแฝงอยู่ในที่เปลี่ยวร้างมืดมิด

เพนียดคือวงล้อมที่ทำด้วยซุงขนาดใหญ่ปักฝังลึกลงไปในพื้นที่ดินอย่างมั่นคง มีประตูทางเข้าเล็กๆ ประตูหนึ่งซึ่งช้างสามารถเข้าไปได้อย่างง่ายดาย

ในระหว่างนั้นเอง หมอควาญและช้างต่อจะช่วยกันไล่ต้อนบรรดาช้างป่าไปสู่เพนียดทีละน้อยๆ โดยไม่ทันรู้ตัว

ทีละน้อยๆ วงล้อมรอบช้างป่าจะแคบลงทุกที บรรดาช้างป่ายิ่งทวีความโกรธแค้นเมื่อเห็นอันตรายรออยู่เบื้องหน้า ทั้งยังไม่สามารถหลบหนีได้ เปรียบเหมือนกับปลาที่ติดแห ความพยายามครั้งสุดท้ายในขณะที่ถูกโอบล้อมทุกด้านและเบียดเสียดกันมากขึ้นทุกที ช้างป่าผลัดกันและวิ่งกรูกันไปสู่ประตูของเพนียดซึ่งเปิดอยู่ช่องเดียวและแล้วมันก็ถูกขังไว้ในนั้น บรรดาช้างป่าจะพากันส่งเสียงโกล้อนนาท ดังกึกก้องไม่หยุดหย่อน ต่างสำแดงความไม่พอใจที่อิสรภาพของตนสิ้นสุดลง ด้วยการเอางวงฟาดตีพื้นดิน

อย่างไรก็ตาม ช่วงนี้ยังมีช่วงเวลาเลวร้ายที่สุดสำหรับช้างป่า เมื่อพวกมันเดินเข้ามาใกล้รั้วเพนียด บรรดาหมอช้างที่เฝ้าดูอยู่ก็รีบเหวี่ยงบ่วงภาคไปคล้องขา คอ และหางของมันอย่างเชี่ยวชาญยิ่ง ผูกช้างป่าไว้ให้สิ้นฤทธิ์ ไม่อาจอาละวาดได้อีก

ช้างต่อเฝ้าดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้มันหวนนึกถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดกับมันมาครั้งหนึ่ง ช้างต่อเอางวงไปแตะช้างป่าราวกับเป็นการปลอบประโลม การกระทำแบบนี้บางครั้งก็ได้รับการตอบสนองด้วยดีจากช้างป่า บางครั้งก็ไม่ค่อยดีนัก

ช้างป่าที่ถูกจับจะตื่นตระหนกตกใจ หมอช้างจะพยายามทำให้ช้างป่าสงบลงด้วยการสาดน้ำใส่ช้างป่ามากๆ ช้างป่าจะไม่ยอมเดินจนกว่าจะถูกช้างช้างตัวอื่นๆ บังคับ โดยอาจลงโทษมันเจ็บๆ ตัวมันจะค้นพบเองในที่สุดว่า ภายในเวลา ๑๐-๑๕ วัน ความพยายามต่อสู้ขัดขืนไม่มีความหมาย และอิสรภาพของ

มันจะไม่หวนกลับมาอีกแล้ว ช้างป่าจะไม่ยอมอาบน้ำ นอกจากจะมีช้างที่เลี้ยงสองตัวกระหนาบข้างไปกับมันด้วย ช้างที่เลี้ยงทั้งสองก็เหมือนกับมนุษย์ทั้งหลายที่ได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับกลุ่มที่แข็งแกร่งที่สุด ไม่นานช้างก็จะปลงในชะตาชีวิตของตน

ทันใดนั้นเอง สมุหกลาโหมก็วิ่งกระหืดกระหอบมาเฝ้าพระเจ้าจักรา

“ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท มีช้างเผือกอยู่เชือกหนึ่งรวมอยู่ในนั้นด้วยพะย่ะค่ะ”

“มหัศจรรย์จริงๆ” พระเจ้าจักราทรงอุทาน “ไม่เคยมีช้างเผือกถูกจับได้มานานหลายปีแล้ว ตามประเพณีโบราณกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่าอย่างไร”

สมุหกลาโหมกราบทูลด้วยน้ำเสียงจริงจังว่า

“ขอเดชะฯ บรรพบุรุษเรากล่าวกันไว้ว่า เรือนร่างของสัตว์ป่าที่สูงส่งและบริสุทธิ์นี้ เป็นที่สิงสถิตย์แห่งดวงวิญญาณของมนุษย์ผู้ประเสริฐที่สุด ที่ต้องใช้ชีวิตหลายภพหลายชาติในเรือนร่างชั้นต่ำเพื่อชดเช้บาปของตน และในที่สุดก็ได้รับการปลดปล่อยบาปนี้ ช้างเผือกนี้สามารถเป็นที่สถิตย์ได้โดยเฉพาะวิญญาณของพระเจ้าแผ่นดินหรือวีรบุรุษเท่านั้น ดังนั้น สัตว์ประเสริฐเหล่านี้จึงมีภูมิปัญญาสูงส่งเป็นลักษณะประจำตน ซึ่งจะเป็นคุณประโยชน์ต่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของ พะย่ะค่ะ”

พระเจ้าจักราทรงถามต่อ

“แล้วตามประเพณีโบราณกล่าวไว้ว่าอย่างไร ถ้าพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้จับช้างเผือกได้”

สมุหกลาโหมทูลตอบว่า

“ประเพณีโบราณได้กล่าวว่า พระมหากษัตริย์พระองค์ใดที่ทรงจับช้างเผือกได้ ก็จะทรงปกครองประชาราษฎร์ให้อยู่อย่างสันติและหมายความว่าราชอาณาจักรของเราจะไม่ถูกปกครองโดยพระเจ้าหงสาหรือกษัตริย์โมกุลผู้ยิ่งใหญ่เป็นแน่ พะย่ะค่ะ”

พระเจ้าจักราทรงประกาศก้อง

“ช้างเผือกเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งนำสันติสุขมายังประชาราษฎร์ ดังนั้น

ขอให้ช้างเผือกจงเป็นสัญลักษณ์แห่งธงประจำชาติเรา”

การล่าช้างสิ้นสุดลงท่ามกลางความปิติยินดีของทุกคนที่พากันพูดถึงพระบารมีและคุณงามความดีของพระเจ้าแผ่นดินตนซึ่งทุกคนไม่มีข้อกังขาเลยว่า คุณความดีนี้เองที่ได้รับการปกป้องกรุงอโยธยาจนกระทั่งทุกวันนี้

ในวันต่อมา ช้างเผือกเชือกนี้ได้ถูกนำเข้ามาสู่เมืองหลวงโดยมีฉัตรและผู้คุ้มกันขนานช้าง ขบวนพิธีที่นำโดยนักดนตรีบรรเลงเพลงมาตลอดทาง ดึงดูดความสนใจจากผู้คนซึ่งถูกตรึงด้วยความงดงามของช้างเผือกและพากันหมอบให้ช้าง

ในขณะเดียวกัน ช้างเผือกหนุ่มที่สุขภาพ ดูเหมือนจะไม่ได้ตระหนกตกใจกับสิ่งที่เกิด และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพใหม่อย่างรวดเร็ว มันเดินเหินอย่างพลางสายเคียวไปมาพร้อมกับกระปริปดาแสดงท่าราวกับว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของความสูงศักดิ์ที่คุ้นเคยกับการได้รับความเคารพจากประชาชน

เจ้าช้างเผือกเห็นจะไม่มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับชะตากรรมของตนเพราะได้รับการปรนเปรออย่างสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณอันวิเศษนานาชนิด เช่น กล้วย อ้อย ก้อนข้าว แม้กระทั่งน้ำดื่มก็มีกลิ่นหอม ซึ่งช้างเผือกไม่เคยได้ลิ้มรส และท้องก็ไม่เคยอืดด้วยโภชนาอันวิเศษเช่นนี้มาก่อนในป่าลึก

ช้างเผือกเหินห่างต่อไปยังโรงสมโภชที่กรุงอโยธยา ซึ่งจัดเตรียมขึ้นอย่างเร่งด่วนท่ามกลางคำแช่ช้องของผู้คนที่พบเห็น ช้างเผือกได้รับการตกแต่งด้วยดอกไม้ นานาพรรณ โดยเฉพาะดอกมะลิซึ่งส่งกลิ่นหอมจรุงกลบกลิ่นดอกไม้อื่นๆ ทั้งกลิ่นหอมนั้นยังชวนให้นิทรานอกจากนี้ยังมีโหรีวงใหญ่และช่างทองได้ตีไซ่ทองสำหรับช้างเผือก ช้างเป็นการถูกจับที่วิเศษเสียเหลือเกิน

ช้างเผือกผู้เป็นใหญ่ในไพรพนา ได้กลายเป็นสิ่งสูงศักดิ์ในเมือง ตามความปรารถนาของมนุษย์ มีการให้ยศถาบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางชั้นสูง ช้างเผือกเชือกนี้ได้เป็นเจ้าของฉัตรสีแดงขลิบทองอันสวยงาม ซึ่งจะเป็นเครื่องปกป้องความร้อนระอุจากอากาศให้กับมัน มันจะมีส่วนเข้าร่วมพระราชพิธีใหญ่ทุกๆ งานในเครื่องทรงที่โอ้อ่า โดยเทียบอยู่ใกล้กับประตูประบรมมหาราชวัง และจะได้รับเกียรติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้ใดในพระราชพิธี รวมทั้งได้รับการเคารพด้วยการ

ย่อเข่าอย่างสุภาพจากผู้คน และอาหารสารพัดชนิดที่วางไว้แทบเท้า

ในขณะนั้น ณ กรุงอโยธยา นายช่างฝีมือต่างๆ เร่งรีบเตรียมการปฏิบัติตามพระบัญชาของพระเจ้าจักราในการจัดทำธงแดงซึ่งมีรูปช้างเผือกปรากฏอยู่ ธงนี้เองได้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งอาณาจักรไทยสืบมาอีกเป็นเวลาหลายชั่วศตวรรษ

พระเจ้าหงสาขอช้างเผือก

ภายในพระตำหนัก พระเจ้าหงสาบรรทมอยู่บนพระที่เตี้ยๆ ซึ่งคลุมด้วยขนสัตว์ที่ล่ามา ทรงเป็นนักล่าสัตว์และนักดื่มที่ยิ่งใหญ่ ทรงโปรดปรานหญิงงามทั้งหลายที่ธรรมชาติสร้างไว้ประดับโลก

ในขณะนั้นเป็นช่วงที่ความร้อนระอุของกลางวันเพิ่งผ่านพ้นไป

พระเจ้าหงสาทรงตื่นบรรทม พลางชำเลืองพระเนตรชมหมู่หญิงงาม ซึ่งถวายงานอยู่อย่างพอพระทัย บรรดาเสนาบดีต่างก็นั่งอยู่รอบๆ แท่นบรรทมเพื่อรอฟังข่าวสำคัญ อันเป็นเหตุให้เหล่าเสนาอำมาตย์ทั้งหลายมาชุมนุมกันอยู่ ณ ที่นี้

พระเจ้าหงสาทรงสั่นพระเศียร ทรงครุ่นคิดชั่วขณะ และแล้วก็ตัดสินใจ พระทัยที่จะมีพระคาร์ล

“ข้าฯ เพิ่งได้รับคำตอบจากกษัตริย์โมกุล ท่านเห็นชอบเช่นเดียวกับข้าฯ ว่า เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งบ้านเมืองของเรา กรุงโยธยาจึงต้องถูกทำลาย.....”

สมุหราชมณเฑียรหงสา กราบบังคมทูลแทรกขึ้นมา

“ขอเดชะฯ สมควรจะมีสาเหตุจำเป็นพอที่จะทรงประกาศสงคราม อันว่ากรุงโยธานั้น หาได้มีเรื่องขัดใจกับฝ่ายเราไม่ และพระเจ้าจักราก็เป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อเรา ข้าพระพุทธเจ้ามิเข้าใจว่าทำไมเราจะต้องไปทำสงครามกับเขา พะยะคะ”

แต่อัศรมหาเสนาบดีหลีกเลี่ยงความยุ่งยากด้วยการชิงกล่าวว่า

“พระบัญชาของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ก็ยอมเพียงพอลแล้ว พะยะคะ”

สมุหราชมนเฑียรทูลต่อ

“ขอเดชะฯ หากกรุงรัตนกรุงอโยธยาแล้ว ทัวทั้งโลกจะเป็นปัจจามิตรกับพระองค์” คำพูดนี้ทำความประหลาดพระทัยให้แก่พระเจ้าหงสา ทรงพระสรวลขึ้นดังๆ

“ทั้งโลก เจ้าคิดหรือว่าทั้งโลกเขาจะจัดตั้งเป็นสันนิบาตขึ้นมาต่อต้านข้า”

“ขอเดชะฯ” สมุหราชมนเฑียรทูลต่ออย่างวิตก “พระองค์พึงจะทรงลงพระนามในสนธิสัญญาว่าด้วยการยุติกรณีพิพาทโดยมีผู้ไกลเกลี่ยอย่างสันติกับกรุงอโยธยา เมื่อเดือนที่แล้วนี้เองนะ พะยะคะ”

พระเจ้าหงสาทรงพระสรวลขึ้นดังๆ อีกครั้งหนึ่ง ทรงหันมาทางอัศรมหาเสนาบดี

“ฟังเจ้าสมุหราชมนเฑียรว่าซิ ไซ้ สนธิสัญญา แล้วข้าฯ จะแสดงให้เห็นเองว่า จะทำอะไรกับสนธิสัญญา”

พระเจ้าหงสาทรงเข้าไปที่ตู้ใบหนึ่งพลางสั่งนางผู้หนึ่ง

“ไปเอาสนธิสัญญากับกรุงอโยธยามาซิ”

เมื่อนางผู้นั้นนำเอกสารฉบับนั้นมาถวาย ทรงเปิดอ่านอย่างรวดเร็ว และทรงปนพิมพ์ว่า

“สนธิสัญญาว่าด้วยการยุติความขัดแย้งโดยมีผู้ไกลเกลี่ยอย่างสันติระหว่างหงสาและอโยธยา....”

จากนั้นด้วยพระลักษณะการอันแข็งกร้าวรุนแรง

“สนธิสัญญา...ทุก...” พระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงลูกแก้วก็ทรงฉีกเอกสารข้อตกลงออกเป็นชิ้นๆ ปลิวว่อนไปปะทะใบหน้าของสมุหราชมนเฑียรผู้นำส่งสาร ซึ่งถอยร่นไปอยู่ด้านหลัง

อัศรมหาเสนาบดี เห็นเป็นโอกาสดีที่ทูลเพิ่มเติม

“เรามีทางเลือก ๒ ทาง พะยะคะ คือทำสงครามเดี๋ยวนี้ หรือไม่คิดจะทำเลย ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบข่าวมาว่ากรุงอโยธยาเพิ่งทำการจับช้างได้

หลายเชือก พะยะคะ”

เจ้าชายบุเรงกล่าวขึ้นบ้าง

“ไม่เพียงแต่เท่านั้น พระเจ้าจักรายังได้ช้างเผือกไว้ด้วยหนึ่งเชือก ซึ่งนับว่าเป็นลาภดีของฝ่ายเรา”

“ช้างเผือก เออ ดีละ เจ้าจะไปเตรียมการสงครามเดี๋ยวนี้ ในขณะที่ข้าฯ จะส่งคณะทูตไปเรียกร้องให้พระเจ้ากรุงอยุธยา ยกช้างเผือกให้ข้าฯ ซึ่งพระเจ้าจักรคงจะไม่ยินยอมอย่างแน่นอน จากนั้นข้าฯ ก็จะถือว่าการไม่ยอมให้ช้างเผือกเป็นการยั่วยุให้เกิดสงคราม เจ้าจงรีบไปกรุงอยุธยาทันที โดยบอกพวกเขาว่า หากยังต้องการอยู่ต่อไปอย่างสันติ ก็ต้องมอบช้างเผือกมาให้ข้าฯ หาไม่แล้ว ข้าฯ จะทำลายกรุงอยุธยาให้พินาศ”

๗

คำขาด

พระเจ้าจักราทรงประทับ ณ ท้องพระโรง พระพักตร์เคร่งขรึม เนื่องจากพระองค์จะเสด็จออกให้เจ้าชายบุเรง ทูตพิเศษจากพระเจ้าหงสาเข้าเฝ้าเจ้าเพื่อนบ้านผู้เกรประเทศนี้ต้องการอะไรจากเรานะ คงไม่ใช่เรื่องดีเป็นแน่ !

แม้กระนั้นก็ตาม พระเจ้าจักราทรงคิดว่า พระเจ้าหงสายังถวายพระเกียรติ โดยส่งทูตพิเศษมาถึงกรุงอโยธยา หากเป็นกษัตริย์โมกุลผู้ยิ่งใหญ่แล้ว บรรดาประมุขของอาณาจักรข้างเคียงต้องเดินทางไปเข้าเฝ้าถึงที่ประทับ เพื่อรับพระบัญชาจากพระองค์ บรรดาประมุขผู้โชคร้ายเหล่านั้นมักจะหลบเลี่ยงคำสั่ง เพราะลี้ภัยอยู่ระหว่างอำนาจเผด็จการที่กำลังคุกคามประเทศ และความอดสูใจที่จะยอมหมอบราบคาบแก่วงศ์กษัตริย์โมกุลผู้ยิ่งใหญ่

พระเจ้าจักราทรงครุ่นคิด และทำให้ทรงระลึกถึงวันจะอันตราค่าที่ว่า

“เจตนาที่ดีเป็นความดีอันประเสริฐสุด” ความคิดดังกล่าวช่วยให้พระหทัยของพระองค์สงบเยือกเย็น เปรียบเสมือนกระแสน้ำอันท่วมฉ่ำ ที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ทรมานของนักเดินทางจากความร้อนระอุในคิมหันตฤดู

พระเจ้าจักราทรงมีบัญชาให้เบิกตัวทูตพิเศษเข้าสู่ท้องพระโรงได้
สมุหราชมนเฑียรประกาศ

“เจ้าชายบุเรง ทูตพิเศษจากพระเจ้าหงสา”

เจ้าชายบุเรงติดตามด้วยราชองครักษ์ ๒ นาย ทรงหยุดชั่วคราวที่ธรณีประตู พลาทงกวาดพระเนตรดูท้องพระโรง ที่ประดับประดาตกแต่งไว้อย่างกลมกลืน ซึ่งเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นพระบารมีและพระเกียรติยศแห่งกษัตริย์จักรา ด้วยความพิณิจพิเคราะห์

เจ้าชายบุเรงเสด็จเข้ามาภายในท้องพระโรง ในระหว่างแถวของข้าราชการสำนัก, องคมนตรีและเหล่าเสนามาตย์ ๒ แถว ด้วยพระอาภักิริยาที่ดูหยิ่งยะโสมากกว่าจะทรงความสูงศักดิ์

เจ้าชายบุเรงถวายความเคารพพระเจ้าจักราตามขนบธรรมเนียม แล้วตรัสว่า

“หม่อมฉัน ได้รับมอบหมายให้ถือพระราชสาส์นมาจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหงสา ผู้ทรงเป็นมหามิตรแห่งกษัตริย์โมกุลผู้ยิ่งใหญ่ ที่มีพระราชอำนาจยิ่ง พระเจ้าหงสาทรงปรารถนาช้างเผือกหนึ่งเชือกจากฝ่าพระบาท”

พระเจ้าจักราหาได้แสดงพระอาการหวั่นวิตกแต่อย่างใดไม่ พระองค์ทอดพระเนตรไปยังเจ้าชายบุเรงในท่ามกลางความเงียบ ในขณะที่เจ้าชายบุเรงถึงพระราชสาส์นซึ่งห่อด้วยภูษาอันมีค่าจากมือผู้ติดตามคนหนึ่ง มาถวายพระเจ้าจักรา

พระเจ้าจักราทรงเปิดดูพระราชสาส์น และทรงอ่านด้วยพระสุรเสียงอันดัง ในพระราชสาส์นปรากฏข้อความอย่างสั้นๆ ได้ใจความครบถ้วนว่า พระเจ้าหงสาทรงได้รับทราบข่าวว่า กรุงอโยธยากำลังเร่งเตรียมพร้อมที่จะทำสงคราม การจับช้างเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งพระเจ้าจักราทรงได้ช้างเผือกมาเชือกหนึ่งย่อมเป็นข้อพิสูจน์อย่างแน่นอนถึงเจตนาที่จะก่อสงคราม พระเจ้ากรุงหงสาทราบดังนี้แล้ว จึงไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากจำต้องประกาศยกเลิกสนธิสัญญาว่าด้วยการยุติข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี แม้กระนั้น ความหวังที่จะรักษาสันติภาพก็หาได้สูญหายไปเสียทีเดียวไม่ หากพระเจ้าจักราจะส่งมอบช้างเผือกเชือกนั้นมาให้กรุงหงสาภายในเวลา ๓ วัน เพราะกรุงหงสาได้ต้องการเอกราชและอิสรภาพของประเทศเพื่อนบ้านของตน แต่หากการขอร้องอย่างมีเหตุผลข้างต้นไม่ได้รับการสนองตอบด้วยดีแล้ว กรุงอโยธยาจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อ

ผลที่ติดตามมา

พระเจ้าจักราทรงม้วนพระราชสาส์นอย่างช้าๆ พลังทอดพระเนตรไปยังเหล่าอำมาตย์เสนาบดีของพระองค์ ทรงเห็นคนเหล่านั้นแสดงอาการปฏิกิริยาโกรธจนตัวสั่น หน้าตาแดงก่ำ มือจับดาบข้างกายกันทุกคน

ปฏิกิริยาเช่นนี้เป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระเจ้าจักรายังนัก ทรงลุกขึ้นด้วยพระอาการสง่าภาคภูมิ พระเนตรอันทรงอำนาจจับจ้องอยู่ที่ทูตพิเศษจากหงสา พลังมีพระดำรัสว่า

“จงกลับไปบอกเจ้าเหนือหัวของท่านว่า ข้าฯ เสียใจด้วยที่ไม่สามารถรับข้อเสนอเพื่อสันติภาพพร้อมคำขู่จะใช้กำลังของนายท่านได้”

เจ้าชายบุเรงกล่าวว่

“หม่อมฉันขอให้ฝ่าพระบาททรงตรัสรองให้ถี่ถ้วนในการให้คำตอบ ข้อเรียกร้องจากพระเจ้าหงสาเป็นข้อเสนอที่สมด้วยเหตุผล เพียงแต่ขอช่างเพียงเชือกเดียว”

“สิ่งที่นายของท่านต้องการ เป็นเกียรติภูมิของบ้านเมืองข้าฯ ทั้งหมด” พระเจ้าจักราทรงตรัสตอบด้วยพระสุรเสียงอันดัง “ช่างเผือกเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง หากพระเจ้าหงสาจะใช้กำลังเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่พระองค์ต้องการ จงบอกพระองค์ไปว่า ฝ่ายเราก็จะตอบโต้ด้วยกำลังเช่นกัน ท่านจงกลับไปได้แต่บัดนี้”

สงคราม !

ภายในพระตำหนักส่วนพระองค์ของพระเจ้าหงสา พระองค์กำลังทรงพระสำราญในการหยอกล้อกับเหล่าสาวงาม นางหนึ่งในจำนวนนั้นวิ่งไปปิดประตูห้อง พระเจ้าหงสาทรงได้รับการปรนเปรอด้วยน้ำจันทน์มากมาย ชีวิตการพักผ่อนส่วนพระองค์ผ่านไปเป็นช่วงๆ อย่างเต็มไปด้วยความสุข

ทหารองครักษ์ผละจากประตูที่ปิดอย่างเงียบเสียง ด้วยสายตาอันทะลันเขาเดินไปสมทบกับพรรคพวกที่เฉลี่ยงซึ่งไกลออกไป

“พระองค์ท่านทรงกำลังมีความสุขะ”

ในเวลาเดียวกันนั่นเอง เจ้าชายบุเรงและอัศรมหาเสนาบดี ได้เดินเข้ามาอย่างเร่งร้อน ทั้งสองสนทนากันอย่างรวดเร็วพลางเดินตรงไปยังประตูห้องส่วนพระองค์ของพระเจ้าหงสา แต่ประตูปิดอยู่ ไม่จำเป็นจะต้องถามว่าเพราะเหตุไร เสียงเพลงพร้อมเสียงหัวเราะแปลกๆ และคำพูดที่ได้ยินได้ฟังจนชินหูเล็ดลอดออกมาถึงนอกห้อง

ทั้งสองมองดูซึ่งกันและกัน อัศรมหาเสนาบดีเอามือเกาหู เพราะเขาทราบดีว่า พระเจ้าหงสาไม่โปรดที่จะให้ใครเข้าไปรบกวนในยามที่พระองค์กำลังมีความสุขส่วนพระองค์ภายในห้อง แต่เจ้าชายบุเรงมีความเกรงกลัวน้อยกว่า

มีรอยแตกอยู่ที่บานประตู เจ้าชายบุเรงพยายามแนบหูเข้าฟังดูแต่ไม่ได้ผลเท่าใดนัก จึงพยายามแถมประตูออกเล็กน้อยอย่างเงียบเชียบที่สุด เจ้าชาย

บุเรงยอตัวลงมองเข้าไปในห้อง ได้ยินเสียงหัวเราะระริกกระรี่และเสียงกระซิบที่ฟังไม่ได้ศัพท์ ในเวลานั้น อัครมหาเสนาบดีไม่สามารถสะกดความอยากรู้อยากเห็นของตนต่อไปได้ เขาสะกิดเจ้าชายบุเรงเพื่อจะแอบดูบ้าง แต่เจ้าชายบุเรงซึ่งนัยน์ตากำลังแนบอยู่ตรงช่องประตูที่เปิดแง้ม ไม่นำพาแต่อย่างใด ถึงแม้จะถูกอัครมหาเสนาบดีผลักรุนแรงขึ้นก็ตาม จนกระทั่งในที่สุดคนทั้งสองเสียหลักกลิ้งไปนอนแผ่อยู่ในห้องต่อเบื้องพระพักตร์ เพราะบานประตูบานนั้นหนักไม่อยู่

ความเงียบอันพรันพรึงก็อุบัติขึ้น พระเจ้าหงสาทรงตะโกนลั่น

“เจ้าต้องการอะไรละ”

สิ่งที่ผู้โชคร้ายทั้งสองคนต้องการมากที่สุดในเวลานี้คือ การหนีออกไปให้ไกลแสนไกล และไม่ต้องการสร้าง ความหายนะให้กับตนด้วยการเข้ามาในห้องส่วนพระองค์ในสถานะเช่นนี้

แต่งานจำต้องเป็นงาน

อัครมหาเสนาบดีกราบทูลตะกุกตะกัก

“เจ้าชายบุเรง ทรงกลับมาจากกรุงอโยธยาแล้ว พะยะคะ”

“ข้าฯ เห็นแล้ว เจ้าไม่จำเป็นต้องบอกข้าฯ หรือว่าอย่างไรบุเรง”

เจ้าชายบุเรงประคัมประคองสติสัมปชัญญะกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงถวายบังคมพระเจ้าหงสาพลางทูลว่า

“หม่อมฉันเพิ่งจะเดินทางกลับมาจากกรุงอโยธยา เพื่อนำข่าวดีมากราบทูลฝ่าพระบาทว่า กษัตริย์จักราปฏีเสด็จเยือนขอของฝ่าพระบาท พะยะคะ”

พระพักตร์ของพระเจ้าหงสาดูสดชื่นขึ้น

“ข้าเคยบอกเจ้าว่าอย่างไร ไปเตรียมไพร่พลให้พร้อม” พระเจ้าหงสาทรงชี้ไปที่เหล่าเสนาบดี “สำหรับเจ้าจงบุกโจมตีด้วยกองทัพอของเจ้าทันที เพื่อเตรียมเปิดทางให้ข้าไวล่วงหน้า”

อัครมหาเสนาบดีโค้งรับคำบัญชาอย่างสอพลอ

“ข้าพระพุทธเจ้าจะเคลื่อนทัพในค่ำวันนี้เลย และภายในวันพรุ่งนี้หัวเมืองชายแดนจะอยู่ในกำมือของเรา พะยะคะ”

“ดีแล้ว” พระเจ้าหงสาตรัส

พระเจ้าหงสาทรงหยุดคิดชั่วขณะ อาจจะต้องเตรียมแผนการณ์ที่เหมาะสมไว้บ้าง เพื่อหาเสียงสนับสนุนจากประชาราษฎร์ของพระองค์ในการทำสงคราม จึงทรงเสริมว่า

“ข้าว่า เราควรจะป่าวประกาศสาเหตุของการไปทำสงครามครั้งนี้ให้ประชาราษฎร์ของข้ารู้ไว้ด้วย จริงไหม”

ในระหว่างมีคำสั่งให้ราษฎรมาชุมนุมกัน ณ บริเวณลานหน้าพระราชวังนั่นเอง พระเจ้าหงสาดูจะกลายเป็นเหยื่อแห่งความสับสนทางจิตใจ สิ่งนี้เป็นไปตามเทพประสงค์ที่พระองค์หยิбыื่นความตายให้แก่มนุษย์ที่จะทรงทำลายล้างหรือว่าเป็นสัญลักษณ์ของภารกิจแห่งสวรรค์ของผู้พิชิต?

แต่พระเจ้าหงสามิได้เป็นบุคคลประเภทที่ทรงชอบถามคำถามกับตนเอง พระองค์ทรงมีปัญหาให้ตีฆ้องเรียกชุมนุมบรรดาประชาราษฎร์ทั่วพระนครที่บริเวณหน้าพระราชวัง

ผู้กระจายข่าวต่างวิ่งไปทั่วทุกสารทิศในพระนคร เสียงฆ้องก้องกังวานไปในอากาศราวเสียงปืน หากอยู่ไกลฟังดูคล้ายกับเสียงสัญญาณบอกเหตุอันตรายที่แผ่ขยายความกังวล ความวิตกไปทั่วในหัวใจของสตรีเพศ ที่พร้อมที่จะระลึกถึงกลางร้ายเก่าๆ ขึ้นมา

พระเจ้าหงสาทรงมีพระทัยร้อนรน

พระองค์ทรงฟังเสียงป่าวประกาศและในเวลาไม่นาน เสียงของฝูงชนที่มาชุมนุมรอบๆ พระราชวังก็ดังแซ่ซึ้งขึ้นเป็นลำดับ ด้วยสีหน้าที่แฝงไปด้วยความวิตกกังวลในยามที่สับสนกัน ราษฎรต่างหวาดเกรงว่ายังมีทายาทที่ยังได้อีกที่จะมาเยือนบ้านเมืองหงสา ซึ่งเท่าที่เป็นอยู่มีชีวิตที่ไม่เคยรู้สึแห่งความสุขเลย ทั้งนี้เพียงเพื่อสนองการทำตามอำเภอใจที่มีราคาสูง?

และแล้วเวลาก็มาถึง

พระเจ้าหงสาเสด็จไปยังพระระเบียงซึ่งหันไปสู่ลานกว้างที่ฝูงชนมายืนรอทรงทอดพระเนตรไปโดยรอบ บรรดาเสนาบดียืนอยู่อย่างเงียบบๆ ปราศจากความกระตือรือร้น เพราะต่างก็ทราบดีว่า พลภานุของพระเจ้าหงสา มุ่งหวังสันติภาพที่ถาวรเหนือสิ่งอื่นใด และไม่ต้องการจะยึดครองประเทศอื่น

สมุหราชมณฑิรเคาะพื้นด้วยคทา ๓ หน

“ทุกคนโปรดเจียบ ต่อไปนี้ เจ้าเหนือหัวจะมีพระกระแส”

จากนั้นพระเจ้าหงสาทรงกล่าวว่า

“พี่น้องประชาราษฎร์ทั้งหลาย บัดนี้เป็นที่ทราบกันว่ากษัตริย์กรุงอโยธยา ได้ปฏิเสธข้อเสนอที่เอื้อต่อสันติภาพของข้าฯ ดังนั้น เราไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากรักษาเกียรติยศเอาไว้ ขอให้พี่น้องเตรียมพร้อมสำหรับสงคราม เรา จะโจมตีกรุงอโยธยา”

ความเจียบปกคลุมลานหน้าพระราชวัง ผู้ชนคนนิ่งเจียบเต็มไปด้วยความหวั่นวิตกและกังวลไม่มีเสียงเปล่งร้องไห้ให้กับกระแสพระดำรัสแต่อย่างใด ต่างหันไปมองหน้าซึ่งกันและกัน เพื่อดูความรู้สึกของตนที่สะท้อนอยู่ในดวงตา ของคนข้างๆ

มีแต่ชายสูงอายุผู้หนึ่ง ลุกขึ้นเดินเข้ามาใกล้กับพระระเบียงที่ประทับด้วย นัยน์ตาที่ฉายความตรงไปตรงมาและเด็ดเดี่ยว

“ขอเดชะฯ พลกนิกร ต่างเหน้อยล้าจากการทำสงครามไปทั่วทุกคน ใน ชีวิตของข้าพระพุทธเจ้าได้ถูกสั่งให้ไปทำสงครามมากกว่าสิบหน และครั้งนี้ เพื่อช้างเผือกเพียงเชือกเดียว ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกเชื่อมั่นเหลือเกินว่า สิ่ง ที่พระองค์มีพระประสงค์ให้พวกข้าพระพุทธเจ้าไปตายเพื่อให้ได้มานั้น ย่อมสามารถ ได้มาด้วยวิธีการเจรจาโดยสันติ พะยะคะ”

คำกล่าวของชายชราจบลงท่ามกลางความเจียบส่อลางไม่ดีว่าจะเกิด พายุใหญ่

พระพิศตรอันโกรธเกรี้ยวของพระเจ้าหงสาแสดงความฉุนโกรธท่วมทัน พระพิโรธครอบงำ ประจุไฟอันเผาผลาญได้กระตุ้นสัญชาตญาณ ซึ่งบงการ พระนิสัยอันโหดร้าย

พระเจ้าหงสาไม่อาจจะควบคุมพระอารมณ์ต่อไปได้ ทรงหมดสิ้นความ เคารพต่อชีวิตของมนุษย์อีกต่อไป พระองค์กวาดพระเนตรที่กระหายเลือดไป รอบๆ ทรงเอื้อมพระหัตถ์ไปหยิบหอกของทหารองครักษ์ข้างๆ พุ่งออกไปด้วย ความชำนาญ หอกพุ่งลอยตรงไปราวกับฟ้าแลบ ทะลุเสื้อผ้า ทิ่มผ่านเนื้อหนัง

มั่งสาและปึกหัวใจของชายชรา ซึ่งโดยมิได้ทันถอนใจก็ล้มลงถึงแก่ความตายในทันที นี่คือการตอบแทนการทำสงครามทั้งสิบหนเพื่อพระเจ้าแผ่นดินของตน...

นี่อาจจะเป็นชัยชนะครั้งแรกในสงครามนี้ของพระเจ้าหงสา แต่มีได้ทรงมีชัยชนะเหนือพระองค์เอง ดังที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้อย่างแน่นอน

พระเจ้าหงสาทรงยืนอยู่กับที่พลางทรงยกพระหัตถ์ขึ้นในอากัปกิริยาที่ดูน่าสะพรึงกลัว

“คำสั่งของข้า คือ กฎหมายสูงสุดยิ่งกว่าสิ่งใด”

พลกนิกรเข้าใจในความหมายนั้น ต่างพากันทยอยกลับไปบ้านเรือนของตนในเมืองอย่างช้าๆ ความใกล้ชิดกับผู้ยิ่งใหญ่นำมาซึ่งความเดือดร้อนและการไร้ความปลอดภัย ความสุขเป็นตรีศูณของบุคคลอยู่ที่ไม่มีการมีใครรู้จักและปลื้มตัวอยู่แต่ในความสงบ แต่ความสุขเป็นร้อยเท่าของบุคคลจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบ้านเมืองตนมีสันติภาพอย่างแท้จริง สันติภาพที่ค้าประกันโดยสติปัญญาและความเด็ดเดี่ยวมั่นคงของผู้ปกครอง มิใช่การยอมแพ้อย่างขลาดเขลาและไร้เกียรติ หากเป็นสันติภาพและรางวัลของสันติภาพซึ่งมีค่าสุดประมาณเสียงเรียกร้องของทหารลือสารออกกระดมคนเพื่อทำสงครามดังขึ้นทั่วไป รีบเข้า อย่ามัววังเวงเหงาหวานอน วังไป...รวมกันที่โน่น...ที่นี่

สงคราม.....

การโจมตีกานบุรี

“กษัตริย์จะเป็นกษัตริย์ ก็ยามทรงฉลองพระองค์เพื่อการยุทธ์”^{*}

พระเจ้าหงสาตรัสพลางสวมฉลองพระองค์ในชุดออกศึก พร้อมกับเลือก พระแสงหอก พระแสงดาบและพระแสงโล่ จากบรรดาศัสตราวุธที่โปรดปราน

พระเจ้าหงสาทรงเรียกข้าศึกประจำพระองค์เข้ามา ทรงได้ขึ้นทางด้านข้างของช้างทรงโดยมีราชองครักษ์ช่วยให้พระองค์เสด็จขึ้นประทับบนพาหนะ สูงใหญ่และบึกบึนราวกับคฤหาสน์ พระที่นั่งบนหลังช้างแกะสลักอย่างงาม และประดับด้วยหนังสัตว์อันมีค่า ด้านข้าง ช้ายขวา เป็นคัศราวุธประเภทต่างๆ ที่พระเจ้าหงสาอาจจะทรงใช้นับตั้งแต่ หอก ง้าว แหวน หลาว ดั่ง เขน โดมร ศัสตราวุธทั้งหลายย่อมต้องแสงอาทิตย์เกิดประกายเงาแวบ

กองทัพที่อัครมหาเสนาบดีเป็นแม่ทัพนั้นได้ออกเดินทางล่วงหน้าพระเจ้าหงสาไปแล้ว ทหารม้านำขบวนเพื่อให้ทหารเดินเท้าจำนวนมากมาอยู่ที่ตามหลัง รักษาจังหวะฝีเท้าอันรวดเร็ว

กองทัพทั้งหมดต้องเดินฝ่าป่าดงตามเส้นทางที่มีลำน้ำหรือห้วยบึงเป็นเครื่องหมาย เพื่อให้ม้าพักผ่อนดื่มน้ำ ไม่มีป่าไม้ กลับมีแต่พุ่มไม้ต่างๆ ซึ่งสามารถเดินผ่านได้โดยไม่ลำบาก ถึงแม้พื้นดินจะค่อนข้างแข็งและขรุขระเนื่องจากฤดูฝนที่เพิ่งผ่านไป

^{*} จากธรรมบท, ขุททกนิกาย

ภูเขาขาวทอดขนานไปกับขอบฟ้าใช้เป็นเครื่องหมายนำทาง โดยในตอนแรกที่เห็นนั้นเป็นเพียงจุดรางในท้องฟ้าเท่านั้น

จุดนี้เองที่อัศรมหาเสนาบดีหมายตาเอาไว้เพื่อนำกองทัพนุ่ไป ไกล่เข้าไปทุกที ๆ จนกองทัพอ้างถึงเชิงเขา กระทั่งสามารถแหงนมองดูความลาดชันของไหล่เขาได้

นายทหารผู้ควมม้าไปกับอัศรมหาเสนาบดี ใช้แขนวาดไปในอากาศเป็นเส้นยาวขนานกับแนวยาวของภูเขา

“นี่คือเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างหงสากับโยธยา”

อัศรมหาเสนาบดีกล่าวเตือน

“จระมัตระวังพวกทหารรักษาการณ์ของโยธยาที่ชายแดนไว้ให้จงหนัก”

แต่ไม่ปรากฏว่ามีสิ่งใดเคลื่อนไหวในดินแดนอีกฝั่งหนึ่ง นัชาวโยธยาไม่สำเหนียกอะไรเลยหรือ หรือว่าช่างมันนอกมันใจในตนเองเสียเหลือเกิน

มองเลยไปในที่สุด พวกเขาก็สังเกตเห็นพลตระเวนอย่างน้อย ๓ คน ทำทางเหมือนกำลังเดินเล่นอยู่อย่างสงบ สายตามองเรื่อยไปที่ขอบฟ้าอย่างไม่สนใจสิ่งรอบข้าง

นายทหารจึงสั่งให้ทหารม้า ๔ นายลงจากม้า ย่องไปหาพลตระเวนเหล่านั้นแล้วฆ่าเสียอย่าให้ทันรู้ตัว ทั้งสี่นายจึงค่อยๆ คืบเข้าไป ผ่านจากพุ่มไม้หนึ่งไปอีกพุ่มหนึ่ง จากกอหนึ่งไปอีกกอหนึ่ง ถึงที่หมายโดยไร้ลุ่มเสี่ยง โดยการคืบคลานไปที่ละน้อยๆ แบบตัวหนอน ในเวลาบ่ายอันชวนง่วงหลับไหล

ทหารทั้งสี่ได้เข้าประชิดศัตรูแล้ว พลตระเวนสองคนไม่ทันระวังป้องกันตัวก็ถูกฆ่าไปก่อน แต่คนที่สามไหวทัน ได้ต่อสู้และฟันฝ่ายหงสได้คนหนึ่ง ก่อนจะปราดไปยังดงไม้ที่ซ่อนม้าไว้

ก่อนที่เหล่าทหารหงสจะซัดขวางได้ทัน พลตระเวนนายนั้นก็กระโดดขึ้นหลังม้า หือไปยังกานบุรี เมืองหน้าด่านซึ่งเห็นกำแพงอยู่ลิบๆ นั้นทันที

กานบุรีก็มีลักษณะเช่นหัวบ้านหัวเมืองอื่นๆ หัวไปที่สร้างในสมัยนั้น มีการตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกัน บ้างกระจุกอยู่เป็นกลุ่มก้อน บ้างก็อยู่เว้นห่างกัน โดยมีผืนไร่นาขนาดใหญ่คัน บ้านเรือนโดยทั่วไปสร้างด้วยไม้หรือไม้ไผ่ มุงแฝก

ทุกหลังคาเรือนจะมีชานยื่นออกมา มีทั้งแบบเปิดโล่งและมีชายคา ดูน่าสบาย ไว้สำหรับนั่งเล่น นอนเล่นหรือเลี้ยงดูปูลูเสื่อกันในยามแดดร่มลมตก

ประตูเมืองเปิดอยู่

พลตระเวนผู้นั้นควมม้าเข้าสู่เมืองกานบุรี มุ่งตรงไปที่จวนเจ้าเมือง ผูกชนเปิดทางให้โดยดี

ที่กลางถนนข้างหน้า มีกลุ่มคนอยู่ห่างไปไม่กี่ร้อยหลา ช่างประจวบกันดี นักด้วยท่านเจ้าเมืองก็อยู่ที่นั่น ท่านกำลังออกตรวจตราผู้คนพลเมืองดั่งเป็นกิจวัตรทุกวัน

ท่านเจ้าเมืองลงเดินจูงม้าไปตามทาง ซึ่งสะดวกสำหรับท่านในการ ทักทายปราศรัยกับชาวบ้านชาวเมือง ท่านไม่มีอาการถือตัวไว้อย่าง แม้ เครื่องยศอันมีเสื้อคลุมปักดินทองและหมวกทองยอดแหลมท่านก็ถอดออกให้ บ่าวคอยถือตามอยู่เบื้องหลัง

การมาของพลตระเวนผู้นั้นได้ขัดจังหวะการเดินเยี่ยมเยียนชาวบ้านของ ท่านเสียแล้ว พลตระเวนหยุดม้า หอบหายใจ แต่ดูจะอยากพูดกับเจ้าเมือง

“มีเหตุอะไรหรือ?” ท่านถาม

“พวกหงสาข้าศึกกำลังบุกเข้ามาแล้วขอรับ”

“เจ้าว่าอะไรนะ!?” เจ้าเมืองออกอุทาน

“พวกมันข้ามแดนมาทางภูเขาขอรับ” พลตระเวนบอก

ตอนนี้ไม่ใช่เรื่องของการออกตรวจอย่างเจี๊ยบๆ เสียแล้ว

ถึงท่านเจ้าเมืองจะไม่ใช้ชายฉกรรจ์ ท่านก็ยังคงมีความแข็งแกร่งของ ความเป็นทหารชำนาญศึก

ท่านเรียกเสื้อคลุมประจำตำแหน่งกับหมวกมาสวมเรียบร้อย...แล้วขึ้นขี่ บนหลังอาชาไนย

“เตรียมรบ! เตรียมรบ!” ท่านเจ้าเมืองคนกล้าร้องประกาศ พลาญควบ ม้าตรงไปยังโรงทหาร

“เตรียมรบ! เตรียมรบ!” พวกชาวเมืองร้องบอกกันต่อๆ ไปอย่างตื่น ตระหนก ชาวแพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็วดุจสายฟ้าแลบ

“เตรียมรบ! เตรียมรบ!” เสียงแตรรบดังก้องไปในอากาศ
ที่ต้องทำก่อนอย่างอื่นคือปิดประตูเมือง ทหารคนหนึ่งพยายามจะปิด
ประตูนั้น แต่คนเดียวไม่ไหว เลยเรียกพวกชาวเมืองมาช่วยกันปิดประตูเมือง
อันจะเป็นเกราะกันระหว่างทหารหงสากับชาวเมืองกานบุรี

เสียงฆ้องใหญ่ดัง โมง...โมง...โมง กระหึ่มไปทั่ว
เสียงกึง กึง นั้นเล่าก็ดังมาจากประตูเมืองซึ่งถูกกระแทกปิดในความรีบ
ด่วน

“เตรียมรบ! เตรียมรบ!” เหล่าทหาร ซึ่งเพิ่งรี้มาถึงร้องตะโกนดัง บาง
คนถือปืน บ้างถือหว่าน บ้างถือหอก

พวกทหารได้บันไดแคบชันขึ้นไปบนเชิงเนิน แล้วไปประจำที่ของตนตาม
ช่องกำแพงเมือง

ใช่แล้ว!...ใช่แล้ว!... โนน่นะทัพหงสา

“ทหารทุกคนเข้าประจำที่!” ท่านเจ้าเมืองร้องสั่ง ตาจับอยู่ที่เชิงเนิน
“เร็วเข้า!”

ตอนนี้ทุกคนก็เห็นทหารข้าศึกผู้รุกราน กำลังกวัดแกว่งอาวุธจุโจมเข้า
มายังตัวเมืองกานบุรี

พวกหงสาตระหนักดีว่าไม่สามารถเข้ายึดเมืองได้ง่ายๆ อย่างที่คิด การ
สู้รบเป็นสิ่งที่จำเป็น

เสียงปืนดังมาจากช่องเสมาบนกำแพงสูง เป็นระยะๆ ไม่ถี่นัก เพราะ
ความที่ปืนพวกนี้ใช้ยาก จะต้องชำนาญวิธีบรรจุดินปืนไม่เช่นนั้นอาจจะระเบิด
ใส่มือเจ้าของที่ไม่ระมัดระวังได้อีกด้วย

เหล่าทหารในพระเจ้าจักราทำหน้าที่อย่างดีที่สุด กระสุนแม่นปืนบางนัด
ยิงถูกทหารข้าศึกตายลงบนแผ่นดินที่เข้ามารุกราน...

แต่ที่จริงพวกทหารถนัดการต่อสู้แบบตัวต่อตัวมากกว่า ซึ่งเป็นการต่อสู้
ที่องอาจสง่างามตามแบบโบราณ ประตูเมืองถูกแฉกไว้ เพื่อให้ทหารช้างในกรู
ออกไปนอกกำแพงเพื่อประจัญบานกับทหารหงสา

ไม่ช้านัก ทั้งสองฝ่ายก็ประจันหน้ากัน เสียงตะโกนด่ากันดังขรมไปหมด

แล้วก็มีกรรพพุ่งฆ่าฟันกันซุลมุน

หลังการโจมตีชุดแรกทหารม้า สมทบด้วยพลเดินเท้าเสริมกำลังกองหน้าก็ออกมาจากดงไม้ที่ชุ่มชื้น การรบกำลังติดพัน เสียงคำสั่งได้ยินไปทั่วกองทัพหงสาเริ่มเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว

ทว่าเหล่าพลปืนบนกำแพงเมืองก็ต่อต้านทัพม้าหงสาอย่างได้ผลแม่นยำมาก ทำให้ข้าศึกเริ่มระส่ำระสาย ม้าร้องด้วยความตื่นเสียงปืน และกองทัพหงสาชักไม่เป็นกระบวนมากขึ้นทุกขณะ กานบุรีออกจะป้องกันตัวเองได้ดีกว่าที่เคยคาดไว้ ถึงแก่ทำให้อัศวมหาเสนาบดีเกิดลังเลใจ ซึ่งแต่เดิมก็ไม่ค่อยจะยินดีกับการสงครามคราวนี้สักเท่าใด การจู่โจมครั้งนี้ล้มเหลวกระนั้นหรือ? จะอย่างไรก็ตาม ควรหรือไม่ที่จะกลับไปขอพระราชวินิจฉัยจากพระเจ้าหงสา ผู้ซึ่งความไฝสงครามของพระองค์เป็นเหตุให้ยกทัพมาครั้งนี้

การยุทธ์เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีต่อทัพหงสา ทหารเกิดสับสนอลหม่านเพราะประจันกับการต่อสู้ที่ไม่นี้กว่าจะเกิดขึ้น อัศวมหาเสนาบดีตัดสินใจ

“เฮ้ย! ถอย! ...เฮ้ย! ถอย! ...ถอย!” เขาออกคำสั่งไปยังนายทัพ “สั่งให้ถอยทัพก่อน”

“ถอยทัพ! ถอยทัพ!” นายทัพสั่งต่อไป

แล้วกองทัพหงสาก็ล่าถอยกลับไปตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ได้เตรียมการไว้แล้ว ทั้งพื้นที่โล่งไว้พอที่จะนับจำนวนซากศพและผู้ทีใกล้จะเสียชีวิตได้

ปล้นเมืองกานบุรี

กาโรจกติกานบุรีแบบสายฟ้าแลบไร้ผล

ถึงกระนั้น เจ้าเมืองกานบุรีก็ได้ตั้งอยู่ในความประมาท รู้ดีอยู่ว่า ความพ่ายแพ้มีแต่จะทำให้พระเจ้าหงสาทรงมีทิวี่และความดุร้ายมากขึ้นเท่านั้น

ท่านเรียกทหารม้าสองนาย

“มานี้แนะ เจ้าสองคน”

และสั่งว่า

“จงรีบเข้ากรุง ขอกำลังหนุนมาให้ได้! ไป! รีบไป! อย่าร่ำไร! ความปลอดภัยของพวกเราขึ้นอยู่กับเจ้า”

ม้าเร็วทั้งสองเพ็งออกจากประตูเมือง ใจมันอยู่ที่จุดหมายคือกรุงอโยธยาที่ประทับของพระเจ้าจักรา และที่ตั้งกองทหารของประเทศ

ม้าเร็วทั้งสองหอดะเบียงออกจากกานบุรี แต่เหล่าข้าศึกก็คอยระวังเฝ้าดูทางไปกรุงอโยธยาอยู่แล้ว...เสียงปืนนัดหนึ่ง...และอีกนัดหนึ่ง

พลปืนฝ่ายหงสาได้ยิงม้าเร็วทั้งสองทีละคนตกม้าลงสู่ผืนดินอันแห้งผาก ฝ่ายม้าสองตัวเมื่อขาดเจ้าของก็ยืนหันรีหันขวางอยู่พักใหญ่ แล้วออกวิ่งไปโดยไร้การควบคุม ก่อนจะหยุดเล็มหญ้าอยู่ในทุ่ง

ข้างฝ่ายเมืองกานบุรี ท่านเจ้าเมืองกะเวลาที่ม้าเร็วควรจะไปถึงกรุงอโยธยา และเวลาที่กำลังหนุนควรจะมีมาถึง

ส่วนอีกฟากหนึ่งของภูเขาซึ่งเป็นเขตกันระหว่างแดนของคู่ศึก พระเจ้า

หงสาประทับอยู่บนหลังช้างศึก ทรงคำนวณเวลาที่ทัพหน้าของพระองค์ ต้องใช้ตีกานบุรีโดยไม่ให้รู้ตัว กับกำราบปราบปรามผู้แข็งขันป้องกัน และจับชาวเมืองเป็นเชลย นี่ก็น่าจะรบเสร็จจนแล้ว ไฉนเวลาจึงผ่านไปช้านัก? ทำไม?

ทหารม้าเข้ามาคนหนึ่ง เป็นทหารคนสนิทของอัครมหาเสนาบดี พระเจ้าหงสาทอดพระเนตรเห็นพลาญคิดว่าทุกอย่างคงลุล่วงไปแล้ว ทหารคนสนิทคงจะเข้ามารายงานทุกสิ่งทุกอย่าง จากนั้นก็จะได้ยกทัพออกจากเมืองกานบุรีที่ยึดได้ เพื่อไปตีกรุงอโยธยาต่อไป

แต่โยนายทหารผู้นี้จึงดูท่าทางหวั่นเกรง? เหตุใดจึงไม่เข้ามาด้วยหน้าตาที่ยิ่งผยองของผู้ชนะ?

เขาถวายบังคมแล้วกราบทูลผลการรบด้วยใจครั่นคร้าม

“ขอเดชะฯ ท่านอัครมหาเสนาบดีสั่งให้ข้าพระพุทธเจ้ามากราบทูลว่าการยึดกานบุรียังไม่สำเร็จ พวกชาวเมืองป้องกันแข็งแรงนัก ฝ่ายเราจึงต้องถอยกลับมา พะยะคะ”

ถวายรายงานจบแล้ว แต่นายทหารไม่กล้าเงยหน้าขึ้นสบพระพักตร์ของพระราชอาตุ้มกำลังทรงลงจากหลังช้างพระที่นั่งอันน่าเกรงขามตัวนั้นแล้ว

เขามีได้รอนาน

นั่นเสียงฟ้าร้องในท้องฟ้าโปร่งหรือ? สีหน้าของพระราชอาตุ้มฟุ้งวากับฟ้า ลั่น พระเนตรลูกวาวด้วยโหละ

“ถอยรี?...” ทรงตะโกน รวากับคำนี้ทำให้ทรงพิศวง “คำนี้ข้าไม่รู้จัก เจ้าจงกลับไปๆ เจ้าเพิ่งออกมา บอกอัครมหาเสนาบดีให้เอาทหารขึ้นกำแพงเมืองให้จงได้ หาไม่จะโดนตัดหัว เจ้าก็เหมือนกัน!...กลับไป!” องค์กษัตริย์ตรัสแล้ว นายทหารผู้นั้นถวายบังคมลาตัวลั่น แล้วย้อนทางที่มา กลับไปยังริมน่าน้ำใกล้ๆ ซึ่งอัครมหาเสนาบดีกำลังรออยู่ คนทั้งสองไม่มีทางเลือกอีกแล้ว นอกจากตีกานบุรีให้แตกหรือไม่ก็ถูกตัดหัว

ในเมืองกานบุรีก็รู้อยู่เช่นกันว่าถ้าไม่ชนะก็ต้องตาย เริงเทินมีทหารเฝ้าอยู่โดยตลอด แต่ความอึดโรยกำลังครอบคลุม นายกองเดินไปมา คอยปลุกพวกทหารที่จะหลับกับตรวจดูสภาพอาวุธ

การรอคอยครั้งนี้จะนาน.....

แต่มีกองทัพกำลังเคลื่อนไหวเห็นอยู่ลิบๆ เควาะห์ร้ายตรงที่มันไม่ได้มาจากทิศที่ตั้งกรุงอโยธยาอันเป็นทิศที่กองหนุนควรจะมา กลับเป็นทหารหงสาที่มารวมพลใหม่กระตุ้นด้วยพลังความโกรธแค้น แล้วเคลื่อนทัพมายังเชิงเทิน

บางคนแกว่งดาบ บางคนถือหอก มีบางคนแบกบันไดสำหรับปีนกำแพงเมือง มีตะขอเตรียมไว้พร้อมที่จะเกี่ยวบันไดให้ติดกับกำแพงเมือง

ทหารรักษาเมืองยิงปืนใส่กองทัพหงสาที่กำลังเคลื่อนเข้ามา แต่ผู้โจมตีทราบเสียแล้วว่า จะต้องล้มตัวลงนอนราบกับพื้นดินเพื่อหลบกระสุนที่ยิงออกมาอย่างไม่ค่อยแม่นยำ

“บุกเข้าไป! บุกเข้าไป!” นายกองหงสาเร่งสั่ง

และรวากับข้าขนรับเสียงรบที่อึงคะนึง ก็มีเสียงออกมาจากป่าที่กำลังเป็นเสียงฝีเท้ามาดังเป็นจังหวะ กับเสียงฝีเท้าหนักของช้างศึกซึ่งกำลังปรากฏออกมาจากทุกทิศทุกทาง

พวกทหารป้องกันเมืองกานบุรีพากันตะลึงในภาพที่เห็น

“ท่านเจ้าเมือง” นายทหารคนหนึ่งตะโกนลงมาจากบนเชิงเทิน “พวกข้าศึกมากันมากเหลือเกิน มันบุกเราหนักทุกด้าน กระสุนดินดำเราเหลือน้อยแล้วจะทำอย่างไรดีขอรับ?”

“เราส่งคนเข้ากรุงไปขอกำลังหนุนแล้ว” ท่านเจ้าเมืองตอบด้วยท่าทางอับจนปัญญา “ข้าก็ไม่รู้ทำไมพวกนั้นถึงมาช้า บางที...คนของเราอาจจะฝ่าวงล้อมออกไปไม่ได้...”

แต่ทหารหงสาได้มาถึงตีนกำแพงเมืองแล้ว พร้อมกับบันไดและตะขอสำหรับปีน

“คุมเอาไว้...สู้มัน!...ชะตาบ้านเมืองขึ้นอยู่กับศึกครั้งนี้...”เจ้าเมืองเคียวเขี้ยวและสั่งทหารบนเชิงเทิน

“ไม่ว่าอย่างไร จงสู้อยู่ตรงที่ของพวกเจ้า ตายตรงที่เจ้ายืนนั่นแหละ!”

เจ้าเมืองกวัดแกว่งหอกในมืออย่างลั่นหนทาง

“สู้มัน!...สู้มัน!...”

ทหารในเมืองไม่รอช้า รีบส่งอาวุธใหม่ขึ้นไปให้คนที่ลืออยู่บนกำแพงเมือง ร้องตะโกนบอกกันถึงการเคลื่อนไหวของกองทัพข้าศึก

การรุกเป็นไปโดยไม่ขาดตอน

พวกผู้บุกรุกยกบันไดขึ้นพาดกับกำแพงสูงของเมือง คนข้างบนสามารถ ผลักบางอันซึ่งมีทหารข้าศึกเกาะอยู่เต็มให้ตกลงไปในท่ามกลางเสียงตะโกน และร้องครวญครางด้วยความเจ็บปวด

แต่มีบันไดมากมายเข้ามาอีก บันไดจะเคลื่อนไหวได้ ด้วยผู้ทหารที่ปีน กันขึ้นมา คนแรกถูกหอกแทงตกลงไป ...คนที่สองขึ้นมาจับหอกไว้ทัน ...คนที่ สามถือโอกาสที่คนอื่นกำลังต่อสู้กันกระโดดขึ้นมาบนกำแพง

ด้วยจำนวนคนที่ด้อยกว่า กองกำลังของกานบุรีจึงถูกรุมล้อม จนต้อง ถอยร่น

บัดนี้บนเชิงเนินเต็มไปด้วยทหารหงสา พวกนั้นผลักใส่ทหารที่ป้องกัน เมืองลงไปที่ตีนกำแพงข้างในเมือง

ทหารหงสาก็ตามลงไปพาดพันทหารรักษาเมืองที่กำลังเหนื่อยอ่อนอย่าง ไม่ยั้ง การต่อสู้ตอนนี้อยู่ที่บริเวณหน้าหมู่บ้านแรกๆ ในเมือง...

ท่านเจ้าเมืองอยู่ในพวกที่ตายก่อนใคร ท่านถูกหอกแทงตอนที่ได้ฆ่าศัตรู ได้สองคนกับมือของท่านเอง

ชะตาของกานบุรีถึงมาดแล้ว

ที่บนเชิงเนิน ทหารหงสาให้ร้องประกาศชัยชนะ และส่งสัญญาณให้พวก ข้างนอกที่มีช้างศึกพร้อมอยู่ พวกช้างกำลังตื่นเสียงอื้ออึงจากการรบ เลย ขยับเท้าอยู่ไปมา ส่งเสียงแปร่นให้ลั่นไป

ถึงตอนนี้พวกช้างก็จะมีบทบาทในการรบขึ้นมาบ้าง

ไม่ต้องไล่กันมาก พวกมันก็ออกเดิน...นี่คือสิ่งที่แข็งแกร่งที่สุด ยักษ์ที่ เทอะทะแต่อ่อนไหว เคลื่อนตรงเข้าหาประตูเมือง ซึ่งที่บนและหนักเพราะทำ ด้วยไม้สักคากด้วยเหล็ก แต่ประตูเมืองที่ปิดอยู่กลับเป็นเครื่องป้องกันที่ไม่มี ความหมายต่อเหล่าข้าศึกเสียแล้ว ไม่มีใครคอยป้องกัน และการรบจริงๆ ตอน นี้ก็อยู่อีกด้านหนึ่งในเมือง

ช้างที่มีกำลังถูกขับไปถึงประตูใหญ่ มันรู้ว่ามันต้องทำอะไร...

มันยืนมันคงบนขาที่ตั้งอยู่บนพื้นดินราวกับเสาที่ไม่มีวันโยกคลอน เจ้าสัตว์ทรงพลังใช้หัวของมันกระทุ้งประตูเมือง ด้วยการกระทุ้งหลายๆ ครั้งอย่างกับเสาซุงที่ใช้พังประตูเมือง แผ่นไม้สักเสริมเหล็กนั้นก็ลั่นดัง แล้วแตกออก ช้างตัวนั้นใช้หัวกระทุ้งประตูไม่หยุดยั้งโดยขาดมันอยู่กับพื้น และการกระทำเช่นนี้ทำให้ประตูเมืองไม่สามารถต้านทานได้อีกต่อไป ประตูแตกทลายและล้มลงในทันใด ตัวเมืองเปิดให้แก่ข้าศึกที่รออนุ้ยข้างนอก

ทหารหงสากรูผ่านช่องประตูเข้าไปข้างใน แล้วการปล้นเมืองก็เริ่มขึ้น

ไม่มีบ้านหรือกระท่อมสักหลังพื้นมีทหารหงสาผู้คล่องในการปล้นทำลาย ซึ่งกระจายเต็มไปทั่วทุกทาง ในมือเต็มไปด้วยเสบียงอาหารและสิ่งของที่ยึดมาได้ มีกาชนะในคร้ว ผ้า เซียนหมาก โกะศที่แม้แต่ฮูอินนั้นก็ป้องกันไว้ไม่ได้

แล้วผู้ชนะก็กวาดต้อนรวบรวมบรรดาหญิงสาวซึ่งพยายามทุกวิถีทางที่จะขัดขืน แต่ไม่มีใครช่วยได้ พวกนางจึงต้องตกเป็นเหยื่อของผู้ชนะ

พลสงฆ์มาทูลพระราชาให้ทรงทราบว่าการก่อกบฏของพระองค์ตีเมืองได้แล้ว ทรงพอพระทัย แต่ความพอพระทัยนั้นก็ลบล้างไปด้วยโทษที่มีต่อชาวเมืองผู้ไม่ยอมแพ้ต่อการถูกโจมตีแบบไม่รู้ตัว ทำให้พระองค์ต้องสั่งให้รับและสูญเสียอย่างมาก พระองค์เสด็จเข้าเมืองด้วยความรู้สึกสองอย่างที่ขัดแย้งกัน

พระองค์ดำเนินไประหว่างแถวทหารสองฟากข้างช่องประตูใหญ่ซึ่งถูกช้างทลายลง ข้างหลังเหล่าทหารทรงเห็นพวกเชลยชาวเมืองถูกมัดรวมกัน พวกผู้หญิงกำลังนั่งคุกคู้อยู่กับพื้นด้วยความหวาดกลัว ทรงหยุดทอดพระเนตรไปตามซากบ้านเรือนซึ่งเคยประกอบขึ้นเป็นกานบุรี...

ทรงตรัสด้วยสุรเสียงอันดังกับทหาร

“บัดนี้ กานบุรีเป็นของเราแล้ว แม่ผู้ชายและเด็กทุกคน เอาผู้หญิงไปกับกองทัพ ไปกรุงอยุธยา!”

แต่เสียงคร่ำครวญโหยไห้ของพวกผู้หญิงจะส่งให้พระเจ้าหงสาทรงพิโรธเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ เจ้าชายบุเรงกับอัศวมหาเสนาบดี ผู้บังเอิญอยู่ในที่นั้น เฝ้าสังเกตพระโทสจริตอย่างกระวนกระวาย

ในทันใด พระราชาได้ทรงตัดสินพระทัย

“เผาเมืองนี้ให้ราบ!”

อัครมหาเสนาบดีคำนับรับ คำสั่งของกษัตริย์คือประกาศิต

เผา! เผา! พระราชารับสั่งให้เผาเมือง...

ฝ่ายพวกทหารก็เตรียมสนองโองการนี้อยู่แล้ว ด้วยปรากฏภูมิทหารถือคบไฟออกมาจากหลายทิศทาง พวกนั้นวิ่งไปตามบ้าน หลังคามุงแฝกเป็นเชื้อไฟอย่างดี บ้านแต่ละหลังอยู่ติดกัน ไฟจึงลามออกไปในเวลาอันรวดเร็ว

ไม้ไผ่ที่ใช้สร้างบ้านตกเป็นเหยื่อพระเพลิงอย่างง่ายดาย ไม้แห้งเพราะฝนแล้งมานาน ทำให้เกิดเสียงดังเพียะพะ และไม่ช้าไม่นานบ้านก็กลายเป็นเพลิงกองมหึมา

“เผา! เผา!” ทหารหงสาตะโกน

แล้วในไม่ช้าทั้งเมืองก็กลายเป็นนรกพระเพลิง

ด้วยทัศนียภาพเช่นนี้ พระเจ้าหงสาเสด็จออกจากเมืองกลับคืนสู่ค่ายของพระองค์ พร้อมกับสุรเสียงหัวเราะอันไม่น่าฟังด้วยความพอใจ ที่ได้สนองความแค้น

๑๑

ข่าวถึงกรุงอโยธยา

สมุทราชมนเทียรในพระเจ้าจักรา อาศัยอยู่ในบ้านซึ่งตั้งอยู่ในเขตพระราชฐาน ตัวเรือนมีนोकขานกว้างขวาง ทำให้ในยามเช้าผู้อยู่ได้รับอากาศสดชื่นซึ่งพัดมาจากแม่น้ำตอ่กับท้องทะเลที่ห่างไกลออกไป

ท่านชอบการรับรองเพื่อนฝูง ขุนนาง และเสนาบดีในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววันนี้พรรคพวกของท่านมากันพร้อมหน้า เคี้ยวหมาก กินผลไม้ นอนเอกเขนกบนพรมซึ่งท่านซื้อมาด้วยราคาแพงจากพ่อค้าชาวจีน ผู้มาจากทางเหนือและกำลังมุ่งลงใต้ไปค้าขายยังหมู่เกาะใหญ่ตามคำบอกเล่าของนักเดินทาง พวกนักเดินทางนี้เป็นคนประหลาดพอใจในการเรียนรู้ แต่อยู่ข้างจะขี้ปดเมื่อกำลังเล่าเรื่องราวซึ่งใครก็พิสูจน์ไม่ได้

การคุยกันวันนี้ เป็นเรื่องการคล่องช้างครั้งล่าสุดของพระเจ้าจักรา โอกาสเช่นนี้เป็นโอกาสสำคัญยิ่งใหญ่มากที่จะลืมได้ลง จึงควรเล่าสู่กันฟังหลายๆ ครั้งให้ละเอียด จะได้ไม่ลืม ความทรงจำเกี่ยวกับการคล่องช้างจะได้ส่งต่อถึงลูกหลานรุ่นต่อๆ ไป

“และแล้ว” สมุทราชมนเทียรเอ่ยขึ้น “การคล่องช้างก็สำเร็จลงด้วยดีจริงไหม? ฉันทะติไฉนนัก พระองค์จะได้ทรงหันมาสนพระทัยกิจอันเร่งด่วนสำหรับราชอาณาจักรบ้าง...”

ท่านมองไปที่สมุทกลาโหมสหายของท่าน

“เรื่องการอภิเษกสมรส” ท่านพูดต่อ “จะต้องจัดการให้เรียบร้อยนะ”

และลำทับพร้อมกับถอนใจ

“ฉันไม่ทราบจะทำไม่ว่ายคนหนึ่งจะต้องออกไปหาความตื่นเต้นอะไรในป่า ในเมื่อเขาก็หาสิ่งนั้นได้ทุกอย่าง เพียงแต่แต่งงานเท่านั้น...”

“จริง!.....จริง!” สมุทกลาโหมผสมโรงแบบที่เล่นทีจริง

“ท่านก็เห็นนี่ พวกสาว ๆ ที่ฉันนำมาถวายในหลวงนะ พุทโธ่ รวมทั้ง ลูกสาวฉันด้วยเชียวนะ...”

แล้วท่านก็มองดูเรณู บุตรีของท่าน ด้วยความพอใจ เธอช้อนตาขึ้นแล้ว ก็ต้องหลุบลงมาด้วยสีหน้าอันงุนงงเล็กน้อย

“เออ! ดูเถอะ” ผู้เป็นพ่อพูดต่ออีก “พระองค์ไม่ติดใจมันเลยสักนิด ฉันนะไม่เข้าใจเลย!”

“พ่อไม่พยายามเข้าใจนี่” เรณูพูดพร้อมกับเงยหน้าขึ้นมามองพ่อด้วย สายตาล้อเลียน “จะให้พระองค์ท่านมาสนใจเรื่องนางสนมได้อย่างไรเล่าคะ ในเมื่อเมืองเรายังมีภัย”

“ภัยเธอเด็กน้อย? เฮอะ! ใครมันจะมาตีเมืองเรา? หัวเล็กๆ ของเจ้านี้ มันคิดตามพระดำรัสของในหลวงมากไปแล้ว! เหลวไหล!”

“ไม่รู้สิคะ” เรณูจนแต้ม “แต่พวกช่างนั้นเป็นสัตว์น่ารักมากนะคะคุณพ่อ มีประโยชน์มากด้วย หนูชอบมันจังเลย”

“เหลวไหล ลูกนี่! เหลวไหล!” ฝ่ายบิดาขัดขึ้น

แล้วหัวเราะ พูดกับสมุทกลาโหม

“เขาไม่รู้หรอกว่าเขา กำลังพูดเรื่องอะไร”

ค่อยหันไปทางเรณู

“ร้องเพลงให้พวกพ่อฟังดีกว่านะลูกรัก”

พูดกับสมุทกลาโหม

“ก็เพราะเขา ร้องเพลงได้นี้แหละ รู้ไหม เจ้าคุณเคยฟังหรือเปล่า ร้องสิ เรณู ร้องพวกเพลงเก่าๆ ของเราสักเพลงหนึ่งให้ท่านเสนาบดีฟังสักหน่อย!”

เรณูถอนใจ เธอไม่เคยหยุดคิดถึงพระเจ้าจักราเลยตั้งแต่วันนั้น คิดถึง กษัตริย์ผู้มีพระจริตแปลกๆ ไม่ทรงโปรดนาฏศิลป์ และทรงมีความคิดประหลาดๆ

ในเรื่องประเพณีเกี่ยวกับพวกนางใน

แต่เธอต้องร้องเพลงแล้วละ...

เรณูพิงกายกับเส้าที่รองรับหลังคาเรือน แล้วยิ้มให้แก่ท่านผู้สูงศักดิ์ทั้งหลายที่เธอรู้จักดี และพวกเขารู้จักเธอมาแต่ครั้งยังเด็ก แม้กระทั่งท่านสมุหกลาโหมที่กำลังจ้องมองมา เอนี้ว้ม้วนหนวดตัวเองเล่นไปพลาง ท่านเป็นผู้ที่ไม่เห็นพ้องกับความคิดอันประหลาดของพระราชาอย่างแน่นอน...

เรณูเอื้อนว่า

วาสนาปางก่อนที่ย้อนส่ง
ให้เราคงได้รับไม่กลับหาย
ถ้าทำดีดีสิ่งสุขไม่วาย
ถ้าทำร้ายร้ายส่งตรงตามเดิม
แม้ปางก่อนตัวข้าได้ทำดี
คงส่งศรีสวัสดิ์พิพัฒน์เสริม
ส่งความรักที่ตั้งไว้แต่เดิม
ให้พูนเพิ่มสำเร็จดังใจปอง

เสียงดนตรีมีแววโศกนิดๆ คลอไปกับเพลงหวานเศร้าของเรณูซึ่งแผ่วเบา ลงไปเรื่อยๆ ในขณะที่ท่านสมุหฯ กำลังหลับตาพริ้มอย่างที่เป็นประจำเมื่อกำลังปิติสุข เพราะได้ฟังลูกสาวขับเพลง

เหตุเพราะท่านรักลูกสาวมาก ท่านสมุหฯ เลยนึกว่าไม่มีอะไรเลิศไปกว่าลูกสาวของตนอีกแล้วในโลกนี้ ถ้าพระราชาทรงยอมทำตามโบราณราชประเพณีสักหน่อย มีหรือที่ลูกสาวของท่านจะไม่ได้รับสิทธิ์พิเศษในหมู่เหล่าทั้ง ๓๖๕ องค์

เสียงฝีเท้ามาจากข้างนอกดังขึ้น ทำให้ท่านสมุหฯ ลืมตาในทันที....

“เยี่ยมจริง ลูกรัก เยี่ยมมาก!....”

แล้วหันไปทางสมุหกลาโหม

“จริงไหมท่าน?”

“จริง! จริง! ไพเราะมากๆ ที่เดียวละ” สมุหกลาโหมตอบด้วยความพอใจ
สายต่ายังจับอยู่ที่นักร้อง

ทว่าที่ข้างนอก มีหลายเสียงดังอึงมีเข้ามา

ชายผู้หนึ่งพูดด้วยเสียงขาดเป็นห่วงๆ

“เรื่องนี้ด่วนมาก ฉันต้องพบท่านให้ได้”

สมุหราชมณฑลเฝ้ามองไปทางสมุหกลาโหม และแววตาสงสัยของท่านก็
สบแววตากังวลของสหาย

แล้วท่านทั้งสองก็มิต้องรอนาน

ชายผู้หนึ่งตามทหารเข้ามาในเรือน อย่างเร่งรีบ เสื้อผ้ารุงรังไม่เป็น
ระเบียบมีฝุ่นจับเต็ม เหงื่อไหลไทรหม่นหน้า หอบหายใจ

“มีอะไร? มีอะไรหรือ?” สมุหราชมณฑลเฝ้ามอง

“ท่านขอรับ” คนนำสารรายงาน “กระผมมาแต่เมืองกานบุรี กระผมหนี
ออกมาได้ขอรับ”

“หนี?” สมุหกลาโหมทวนคำ

“ขอรับได้เท่า พวกหงสามันโจมตีพวกเรา”

คราวนี้ทั้งกลุ่มเกิดความสนใจขึ้นมาทันที

“พวกมันยึดเมืองได้แล้วขอรับ” ชายนั้นพูดต่อ

“เป็นไปได้!” สมุหราชมณฑลเฝ้ามอง พร้อมกับลุกขึ้นยืน เรื่องนี้จะต้อง
กราบบังคมทูลเดี๋ยวนี้...

“เร็ว เอาเสื้อผ้าของข้ามาแล้วก็เจ้านะ” พูดกับคนนำสาร “เล่า
เรื่องให้ข้าฟังให้หมดเลยซิ ตอนที่ข้ากำลังผลิตผ้าอยู่นี้แหละ”

ในขณะที่กำลังรีบเข้าพระราชวัง สมุหกลาโหมและสมุหราชมณฑลเฝ้ามอง
คุยกันไป ในใจมีแต่ความสะท้านกลัว

“ฉันเกรงว่า” สมุหกลาโหมปรารภ “ฉันเกรงว่าพวกเราไม่ใส่ใจกับพระ
ดำรัสเตือนถึงอันตรายขึ้นอกุฏชนุนั้นให้ตี... พวกเราทำหน้าที่ของเราสมบูรณ์
ดีแล้วหรือ?”

“พวกเราเป็นคนดี และซื่อสัตย์นะ” ท่านสมุหฯ ประท้วง “เราไม่ใช่ไพร่

พลชั้นเลว หรือข้าแผ่นดินที่เกะกะเกรหรือก็เปล่า”

“ไม่ใช่แน่ๆ” สมุทกลาโหมตอบ “ไม่ แต่แค่นี้ไม่พอดอกเจ้าคุณ เราไม่ควรเป็นมิตรกับความมุสา หรือละเลยอันตรายที่แฝงอยู่ เพียงเพราะเราชอบที่จะไม่สู้ความจริง การตื่นขึ้นรับรู้เป็นของยาก...”

“บางทีอาจเป็นเช่นนั้น” สมุทราชมนเฑียรกล่าว “แต่พวกเราที่ต้องการช่วยชนด้วยมิใช่หรือ และเมื่อจำเป็นก็ยอมสละชีพ เราจะต้องไม่ทรยศต่อประชากรราษฎรด้วยการยอมจำนนอย่างสิ้นศักดิ์ศรี เราพอใจในการเสียสละยิ่งกว่าอยู่อย่างสงบแต่ไร้เกียรติ และเราย่อมจะไม่ยอมอยู่อย่างทาสของพระเจ้าหงสาเป็นแน่ พวกเราจงไปเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวโดยอย่าให้พระองค์เห็นความหวาดวิตกของเรา”

๑๒

พระเจ้าจักรา กษัตริย์นักรบ

พพระเจ้าจักรากำลังเสวยพระกระยาหารกลางวันใกล้จะแล้ว

โต๊ะเสวยตั้งอยู่บนพระระเบียง ฝาผนังด้านหลังแขวนภาพปกวาดลายงดงามฝีมือช่างเอกแห่งอโยธยา

ที่ข้างหน้าของพระองค์มีถาดใส่ผลไม้อยู่หลายใบ พระเจ้าจักราทอดพระเนตรผลไม้ แล้วทรงนับผลไม้เหล่านั้นด้วยพระทัยที่เลื่อนลอย ผลไม้เหล่านี้มีสีสันทันกันออกไป เช่น ฝรั่ง ยวงขนุนที่แกะออกมาจากเปลือกหุ้มอันขรุขระ มะม่วงปลายฤดูยังพอหาได้ มังคุดผลกลม มะละกอสีแดงหลายชิ้น ละมุด และรวมถึงทุเรียนต้นฤดูเนื้อผิวเรียบ รสอร่อย เป็นเลิศกว่าผลไม้ทั้งปวง

พระราชาทรงคำนึงว่ากรุงอโยธยานี้มีเทพประทานพรให้โดยแท้ เพราะมีผลผลิตชั้นเลิศถึงเพียงนี้

“วันนี้ไม่มีกล้วยหรือ”

มหาดเล็กถวายคำนับ “วันนี้ไม่มีกล้วยพะย่ะค่ะ แต่มีส้มโอ...” แล้วยื่นถาดส้มโอถวายองค์กษัตริย์

“ดีกว่ากล้วยและส้มเกลี้ยงอีก พะย่ะค่ะ” เขาย้ำ

“ดี! ดี” พระราชาตรัส ทรงหยิบส้มโอมาผลหนึ่ง

พระองค์เพิ่งจะทรงปอกเปลือกส้มโอผลหนึ่งเสร็จ กำลังจะแกะกลีบขาวๆ อันชุ่มฉ่ำข้างในนั้น ก็มีเสียงเคาะที่ประตู

พระเจ้าจักราจะทรงพิศวง นี่ไม่ใช่เวลาให้เข้าเฝ้า ใครจะกล้าเข้ามาใน

เวลาเช่นนี้ เวลานั้นยณิตที่พระองค์ทรงมีเป็นส่วนพระองค์

แต่เสียงเคาะก็ดังยิ่งขึ้นอีก และเมื่อทรงให้สัญญาณ มหาดเล็กจึงไป
เปิดประตู

มหาดเล็กถอยกลับมาทูลรายงานทันที

“ท่านสมุหกลาโหม และท่านสมุหราชมณฑลเชียร พะยะคะ!”

พระราชาทรงผงกพระเศียร

“ให้เข้ามา”

ขุนนางผู้ใหญ่ทั้งสองปรากฏกายผ่านทวารใหญ่แล้วประตูเบื้องหลังก็ปิดลง
สายพระเนตรบอกเชิญชวนให้พูด ทั้งสองคุกเข่าถวายบังคม เป็นอาภักปรียา
ที่ไม่มีใครลืมได้แม้ในยามวิฤต แล้วสมุหกลาโหมก็รับถวายคำอธิบายด้วย
เสียงสั้นๆ

“ขอเดชะ พระเจ้าหงสายึดเมืองกานบุรีได้แล้ว พะยะคะ”

สมุหราชมณฑลเชียรแทรกขึ้นมา...

“ข้าศึกจับผู้หญิงเป็นเชลย มาผู้ชายและเด็ก ทั้งยังเผาบ้านเรือนในเมือง
หมดทุกหลังด้วย พะยะคะ”

พระเจ้าจักราทรงรู้สึกพระโลหิตชนิดขึ้นพระพักตร์ร้อนวูบ สีพระพักตร์มี
แววเหมือนพายุที่ลอยต่ำแต่ยังไม่ทันเริ่มพัดตึง

“พระเจ้าหงสาวดีบุกตีเราโดยไม่ประกาศสงครามเป็นทางการหรือ?”
ทรงอุทาน “อย่างนี้มันผิดธรรมเนียมระหว่างประเทศแท้ๆ”

พระเจ้าจักราทรงครุ่นคิด และทรงดำเนินไปมาในห้องพระโรง ยกพระ
พาหาทั้งสองข้างขึ้นด้วยความพิโรธ เสด็จออกไปที่พระระเบียง กลับเข้ามา
กลับออกไปอีก สุดท้ายก็ไปประทับยืนฟังลูกกรงสูงอยู่ข้างนอกนั่นเอง

“แต่เราจะหวังอะไรได้” ตรัสต่อ แม้มพระโอรสรู้แน่ว่า “จากผู้มีคำพูดอัน
เชื่อถือมิได้”

ทรงยกพระพาหา เรียกเสนาบดีให้เข้ามาฟัง แล้วตรัสด้วยสุรเสียงอัน
เคร่งขรึม

“พวกท่านจำเรื่องพระสารีบุตรกับปีศาจสองตนได้ไหม?”

“เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อครั้งพุทธกาล เมื่อพระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ ณ ป่าเวฬุวัน กรุงราชคฤห์ มีพระอรหันต์สองรูป พระสารีบุตรกับสหายคือพระมหาโมคคัลลาน์ พำนักอยู่ในอารามใกล้ๆ กันนั้น

คืนหนึ่งเมื่อดวงจันทร์ส่องแสงสว่างท่ามกลางท้องฟ้าใส พระสารีบุตรออกมานั่งข้างนอกวัดเพื่อรับอากาศบริสุทธิ์ และเมื่อท่านทำจิตเป็นสมาธิได้ไม่นานก็บรรลุถึงปิติสุข

ขณะนั้นมีปีศาจสองตนผ่านมาโดยบังเอิญ มันกำลังมุ่งไปทางอื่นเพื่อกระทำความชั่วร้ายบางอย่าง ครั้นได้มาพบพระสารีบุตร ซึ่งดูสงบและห่างไกลจากกิเลสทั้งมวล ตนแรกจึงเอ่ยขึ้นว่า “สหายเอ๋ย คงน่าสนุกดีนะ ถ้าจะทุบหัวโล้นของภิกษุนี้แรงๆ สักทีหนึ่ง?”

“สหาย” ตนที่สองตอบ “อย่าทำร้ายต่อภิกษุรูปนี้เชียว ท่านทรงความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติ”

แต่ปีศาจตนแรกก็ยังยืนยันความคิดเดิม และปรารถนาเข้าถึง ๓ คำรบ เมื่อไม่ฟังคำห้ามของสหายเสียแล้ว มันก็ทุบศีรษะพระสารีบุตรหนึ่งครั้ง

แรงทุบนั้นหนักนัก พอที่จะล้มช้างสูงเจ็ดศอกหรือถล่มภูเขາได้ แต่ในขณะนั้นเอง เจ้าปีศาจตัวชั้วก็ร้องเสียงโหยหวน “ข้ากำลังไหม้! กำลังไหม้!” และตกสู่เวจีที่ซึ่งมันผุดออกมา

พระมหาโมคคัลลาน์ พระสาวกอีกรูปหนึ่ง ได้เห็นพระสารีบุตรถูกปีศาจทุบศีรษะ จึงรีบเข้าไปถาม

“ดูกร ภราดา ท่านรู้สึกสบายดีอยู่หรือ? ไม่มีสิ่งใดผิดประหลาดเกิดแก่ท่านหรือ?”

“ข้าพเจ้ารู้สึกสบายดี ภราดาโมคคัลลาน์ สบายดี แต่ข้าพเจ้าปวดศีรษะเล็กน้อยเท่านั้น”

“อัครรณันก์ ภราดาสารีบุตร!” พระโมคคัลลาน์อุทาน “กำลังและอำนาจของท่านสารีบุตรช่างพิสดารนัก”

“แต่ที่ท่านกล่าวมาทั้งหมดนี้มันเรื่องอะไรกันเล่า” ฝ่ายหลังถามด้วยความสงสัย

“ก็มีปิศาจตนหนึ่งมาทูปศีรษะท่านด้วยกำลังมากหนักหนา ถึงกับสามารถล้มช้างสูงเจ็ดศอกหรือแม้แต่ทำลายภูเขาได้ แต่ในขณะที่เดียวกันท่านสารีบุตรยังบอกว่ารู้สึกสบายดี นอกจากปวดศีรษะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น”

บัดนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงสดับการสนทนาด้วยพระภรรณอันเหนือกว่าบุคลลธรรมดา จึงตรัสพุทธพจน์อันเป็นอมตะไว้

“บุคคลผู้มีจิตใจแกร่งดังหิน

ไม่มีอะไรผ่านเข้าไปได้ ไม่มีสิ่งใดรบกวนได้

ผู้ซึ่งโลกียสุขไม่สามารถทำให้ตื่นเต้น

ผู้ซึ่งการยั่วแหย่ไม่สามารถทำให้โกรธ

ผู้ฝึกฝนจิตดีแล้ว

ยังมีสิ่งร้ายใดมาเยือนเขาได้?”

จึงในปัจจุบัน อโยธยาจกต้องมั่นคงดังพระสารีบุตร เมื่อเหล่าปิศาจที่อาศัยอยู่อีกฟากเขาเข้ามาบุกรุกอย่างไรเหตุผล อโยธยาจกส่งเหล่าปิศาจกลับไปสู่นรก ด้วยความดีแห่งตนดังเช่นพระสารีบุตรได้กระทำแล้วนั่นแล...”

พระเจ้าจักราตรัสสรุป และหันไปทางสมุทกลาโหม

“เตรียมทัพของท่านให้พร้อม พวกเราจะออกไปเผชิญกับมัน”

“พะยะค่ะ” สมุทกลาโหมรับราชโองการแล้วรีบออกไปโดยเร็ว

พระเจ้าจักราประทับฟังขอบพระระเบียง ชมวคพระชนงทอดพระเนตรเลื่อนลอยไปตามยอดปราสาทราชวัง แฉวเสาระเบียบโบสถ์ ความรุ่งโรจน์แต่โบราณกาลของอโยธยาทอดตัวอยู่เบื้องหน้าพระองค์ และกำลังตกอยู่ในอันตรายด้วยอำนาจความโกรธของศัตรู

สมุทราชชนกเทียรลันศีรษะ

ท่านตามสมุทกลาโหมไปได้กัวหนึ่ง แล้วก็กัวอีกสองกัวเพื่อเข้ามาใกล้พระราชา อีกอักกอยู่ แล้วจึงตัดสินใจไม่ปล่อยโอกาสให้ผ่านไป เวลาชวงนี้มีค่ามาก

ถวายนับตามพิธิแล้ว ท่านก็กราบบังคมทูล

“ขอเดชะฯ ...”

พระเจ้าจักราทรงหันมาทอดพระเนตรเป็นเชิงถาม

“ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท” ท่านกล่าวต่ออย่างกลัวๆ “คงจะไม่ทรงลืมที่จะปฏิบัติตามราชประเพณีก่อนออกสงครามนะ พะยะค่ะ!”

“อย่ามาพูดเรื่องนางสนมอีก” พระเจ้าจักราตรัสดู “พอเข้าไป ท่านก็คงอยู่ในกรุงคอยดูแลทุกข์สุขของราษฎรเถอะ”

๑๓

ในกระบวนรบ

นี่คือกองทัพแห่งกรุงอโยธยา ซึ่งเตรียมพร้อมเพื่อออกศึก ประกอบด้วยพลเดินเท้า ทหารม้า ช่างศึกมากมาย เป็นลี้ภัยภาควุฒิใจและเป็นสมบัติแห่งชาติ ทั้งกองทัพอยู่ในเครื่องรบพร้อมสรรพและขยับกายอยู่ไปมาด้วยความเร่าร้อน สมุหกลาโหมเป็นผู้นำทัพครั้งนี้ ยাত্রาไปบนหลังช้างศึกของท่านทหารเหล่าต่างๆ อยู่ที่นี่ เตรียมพร้อมแล้วที่จะไปสู่สงครามอันไม่มีความปราณี ขณะนี้กำลังยืนเสมือนอยู่ในพิธีตรวจพล และเมื่อพระเจ้าจักราประทับหลังช้างทรง สัญญาณตรึงรับเสด็จก็ตั้งขึ้น ไพร่พลถวายความเคารพ

ช้างพระที่นั่งผ่านเบื้องหน้ากองทหารไปอย่างช้าๆ

พระเจ้าจักราทรงตรวจตราด้วยความภาคภูมิพระทัยในช้างซึ่งทรงเครื่องลัทธิประยูรศรครบและฝึกมาอย่างดีแล้วเพื่อการรบ ทรงประมาณจำนวนทหารม้าของพระองค์ซึ่งอยู่บนหลังม้าตัวเตี้ยพันธุ์พื้นเมืองอันมีฝีเท้ารวดเร็ว แคล่วคล่องในภูมิประเทศอันเป็นทุ่งนาที่รกและเต็มไปด้วยสิ่งกีดขวาง ทรงคำนึงด้วยความพอพระทัยถึงเหล่าพลเดินเท้า ซึ่งพร้อมแล้วในวินัยอันดี ในความมีระเบียบ มีอาวุธครบมือ แม้พระองค์จะได้ทรงออกตรวจพลดังเช่นนี้อยู่เสมอในยามสงบ แต่ในยามนี้สถานการณ์แตกต่างกันออกไป

ช้างทรงหยุดลงตรงกึ่งกลางข้างหน้าแถวทหาร จากนั้นพระเจ้าจักราทรงมีพระราชกระแส

“พลกนิกรที่รักของข้า! ดังที่พวกเจ้าทราบ บัดนี้ประเทศของเรากำลัง

ถูกหงสาถูกราน กานบุรีแตกแล้ว และศัตรูกำลังเคลื่อนทัพตรงมายังเมืองหลวงของเรา เราจะไม่วางมือที่นี่ แต่จะออกไปประจันกับมัน...”

มีเสียงพิมพ์้าแสดงความเห็นพ้อง

พระเจ้าจักราตรัสต่อว่า “พระเจ้าหงสากำลังรบด้วยความทะเยอทะยานของพระองค์เอง แต่ทำให้ประชาชนของพระองค์ต้องแลกกับสิ่งนั้นด้วยชีวิต...”

ทรงกวาดพระเนตรไปยังเหล่าทหาร

“เรารู้กับการถูกราน จำไว้! เราไม่ได้รับกับชาวหงสา แต่กับประมุขของพวกเขา...”

“ข้าหวังว่า” พระองค์ตรัสในที่สุด “พวกเจ้าคงจะทำหน้าที่เพื่อกษัตริย์และบ้านเมืองของพวกเจ้า”

“หน้าเดิน! หน้าเดิน!” เสียงตะโกนดังมาจากรอบข้าง

และโดยไม่รอช้า เหล่านายกองที่ได้รับการบัญชามาก็ร้องตะโกนออกคำสั่ง พวกทหารจัดแถวเป็นกระบวนเตรียมเดินทัพ แล้วกองทัพอันทั้งหมดก็เคลื่อนออกไปจากลานสวนสนามมุ่งสู่ปัจฉิมประเทศ

ตามชนาเมืองนั้น ชีวิตประจำวันยังไม่ถูกภัยสงครามมากกระทบ ยังมีการไถนาด้วยคันไถอย่างโบราณ ลากด้วยควาย ซึ่งมีขาแข็งแรง มีหัวใหญ่โต และมีเขาเป็นปล้องๆ

ชาวนาบางคนกำลังสาละวนกับการชักน้ำเข้านาโดยระบายน้ำจากคลองใกล้ๆ เข้ามา แล้วจ่ายน้ำไปตามคลองส่งน้ำทั่วทั้งท้องทุ่ง

ชาวนาทั้งหลายต่างหยุดงานเพื่อดูกองทัพที่กำลังเคลื่อนไป และเมื่อทราบพระเจ้าแผ่นดินทรงนำกองทัพบา ก็พากันหลบหลีกซ่อนตัวหรือพยายามหนีไปให้ลับตาที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เป็นเพราะขนบธรรมเนียมแต่ก่อนห้ามมิให้มองดูพระเจ้าแผ่นดิน อีกทั้งก็เป็นการเคารพยำเกรงในพระบารมีด้วย

นี่คือภาพความสุขของชีวิตเกษตรกรรมตามชนบทซึ่งแสวงหาแต่ความสงบสุขและความอุดมสมบูรณ์ เมื่อได้ทอดพระเนตรทัศนียภาพเช่นนี้ พระเจ้าจักราจึงทรงขอร้องพระราชหฤทัยว่า ทำไมหนอเจ้าพวกนกกล้าเหยื่อเหล่านั้นจึงต้องมากระทำการโหดร้ายรุนแรงกับชนผู้ไร้เดียงสาและขยันขันแข็งเหล่านั้นด้วย?

๓๐ พระเจ้าช้างเผือก

เมื่อทรงคำนึงดังนี้แล้ว ความพิโรธได้ลุกโชนขึ้นในหทัยอันเต็มไปด้วยความ
เดือดดาลนั้น

๑๔

วันก่อนการยุทธ์

“กองทัพอหังสาพักพลอยู่ตรงโน้น” พระเจ้าจักราตรัสเมื่อทอดพระเนตรไปยังขอบฟ้าขณะประทับอยู่บนช้างทรง

บัดนี้พระองค์ทรงอยู่ห่างจากกรุงอโยธยามากแล้ว

ที่นี่เป็นทุ่งโล่ง มีคนอยู่ประปราย พุ่มไม้ต่างๆ ทอดแนวไปสุดตา แต่ก็ยังพอเห็นผู้คนเป็นกลุ่มๆ อยู่ที่ขอบฟ้าไกลโพ้น

ในทีนั้นพระเจ้าหงสาได้บัญชาให้กองทัพหยุดพักตั้งค่าย พระองค์เองก็พึงเสด็จตามกองทัพมา ทรงหยุดอยู่ที่ริมรั้วค่าย กำลังตรวจดูไพร่พลและเชลยที่นำมาแต่กานบุรี

เจ้าชายบุเรงเป็นคนนำเสด็จ

“นี่คือค่ายที่ได้จัดเตรียมไว้ถวาย พะยะคะ! ทุกอย่างจัดไว้เรียบร้อยแล้ว มีพระกระยาหาร น้ำจันทน์ และสตริตามแต่พระอัยยาศัย พะยะคะ”

พระเจ้าหงสาทรงกระชับเข็มขัดหนัง พระเนตรเบิกกว้างด้วยราคะจริต เมื่อสำรวจบรรดาหญิงเชลยที่ถูกจับไปรวมอยู่ในมุมหนึ่ง

“ดี! ...ดีมาก!...”

และด้วยฝีพระบาทที่เมื่อยล้าจากการรบ พระองค์ก็เสด็จเข้าสู่กระท่อมที่ได้จัดถวาย

จริงแล้วทุกอย่างในกระท่อมนี้ช่างพร้อมมูล พวกมหาดเล็กต่างรู้พระทัยเจ้าเหนือหัว เพื่อเอาพระทัยกันได้เต็มที่ มหาดเล็กคนแรกก็ชิมน้ำจันทน์ที่

ในหลวงทรงโปรด (และที่มหาดเล็กเองก็โปรดด้วย)...

พระราชาสวัสดิ์มาประทับเหนือพระแท่น ในขณะที่เดียวกับที่นายทหารซึ่งเข้ามากับพระองค์ ได้กระจายออกไปนั่งตามที่ต่างๆ

“ขอเดชะฯ” มหาดเล็กพูล “น้ำจันท์นี้ทำมาจากข้าวอย่างดีที่สุดของอยุธยา พะยะคะ”

“เออ! เออ!” พระราชาตรัส

แล้วทรงลืมน้ำจันท์อย่างผู้ที่มีรสนิยมรู้แจ้งในคุณค่าของน้ำชนิดนั้น

“ดีจริง! ดีจริง! เทให้ซ้ำอีก”

ถ้วยหนึ่งตามด้วยอีกถ้วยหนึ่ง แต่ไม่เร็วพอสำหรับพระทัยอันร้อนรนของพระองค์

“เอาพวกเชลยผู้หญิงเข้ามา!” ทรงตะโกนสั่งอัศรมหาเสนาบดี
คำสั่งออกไปแล้ว...

* * * * *

รอบๆ กระโจมที่ประทับนั้นล้อมไปด้วยกองทัพของพระเจ้าหงสา พวกเขากำลังพักผ่อนหลังจากการรบหนักที่กานบุรีและกำลังเตรียมกับข้าวกับปลาสำหรับมือเย็น

อัศรมหาเสนาบดีอยู่ท่ามกลางกองทัพนั้น ด้วยอารมณ์ดี ถอดเครื่องยศออกแล้ว ท่านเป็นคนมีความสุขเสมอ พระราชากำลังร่วนอยู่ข้างใน ดังนั้นคนอื่นจึงมีโอกาสนี้ออกมาเล่นกับเวลานั้นอย่างเจียบๆ

ทหารผู้ช่วยขณะยอมยินดีในเสียงดนตรีและการร้องรำ อัศรมหาเสนาบดีในพระเจ้าหงสาคิดดังนี้

แล้วจึงปรบมือสั่งให้เริ่มจัดระบำกล่อไปกับเสียงร่ำมะนา

นักดนตรีสมัครเล่นมีอยู่หลายคน ไม่ช้าก็ออกมาทีละคน มาราวงอยู่รอบกองไฟซึ่งจุดไว้เพื่อไล่ทั้งุงและวิญญาณร้ายทั้งหลาย

อัศรมหาเสนาบดีเสริ่จจากกินอาหาร สงครามนี้ช่วยให้กินอาหารได้รส

ชาติ นี่ก็แคงไก่อ...ท่านไม่เคยรู้สึกตืออย่างนี้เลย นี่ก็แคงเผ็ดปรุงด้วยเครื่องเทศชนิดต่างๆ การณ์ทุกอย่างเป็นไปด้วยดี และอีกสองสามวัน พวกทหารหงสา ก็จะถึงกรุงอโยธยาอย่างไม่ต้องสงสัย และก็ยังมีเจ้าปลาย่างที่มาจากทะเลแสนไกล...

อัศรมหาเสนาบดีถอนใจด้วยความสมหวัง

เออหนอ! ไพรพลร่าวกัน เสียงร่ามะนาสะท้อนในอากาศ... ช่วยเตือนให้ท่านหวนระลึกถึงวัยเด็ก สมัยที่ยังไม่ถูกครอบงำด้วยความหวงกังวลในเรื่องอำนาจ และความหวาดกลัวว่าอะไรจะเกิดขึ้น เมื่อพระอารมณ์สนุกของพระเจ้าหงสาเปลี่ยนไป

ร่าวกช่วยให้อาหารย่อยง่าย อัศรมหาเสนาบดีคิด เป็นไรไปล่ะ? ท่านลุกขึ้น เข้าไปร่วมกับพวกที่ตึกลอง ค่อยๆ ก้าวออกไป...เหล่าทหารปรบมือให้เออ! ท่านอัศรมหาเสนาบดีเป็นคนดีจริง ไม่เย่อหยิ่งถือตัว

ท่านผ่านพ้นคืนนั้นไปด้วยการนอนอยู่ข้างนอก ส่งเสียงกรนหลับสบาย แม้จะมียุง แต่ผิวสีเข้มของท่านหาได้เป็นเหยื่อของเหล่ายุงไม่ แต่อัศรมหาเสนาบดีก็ตื่นขึ้น เพราะเสียงฝ่าหม้อแคงหล่นลงพื้น ด้วยมหาดเล็กจอมตะกละพยายามจะขโมยแคงของท่านไปนั่นเอง

๑๕

กองทัพแห่งอโยธยา

อาทิตย์อุทัยเหนือท้องนา และป่าแห่งนครข้างเผือก
แสงอรุโณทัยไล้ไอหมอกกลุ่มสุดท้ายที่ไหลเรี่ยพื้นดินในช่วงยามค่ำคืนอัน
ฉ่ำชื่น

กองทัพของพระเจ้าจักราตอบรับเสียงแตรปลุกด้วยการเดินทัพไปข้างหน้า
ก่อนที่ความร้อนระอุของกลางวันจะปรากฏ

หนทางนั้นเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ บางครั้งต้องฝ่าป่าซึ่งหนาทึบด้วยไม้สูง
ตั้งลำไหลผ่านพุ่มไม้

ทัพข้านำหน้าไปก่อน ใช้หัวและงวงดันทุกอย่างที่ขวางหน้า แฝวถาง
ทางสำหรับทหารเดินเท้าและทหารม้า

การเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่สามารถรอดพ้นจากการเฝ้าสังเกตไปได้
ทหารสอดแนมของพระเจ้าหงสาซึ่งหลบซ่อนตามต้นไม้ต่างมีไหวพริบดี เมื่อ
เห็นกองทัพย่อยๆ ของศัตรูมุ่งหน้าผ่าน ก็ชักม้าที่แอบอยู่ตามพุ่มไม้ห้อยกลับไป
ยังค่ายเพื่อเตือนนายกองของตน

“เฮ้ยๆ กองทัพอโยธยามุ่งหน้ามาแล้ว”

ในขณะที่กองทัพอโยธยาขาดราฝ่าป่ามาอย่างรวดเร็ว ค่ายพระเจ้าหงสา
กลับอยู่ในความสับสนอลหม่าน

แต่ไม่มีข่าวใดเล็ดลอดถึงพระกรรมของเจ้าเหนือหัว...

๑๖

การประจัญบาน

๒ เจ้าชายบุเรงพยายามขับความขยะแขยงออกจากใจและได้เข้าร่วมกับทัพช้างโดยเข้าประจำตำแหน่งหน้าที่อันคู่ควร

หลังกลับจากการเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว เจ้าชายบุเรงไม่พ้อพระทัยเป็นอย่างยิ่ง เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อได้รับข่าวจากทหารสอดแนม เจ้าชายบุเรงก็ตรงไปรายงานสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยไม่คาดฝันแก่พระปิตุลาของพระองค์ ทรงแหวะลังการให้ทหารเป่าแตรสัญญาณเรียกเหล่าแม่ทัพมาชุมนุมเพื่อรอรับคำสั่งเมื่อถึงกระโจมที่ประทับ เจ้าชายบุเรงเดินผ่านทหารยามมุ่งหน้าเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวอย่างเร่งรีบ พระองค์ทรงตื่นจากบรรทมแล้ว มิได้ทรงมีอาการตอบสนองต่อเสียงแตรเตรียมรบซึ่งดังอยู่รอบที่ประทับแต่อย่างใด พระองค์กำลังสนพระทัยการรบประเภทอื่นอยู่ นั่นคือรบกับเชลยสาวเลอโฉมสองนาง ซึ่งถูกกักตัวไว้แต่เมื่อคืนก่อน พระองค์ประทับอยู่บนแท่นบรรทม ทรงจับแขนนางทั้งสองไว้ แล้วโน้มเข้ามาเชยชมทีละคน ในขณะที่แต่ละนางก็แสดงกิริยาอายปายเบี่ยง

แม้จะเห็นภาพอันไม่น่าดูเช่นนี้ เจ้าชายบุเรงก็ทรงชมพระทัยได้ และทูลถึงข่าวร้าย

“ร้ายหรือ” พระเจ้าหงสาทรงทวนคำขึ้นโดยฟังไม่ได้ศัพท์ “ร้ายหรือใครว่านางร้าย”

เจ้าชายบุเรงทรงพยายามควบคุมตนเองเพื่อให้หน้าเสีียงสงบ แล้วจึงเล่า

ช้างถึงเหตุการณ์ เพื่อขอพระราชโองการในการรบ คำว่ารบต้องพระกรรมของพระองค์ยิ่งนัก “รบ! ใช่แล้ว เราต้องรบ” พระเจ้าหงสาตรัสหนักแน่นด้วยพระอาการเมามาย พร้อมกับทรงดึงนางหนึ่งมาประชิดพระกาย “ข้าจะรบกับนางคนนี่!” ได้ยินดังนั้น บุเรงจึงออกจากห้องประทับเพื่อไปบัญชากองทัพด้วยตนเอง นี่แหละคือมนุษย์ผู้ซึ่งคำพูดของเขาเพียงคำเดียวสามารถส่งผู้คนนับพันไปตายได้ แต่ข้าแผ่นดิน โดยเฉพาะทหาร จะทำอะไรได้เล่า นอกจากเชื่อฟังในคำบัญชา

เจ้าชายบุเรงประทับหลังช้างศึกแล้วลุกขึ้นยืนโบกมือพร้อมกับออกคำสั่ง “เดินหน้า”

กองทัพน้อยได้รวมพลกันเข้าเป็นกองทัพใหญ่ แล้วออกยุทธา บัดนี้เหล่าทหารเคลื่อนกำลังสู่ทุ่งรบ การเผชิญหน้าของกองทัพทั้งสองจะเกิดขึ้นในไม่ช้า

ทหารติดอาวุธปืนให้สัญญาณการรบ ด้วยอาวุธขนาดยาวที่สามารถยิงไปได้ไกล

ทั้งสองฝ่ายยิงปืนเข้าหากัน ทหารบางคนล้มลง ปืนกระบอกหนึ่งระเบิดขึ้นปลิดชีวิตเจ้าของๆ มันเอง

แต่การต่อสู้เบื้องต้นด้วยอาวุธปืนนี้ ทำให้เหล่าทหารรบไม่สามารถจะอดกลั้นได้

“ฆ่าพวกมันเลย” ทหารโยธยาตะโกนขึ้นพร้อมวิ่งกรูออกจากแมกไม้หนาที่ใช้เป็นที่กำบังกาย

“บุก บุก” เจ้าชายบุเรงสั่งทหารด้วยน้ำเสียงและท่าทาง

แล้วการต่อสู้แบบประชิดตัวก็เกิดขึ้น มันช่างโหดร้าย นองเลือด เลวร้าย และยิ่งใหญ่ เมื่อคนกล้ำพบคนกล้ำ หัวใจของพวกเขามีได้ครั่นคร้ามแม้แต่หน่อยหนึ่งที่ของเขาคือฆ่า และถูกฆ่า ถ้าหากนั่นเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้

นี่แหละคือสงคราม.....

ช้างมีเลือดนัยก้นน้อยกว่ามนุษย์ละหรือ? เปล่าเลย ช้างทั้งสองฝ่ายแผดร้องด้วยความโกรธ ส่งฝุ่นตลบไปทั่ว มันชนกันซึ่งๆ หน้า พยายามดันอีกฝ่ายหนึ่งให้ถอยไปข้างหลัง ตัวหนึ่งโชคร้ายทรงตัวอยู่ไม่ได้จึงล้มลง ถูกคลื่นพิฆาต

แห่งการรบพุ่ง กลืนหายไปในสนามรบ

ในป่า กองทัพม้าของพระเจ้าจักรารอด้วยความกระวนกระวาย ในที่สุด คำสั่งก็ก้องขึ้น

“ทหารม้า! บุก”

ความกระหายของพวกเขาต้องหยุดยั้ง

“ซ้ำก่อน ซ้ำก่อน” นายทหารองครักษ์ร้องขึ้น “พระองค์ท่านทรงมีบัญชาให้พวกเจ้ารออยู่ที่นี้ จนกว่ากองทหารม้าของฝ่ายศัตรูจะปรากฏ เมื่อนั้น เจ้าจึงกระหนาบเข้าโจมตี”

ทหารต่างไม่พอใจ แต่คำบัญชาต้องเป็นคำบัญชา

พวกทหารม้ารู้ว่าที่สนามรบ กองทหารราบของทั้งสองฝ่ายกำลังต่อสู้กันอย่างดุเดือด โดยมีทัพช้างหนุน...

ทหารม้าของฝ่ายหงสาก็เช่นกัน คอยอยู่ ณ ที่หลบซ่อน แต่ทหารเหล่านี้ไม่ได้แสดงอาการร้อนรนแต่อย่างใด พวกเขานอนเล่นอยู่บนพื้นหญ้า สบายอย่างเจียบๆ พวกเขาถึงกับแสดงความฉุนเฉียวเมื่อนายทหารองครักษ์เดินมาบอกนายกองว่า

“ท่านขอรับ เจ้าชายบุเรงสังให้กองทหารม้าโจมตีทันที”

นายกองสั่นหัว

“เราไม่รับคำสั่งของเจ้าชายบุเรง เจ้าเหนือหัวของเราประทับอยู่ที่ไหนล่ะ”

นายทหารองครักษ์อดรนทนไม่ไหวจึงพูดขึ้นอีก

“เจ้าชายบุเรงมีคำสั่งในพระนามของเจ้าเหนือหัว พวกท่านต้องรับ มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นกบฏ”

แต่นายทหารยังยืนยัน

“ทหารม้าจะไม่เคลื่อนทัพ จนกว่าจะมีพระบัญชาจากเจ้าเหนือหัว กลับไปบอกเจ้าชายบุเรงตามนี้”

“และ...” ทหารม้าอีกนายหนึ่งกล่าวขึ้น “ข้าก็จะไม่เคลื่อนที่จนกว่าจะสบายตัวนี้หมดมวน...!”

๗๘ พระเจ้าช้างเผือก

ในสนามรบ สถานการณ์การสู้รบได้เปลี่ยนสู่ขั้นใหม่ พระเจ้าจักราทรงกระตุ้นการรบพุ่งด้วยการเสด็จออกรบด้วยพระองค์เอง ตรงกันข้าม การไม่ปรากฏพระองค์พระเจ้าหงสาในสนามรบ ทำให้ทหารฝ่ายหงสาเสียกำลังใจ

ทางด้านหน้าถูกโจมตีโดยทหารเลวตร้อนของฝ่ายอโยธยา ทางด้านข้างถูกเบียดขับโดยช้างศึก ทำให้กองทหารราบฝ่ายหงสาเกิดความประหวั่นพรั่นพรึงและเริ่มถอย เจ้าชายบุเรงเคียวเชิญเหล่าทหาร แต่กระนั้นก็ไม่มีใครรับฟัง กษัตริย์ไปประทับอยู่ที่ไหนเสียเล่า ในเวลาที่เกิดการสู้รบดังที่พระองค์ทรงกระหาย ทหารเตรียมการถอยล่าอย่างเร่งรีบ เจ้าชายบุเรงเห็นว่าความปราชัยได้เกิดขึ้นแล้ว จึงควบตะบึงม้าไปยังกองหนุนของทัพหงสา

๑๗

หยดรบ

พระหทัยของพระเจ้าจักรา เต็มไปด้วยความภาคภูมิใจ

พระองค์เห็นความพ่ายแพ้ของผู้กราน มาตรกรผู้เข่นฆ่าประชากราษฎร อันเป็นที่รักของพระองค์

ทหารกลุ่มหนึ่งไล่ช้างเข้าไปใกล้พระองค์ ซึ่งที่ข้างของศัตรูเชือกหนึ่ง “ดูเหมือนว่าพระเจ้าหงสาประทับอยู่ที่นั่น พะยะคะ”

พระโลหิตของพระเจ้าจักราเดือดพล่าน พระองค์ทรงรู้สึกถึงความร้อน ผ่าวได้พุ่งขึ้นมาสู่พระนลาฏ เหมือนดังได้รับพรปลุกเร้าจากทวยเทพยดา

พระองค์ทรงบัญชาให้นำช้างทรงไปยังที่ซึ่งจัดเตรียมไว้ แล้วให้เหล่าทัพ ตามเสด็จพระองค์ไป

เบื้องพระพักตร์ของพระองค์ คือกษัตริย์นักรบผู้สูญเสีย ทั้งสองพระองค์ จะทรงประจันหน้ากันโดยไม่ช้าอย่างชายชาติศรี

พระเจ้าจักราทรงชูพระหัตถ์ขึ้น กองทัพหยุดตามพระบัญชา

“เออละ ทุกคนหยุดอยู่กับที่ ข้าจะทำพระเจ้าหงสาประลองยุทธ์อย่าง ลูกผู้ชาย อย่าทำร้ายทหารศัตรูอีก จัปเป็นเชลยถ้าทำได้ แต่จำไว้ให้ดี เราไม่ได้มาเพื่อสู้กับชาวหงสา เรามาสู้กับประมุขของพวกเขาเท่านั้น”

ทหารต่างเฝ้ารอด้วยความกระวนกระวาย

ไม่มีใครสังเกตเห็นทัพม้า ซึ่งซ่อนตัวอยู่ตามต้นไม้ด้วยอารมณ์เร้าร้อน เพราะไม่ได้รับอนุญาตให้ออกไปสู่รบ...

“ไปกันเถอะ พวกเรา” นายทหารคนหนึ่งร้องขึ้นในที่สุด “เรารออยู่ที่นี้
ทั้งวันไม่ได้แล้ว ไปเถอะ”

“หน้าเดิน! หน้าเดิน” เหล่าทหารร้องขึ้นพร้อมกับเคลื่อนไปข้างหน้า
แต่ใครนั่นกำลังควมม้ามาด้วยความเร็วเต็มเหยียด นายทหารองครักษ์
ของพระเจ้าจักรานั่นเอง เขากระโดดขวางหน้าทหารม้าแล้วส่งสัญญาณให้หยุด

“ช้าก่อน ช้าก่อน ข้าศึกพ่ายแพ้แล้ว เจ้าเหนือหัวทรงมีพระราชโองการ
ให้หยุดการสู้รบ” พระองค์จะทรงต่อสู้กับพระเจ้าหงสาโดยยุทธหัตถี”

ข่าวแพร่ไปในเหล่าทหารม้า พวกเขาเกิดความลังเลใจ ระหว่างความ
ดีใจที่ได้รับข่าวดี กับความรู้สึกหงุดหงิดที่ไม่มีส่วนร่วมในชัยชนะ

ณ บัดนี้ ชาวได้ประโคมไปทั่วกองทัพอยุธยาแล้ว ต่างรู้สึกตื่นเต้น รอ
คอยการประกาศการต่อสู้ของกษัตริย์ทั้งสองอย่างกระวนกระวาย นายทหาร
และเหล่าทหารต่างแสดงทัศนคติที่กันสรรเสริญความกล้าหาญและความดีของ
พระเจ้าจักรา กษัตริย์ผู้ทรงพอพระทัยกับการเสี่ยงชีวิตของพระองค์มากกว่า
ชีวิตของราษฎร

๑๘

สองกษัตริย์ใน ยุทธหัตถี

พระเจ้าจักราทรงช้างย่างไปอย่างช้าๆ มุ่งไปยังค่ายของพระเจ้าหงสา ญาค่ายนี้เองพระเจ้าหงสาทรงเห็นทหารของพระองค์หนีกลับมาอย่างขวัญกระเจิง ชาวได้แพร่ขยายในหมู่นักรบ ต่างหยุดนิ่งรอเหตุการณ์อันพิเศษนี้

พระเจ้าจักราเสด็จถึงหน้าค่ายศัตรู ทรงรอ

แต่ในขณะนั้น นายทหารองครักษ์ของพระเจ้าหงสาสี่ห้านายวางแผน เข้าล้อมรอบช้างทรงของพระเจ้าจักรา เพื่อจะจับพระองค์และจะปลงพระชนม์

พระเจ้าจักราทรงตั้งพระวรกายผดขื่นเหนือที่ประทับบนช้างทรง และมีพระดำรัสด้วยพระสุรเสียงอันดังว่า

“ข้าก่อน! ทหารหงสา ฟังข้าให้ดี ชีวิตข้าอยู่ในมือพวกเจ้าแล้ว เจ้าจะฆ่าก็ได้ถ้าต้องการ แต่แม้ว่าข้าม้วยมรณม์ อาณาจักรอยุธยาของข้าก็จะยังคงอยู่ อาณาจักรอยุธยาของข้านี้พวกเจ้าไม่สามารถทำลายได้หรอก เสียงไชโยโห่ร้องอย่างมีชัยแห่งกองทัพของข้าซึ่งอยู่เบื้องหลังคงช่วยให้พวกเจ้าสำนึกถึงความข้อนี้นี้ได้ดี แต่ข้าไม่ต้องการจะทะเลาะกับพวกเจ้า ข้ามาที่นี่เพราะต้องการพบกษัตริย์ของพวกเจ้า พระองค์ผู้เดียวเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบต่อการนองเลือดครั้งนี้ จงปล่อยให้ท่านเสด็จออกมาเพื่อต่อสู้กับข้าตัวต่อตัว อย่างลูกผู้ชายเถิด”

นายทหารองครักษ์ต่างลั้งเลใจ มันอาจจะเป็นกลลวงก็ได้ กษัตริย์พระองค์นี้เป็นใคร แทนที่จะสั่งให้ทหารมารบ กลับมาด้วยพระองค์เอง เพื่อประจัญฤทธิ์กับเจ้าเหนือหัวของพวกเขา...

พวกเขาต่างมองหน้ากันไปมาอย่างไม่เข้าใจ

ทันใดสุรเสียงของพระเจ้าหงสาก็กังวานขึ้น

“มาเลย!” พระเจ้าหงสาทรงร้องออกมา “ข้าจะต่อกรกับกษัตริย์โยธยาเอง ข้าจะฆ่าพระองค์ ทหาร! ปล่อยให้พระองค์เข้ามาหาข้า ข้าจะฆ่าพระองค์ด้วยมือข้าเอง ปล่อยพระองค์เข้ามา!”

นายทหารองครักษ์ต่างหลีกทางให้ช้างทรงของพระเจ้าจักราที่ย่างก้าวเป็นจังหวะ ไปยังที่ช้างทรงของพระเจ้าหงสา นายทหารองครักษ์ของพระเจ้าหงสาก็กระโดดห่างแล้วตามไป พร้อมที่จะเข้าแทรกแซงทุกขณะ

พระเจ้าจักราทรงวางเฉย ทรงยิ้มสรวลด้วยความกระหิ่มพระทัย แล้วจึงตรัสขึ้นอย่างเย้ยหยันแก่พระเจ้าหงสา

“เจ้าพี่ ท่านยังจะรอสิ่งใดอีกเล่า เราทั้งสองต่างก็เป็นหนอกษัตริย์สมควรแล้วที่เราทั้งสองจะชนช้างเพื่อเป็นขวัญตาแก่เหล่าทหารได้ชื่นชมในบารมี...”

ทรงทอดพระเนตรกองทัพฝ่ายศัตรูที่ยืนอยู่กับที่ แล้วตรัสต่อไปว่า

“ขอให้เรามาสู้กันตัวต่อตัว” พระองค์ตรัสต่อ “อย่าให้ทหารของเราทั้งสองเสียเลือดเนื้อเลย นี่เป็นยุทธหัตถีของเราทั้งสอง ผู้เป็นชายชาติวีรบุรุษและผู้สืบสันตติวงศ์แห่งกษัตริย์ ในอนาคตจะไม่มีการ์ษัตริย์พระองค์ใดอีกแล้วที่จะประลองยุทธกันเช่นนี้”

พระองค์ทรงข่มสุรเสียง ซึ่งกำลังลั่นเครือด้วยความพิโรธ

“ทั้งหมดนี้ก็เพื่อสนองความทะเยอทะยานของพระองค์ ซึ่งเป็นผู้ก่อสงครามครั้งนี้ พระองค์ใช้มีจุดประสงค์เพื่อแย่งชิงช้างเผือกตัวเดียวก็หาไม่ จึงสมควรให้ทหารของเราทั้งสองต้องมาเสี่ยงชีวิตเพื่อการนี้”

พระเจ้าหงสาทรงโน้มพระองค์ไปข้างหน้าเหนือคอช้างทรงตัวมเหสี

“น้องข้า” พระเจ้าหงสาทรงตอบด้วยน้ำเสียงห้าว “ข้าคิดว่าพระองค์

ตรัสถูกต้องแล้ว ภษัตรีย์คู่ควรจะสู้กับภษัตรีย์ เพื่อมิให้ชีวิตของพสกนิกรต้องสูญเสีย ข้ารับคำทำของท่าน”

โชคชะตาได้ถูกกำหนดขึ้นแล้ว

สัตว์ใหญ่ทั้งสองโถมเข้าหากัน มันคำรามร้องด้วยความโกรธเกรี้ยว เหมือนดังว่ามันรู้ซึ่งถึงบทบาทที่มันเข้าร่วม ช้างทั้งสองต่างรู้ว่าเหนือเศียรของมันนั้น อริราชผู้ทรงอำนาจประทับอยู่ในช่วงขณะที่การแพ้นะแห่งสงคราม กำลังจะถูกตัดสิน

ภษัตรีย์ทั้งสองทรงเรียนรู้ถึงการต่อสู้แบบยุบทหัตถิมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ จ้าวและทวนมีส่วนสำคัญยิ่งสำหรับการสู้รบประเภทนี้ เมื่อเศียรของช้างเข้าชนกันการต่อสู้ก็เริ่มขึ้น

พระเจ้าหงสาทรงโถมเข้าสู่ด้วยความเกรี้ยวกราด ตวัดทวนไปมา พระเจ้าจักราทรงหลบหลีกปิดป้องด้วยด้ามไม้ของพระแสง พระองค์พยายามยืดเวลาออกไปเพื่อให้คู่ต่อสู้อ่อนแรงเสียงปะทะกันของอาวุธสะท้อนไปในอากาศ และแล้วบุรุษทั้งสองก็วางทวนอันหนักอึ้งอ้ายลง สู้กันต่อไปด้วยจ้าว พระแสงของจ้าว จ้าวต่อจ้าวปะทะกันแปลบปลาบ

“สำหรับท่าน!” พระเจ้าหงสาทรงตะโกนขึ้น เมื่อทรงโถมฟันไปอย่างเต็มกำลัง ด้วยความเชื่อมั่นพระทัยว่าจะต้องถูกพระเศียรของฝ่ายตรงข้าม

แต่ช้างทรงที่ได้รับการฝึกอย่างดีของพระเจ้าจักราเบี่ยงตัวออกข้างอาวุธจึงพลาดเป้าที่ทรงหมายไว้

คราวนี้เป็นทีของพระเจ้าจักราซึ่งทรงโน้มพระวรกายไปข้างหน้า ทรงยกพระกรขึ้นเหนือพระเจ้าหงสาซึ่งกำลังพยายามทรงพระกายมิให้หล่นจากช้าง และแล้วพระเจ้าจักราก็ตวัดพระกรลงหนแรกตามด้วยทวนสอง พระเจ้าหงสาทรงชวดเซ พยายามที่จะเหนี่ยวยืดบ่าช้างทรงไว้ แต่แล้วเมื่อสิ้นพระกำลังพระวรกายก็ร่วงลงสู่พื้นดิน

ขันติธรรมแห่งพระเจ้าจักรา

ทหารแห่งกรุงอโยธยาผู้อยู่บนหลังช้าง ต่างมองเห็นความพ่ายแพ้ของพระเจ้าหงสา พวกเขาส่งเสียงโห่ร้องด้วยความยินดี แล้วโถมกำลังรวากับภูผาทลายทับเข้าใส่ กองทัพหงสาที่อยู่เบื้องหน้า ซึ่งบัดนี้กำลังถอยร่นไม่เป็นกระบวน

การรบกำลังดำเนินต่อไป การสังหารหมู่จะต้องเกิดขึ้นเป็นแน่แท้...

แต่พระเจ้าจักราทรงยิธรกายผดงาดเหนือหลังช้างทรง โบกธงรบประจำพระองค์อยู่ไปมาและอาณัติสัญญาณจากพระองค์ก็ได้หยุดกองทัพเอาไว้

“หยุด! หยุด!” ทรงร้องตะโกน “อย่าทำอะไรพวกมัน พวกมันไม่มีข้อบาดหมางกับพวกเราเลย เรารบกับพระเจ้าหงสา และเดี๋ยวนี้ ก็ไม่มีพระเจ้าหงสาอีกแล้ว...”

พระดรชนีชี้ไปยังกษัตริย์ผู้บาดเจ็บ ผู้ซึ่งกำลังจะสวรรคตอยู่แทบเท้าช้างทรง ล้อมรอบไปด้วยเหล่าราชองครักษ์ของพระองค์

“เอาเชลยมา” พระเจ้าจักราตรัสต่ออย่างรวดเร็ว เหล่าแม่ทัพนายกองและทหารข้าศึกก็ถูกต้อนมารวมกันอยู่ข้างหน้าช้างทรงของอริราชแห่งอโยธยา ในแถวแรกมีเจ้าชายบุเรงและอัศรมหาเสนาบดี ศิระษะของคนที่สองโน้มตัวลงเพราะทั้งสองไม่เคยเห็นชอบกับการสงครามตามพระบัญชาอันผยองของกษัตริย์แห่งตน และบัดนี้ได้จบสิ้นแล้วจากความพ่ายแพ้ของพระองค์ ทั้งสองไม่เสียใจที่พระองค์สวรรคตด้วยซ้ำ ซึ่งสาสมแล้วสำหรับพระองค์ แต่ว่าอะไรจะเกิดกับพวกเขาบ้างเล่า ในเมื่อตกอยู่ในอำนาจของศัตรู

พระเจ้าจักราทรงเห็นคนเหล่านี้ยังกังวลด้วยเรื่องความปลอดภัยของตน
ชะตากรรมของพวกเขาอยู่ในอุ้งหัตถ์ของพระองค์ แต่ทรงตรองถึงพุทธภาสิต
บทหนึ่งซึ่งทรงโปรดมาก

“เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร...”^๑

แล้วพระองค์ก็ทรงตัดสินพระทัย “เจ้าทั้งหลายจงฟัง” ทรงเอ่ยขึ้น “ดูกร
แม่ทัพและนายทหารแห่งหงสาท่านทราบถึงมิตรภาพซึ่งผูกพันข้ากับพระเจ้าหงสา
ถึงกระนั้นพระองค์ก็ยังประทุษร้ายต่อข้า ข้าก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งเช่นพระองค์
แต่กลับทรงข่มเหงจะเอาข้าเป็นทาส นี่แหละเหตุแห่งความโกรธของข้าอัน
ทำให้ข้าได้ชนช้างกับพระองค์ บัดนี้สาแก่ใจข้าแล้วที่ได้เห็นพระองค์สิ้นพระชนม์
ลงด้วยน้ำมือของข้า ข้าจะกลับกรุงอโยธยาของข้า” พระเจ้าจักราทอดพระ
เนตรไปรอบๆ ยังบรรดาเชลย แวบเห็นใจนายอยู่ในพระเนตร

“ทหารแห่งหงสา! เจ้าได้ถูกชักนำมาทำสงครามกับข้า ซึ่งหวังเสมอที่จะ
ได้อยู่กับพวกเจ้าอย่างสงบ บัดนี้เจ้าเป็นผู้แพ้อยู่ต่อหน้าพวกข้า แต่ข้าจะไม่
คุมแค้นพวกเจ้าที่บังอาจทำร้ายพวกเรา กลับคืนบ้านเมืองของพวกเจ้าเถิด”

หมู่ชาวหงสาเงยหน้าขึ้น ความหวังส่อประกายจากดวงหน้าของทุกคน

“ขอให้ครั้งนี้เป็นบทเรียนสำหรับพวกเจ้า” พระเจ้าจักราตรัสต่อ “บทเรียน
สำหรับพวกเราทุกคน อย่าให้ต้องถูกบังคับขับขีดังเช่นวัวควายอีกเลย...”

องค์กษัตริย์ทรงยกพระหัตถ์ขึ้น “จงเล่าขานให้ลูกหลานของเจ้าฟังถึง
เรื่องในวันนี้ เรื่องของกษัตริย์ต่อกษัตริย์ทรงกระทำยุทธหัตถีกันเพื่อยุติกรณี
พิพาท เพื่อว่าอนุชนรุ่นหลังจะได้รับรู้และกำชับผู้นำของตนให้กระทำเยี่ยงนี้
บ้าง หากพวกเขาจำต้องต่อสู้กัน ด้วยวิถีทางนี้เท่านั้น จึงจะทำให้ชนทั้งผองใน
โลกได้รอดพ้นจากสงครามอันไร้ประโยชน์และความทุกข์ทรมานที่ไม่จำเป็นเลย”

แล้วพระเจ้าจักราทรงหันมาตรัสกับกองทัพของพระองค์

“วันนี้พวกเจ้าก็ได้เห็นมิตรสหายและผู้เป็นที่รักของพวกเจ้าถูกฆ่าตาย
ไปต่อหน้าต่อตา...”

^๑ ธรรมบท, ขุททกนิกาย

เกิดอาการสะท้านไหวทั่วแถวทหาร

“พวกเจ้าหลายคนจะจดจำแผลที่จากการยุทธครั้งนี้ไปตลอดชีวิต...”

ทรงยืนพระกรออกไปด้วยท่าทางให้ประนีประนอม แล้วจึงทรงสรุปว่า

“ขอแต่อย่าให้รอยแผลเหล่านี้กินลึกเข้าถึงหัวใจของพวกเจ้า อย่าได้คิดร้ายต่อกันด้วยเหตุที่เกิดจากวันนี้... พวกเราที่ตายไปแล้วต้องการให้เราเป็นอย่างนี้...”

และพระกระสาก็จบลงว่า

“ทหารแห่งหงสา! เก็บอาวุธของพวกเจ้าแล้วกลับไปบ้านเมืองของเจ้า ของจะมีสันติสุขเกิด”

เจ้าชายบุเรงถวายคำนับเจียนๆ แล้วจึงหันไปสั่งทหารของตนให้ไปเก็บอาวุธที่กองอยู่หน้าช้างทรงคืนมา

พระเจ้าจักราทรงซูพระแสงทวน

“ทหารแห่งกรุงอโยธยา! จงให้เกียรติแก่พี่น้องแห่งหงสา”

“โฮโย! โฮโย! โฮโย!” ผู้ชนะโห่ร้องสามลา

เจ้าชายบุเรงสนองตอบ ชูดาบขึ้น

“ทหารแห่งหงสา! จงถวายพระเกียรติแด่พระเจ้าจักรา พระเจ้าช้างเผือก ผู้ทรงยิ่งใหญ่โดยพระนามและโดยพระองค์เอง ขอพระเจ้าช้างเผือกจงทรงพระเจริญ!”

“ฮูเร! ฮูเร! ฮูเร!” ฝ่ายแพ้นลือเสียง

พระเจ้าจักราทรงพิจารณาภาพแห่งการรวมขม่น้ำใจกันอย่างปิติ นี่คือผลแห่งพระประสงค์ของพระองค์

“จากนี้ไป” ตรัสกับเจ้าชายบุเรง “ขอให้มีความเข้าใจกัน มีความปรารถนาดีต่อกันในระหว่างพวกเราทั้งสอง และขอให้สันติสุขกลับมาสู่พวกเราและบ้านพี่เมืองน้องของเราในโลกนี้อีกครั้งหนึ่ง จงตลอดไปเถิด และขอคุณพระศรีรัตนตรัยกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลจักรวาลดลบันดาลให้สันติภาพนั้นดำรงอยู่ตลอดไป ลาก่อน”

“ถวายบังคมลา พะยะคะ” เจ้าชายบุเรงสนองพระดำรัส

กองทัพหงสาเคลื่อนทัพกลับ เหล่าช้างนำไปก่อน แล้วจึงเป็นไพร่ราบ กับพลม้า ในพวกนั้นมีคนบาดเจ็บหลายคน บ้างพันผ้า บ้างเดินกระย่อง กระแยงตามไม่ค่อยจะทันเพื่อน

ที่สุดขอพบ พระอาทิตย์อัสดง ณ พุ่งกว้างแห่งแคว้นอโยธยา และ ทหารในพระเจ้าจักราต่างรู้สึกสนใจพากันทยอยกลับกรุงอโยธยาอย่างรีบเร่ง ปราโมทย์ในชัยชนะและสุขที่ได้อยู่ใต้พระมหากษัตริย์ผู้มีพระทัยกว้างขวางและ ทรงไว้ซึ่งพระมหากรุณา

๒๐

ชัยชนะแห่งอโยธยา

กองทัพฝ่ายผู้มีชัย ได้กวาดล้างข้าศึกออกจากแคว้นแคว้นของคน
บัดนี้เหล่าโยธาพวยพายุได้กลับคืนสู่กรุงอโยธยา นำโดยพระเจ้าจักรา
ผู้ทรงแยมพระสรวลขณะประทับพระเสลี่ยงผ่านแถวฝูงชนที่มาเฝ้ารับเสด็จ
ถวายพระพรอย่างเนืองแน่น

ทุกคนต่างดีใจที่ได้กลับมาบ้านของตน และพระราชาก็ทรงมีความยินดี
ที่ได้กลับมาสู่พระราชวัง ซึ่งได้เสด็จจากไปด้วยพระหฤทัยอันเต็มไปด้วยพระ
ปรีดีตก ด้วยไม่อาจหยั่งทราบถึงชะตากรรมของหมู่พลกนิกรอันเป็นที่รักได้

ทุกอย่างจบลงแล้วอย่างมีความสุข ชีวิตกลับไปสู่สันติสุข และ
พระองค์ก็จะสามารถใช้เวลากับการปฏิรูป เพื่อความสุขสมบูรณ์ของอาณาจักร
ดังที่ทรงปรารถนา

ขบวนหยุดลงที่หน้าพระระเบียงอันมีบันไดซึ่งพระองค์เสด็จลงจากพระ
เสลี่ยงเพื่อเข้าสู่พระราชฐาน ในที่นั้น พระองค์ทรงเห็นดวงหน้าอันแสดงความ
จงรักภักดีของเหล่าเสนาบดีและข้าราชการบริพารทั้งปวง ทำให้ทรงปลื้มปิติยิ่งนัก

ทุกคนมาอยู่กันที่นี่ มีความสุขและร่าเริง และสมุทราชมนเทียรก็มีไข
คนสุดท้ายที่เข้ามาถวายบังคม

ชัยชนะ ชัยชนะของกองทัพแห่งกรุงอโยธยา นี่ก็เป็นประเพณีอย่างหนึ่ง
อันควรที่ชนรุ่นต่อไปจะรักษาไว้ ณ บัดนี้จึงถือได้ว่าเป็นมงคลฤกษ์อันยิ่งใหญ่
ที่สุดมิใช่หรือ

สมุทราชมณเฑียรมิได้กังขาในข้อนี้เลย และยังแหม้มยิ้มอยู่เมื่อกราบบังคมทูล

“บัดนี้การสงครามก็ยุติลงแล้ว เรื่องโบราณราชประเพณีนั้นจะทรงว่าอย่างไร พะยะคะ”

พระชนงที่หมวดย่นเป็นคำตอบของพระองค์

“เรื่องสนมทั้งสามร้อยหกสิบห้านางของท่านละซี”

ท่านสมุทฯ ยกมือทั้งสองขึ้นท้วงว่า

“พระเจ้าหงสาทรงมีตั้ง ๓๖๖ นะ พะยะคะ! เพื่อเป็นศรีแก่ประเทศของเรา พระองค์จะต้องมีนางสนม ๓๖๖ นาง ข้าพระพุทธเจ้าได้จัดหาบรรดาหญิงงามถวายให้ทรงเลือกแล้ว พะยะคะ...”

ท่านผายมือมาทางหมู่หญิงสาวที่นั่งตัวแข็ง พยายามจะสบพระเนตร แต่ก็กลัวสายพระเนตรที่จ้องมานั้นด้วย

พระเจ้าจักราดูเหมือนจะทรงรำคาญเต็มที่ ไม่ต้องสงสัยว่าทรงโปรดบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอย่างอื่นซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่าน่าสนใจมากกว่า

แต่ท่านสมุทฯ กลับไม่รู้สึกรังเกียจพระอาการนั้นเลย ยังคงรีนเริงค้อมตัวเข้าหาเจ้าเหนือหัวด้วยท่าทางประจบ

“ถ้าพระองค์ไม่ต้องพระประสงค์กับการเลือกพระมเหสีทั้ง ๓๖๖ นางในเวลานี้ ก็ทรงเลือกสักนางหนึ่งก่อนก็แล้วกัน พะยะคะ...”

ความภาคภูมิใจของผู้เป็นพ่อทำให้ท่านกล่าวเลยเถิดไป

“บุตรสาวของข้าพระพุทธเจ้าก็อยู่ที่นั่นด้วย พะยะคะ...”

จริงซี เธออยู่ที่นั่นด้วย เรณูผู้เลอโฉม ในวันแห่งชัยชนะนี้เธอแต่งกายด้วยอาภรณ์อันเลิศที่สุดจากช่างฝีมือดีแห่งโยธยา แขนงผมด้วยดอกไม้สมแก่กาละ และรอยยิ้มของเธอที่ปรายมายังพระราชารวกับอุษายาค อันอันวยความอบอุ่น สว่างไสวแต่ท้องฟ้าในยามเช้าตรู่

เรณู...ในที่สุด พระองค์ก็ยังไม่ทรงลืมนะ เธอผู้มีส่วนกับคนนี้ ผู้มีดวงตาฉลาดเฉลียวล้ำลึก นางผู้งามยิ่งกว่าใครในราชอาณาจักรโยธยา

เธออยู่ ณ ที่นี้ เบื้องพระพักตร์ เพื่อเฝ้าถวายบังคมด้วยความรู้สึกตื่นเต้น

ที่อธิบายไม่ได้

พระเจ้าจักราชทรงแยมพระโอรสธิดาหนึ่ง ทรงตริตรงอยู่สักครู่ แล้วหันไปทางสมุทรทรมณเทียร

“เพื่อตัดปัญหาที่ท่านจะมารบเร้าเราอีก เรายอมจำนน และขอเลือกมเหสีคนแรกของเรา.....คือบุตรสาวของท่าน”

ท่านสมุหฯ ยืนตัวแข็ง สั่นด้วยความรู้สึกสับสน

“แต่” พระราชาเสริม “นับแต่บัดนี้เป็นต้นไปเราจะยกย่องมเหสีคนแรกของเราให้เป็น พระราชินีกิตติศักดิ์ ไม่มีเบี้ยหวัดเงินปีหรือพระตำหนักส่วนพระองค์”

พระองค์ทรงใคร่ครวญอยู่ครู่หนึ่ง

“สำหรับมเหสีที่เหลืออีก ๓๖๕ คน เราจะเลือกเองทีหลัง”

ทรงหันกลับเพื่อเสด็จสู่บันไดที่ประทับ ปลอ่ยให้ท่านสมุหฯ ยืนง

อีกฝ่ายแทบไม่เชื่อหูตัวเอง แต่ความยุ่งยากใจของท่านยังไม่หมดเพียงแค่นี้ ด้วยบุตรของท่านเอง เรณูที่รักนั้นแหละ ซึ่งบัดนี้กลายเป็นพระราชินีกิตติศักดิ์ไปแล้ว หันมาตำหนิท่านเข้าอีก

“ทำแบบนี้อีกแล้วนะพ่อ ลูกบอกแล้วไม่ใช่หรือว่าพ่อไม่เข้าใจในหลวง พ่อทำทุกอย่างพังหมดแล้ว!”

“เหลวไหล ลูก! เหลวไหล!” พ่อผู้โชคร้ายพูดเร็วปรือ

แต่เรณูผลไปเสียก่อนแล้ว

พระเจ้าจักราเสด็จขึ้นบันไดเข้าห้องส่วนพระองค์อย่างช้าๆ บางที! พระองค์อาจจะลืมเรื่องนี้ไปแล้วก็ได้ เรื่องของพระราชินีกิตติศักดิ์.....บางที

ทว่าที่เบื้องปฤษฎางค์ของพระองค์ เรณูตามขึ้นบันไดมาทันถวายบังคมแทบพระบาท

“ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเพคะ ถึงหม่อมฉันจะเป็นเพียงราชินีกิตติศักดิ์ ก็ขอให้หม่อมฉันได้ทูลว่า การเลี้ยงดูนางสนมทั้ง ๓๖๕ นางนั้นจะเป็นการสิ้นเปลืองพระราชทรัพย์อย่างมาก พระราชทรัพย์เหล่านี้ควรจะนำไปใช้ในการส่งเสริมความกินดีอยู่ดีให้แก่ประชาราษฎร์และความรุ่งเรืองของประเทศ

มากกว่า”

คำพูดดังกล่าวสะกิดพระทัยขึ้นมาทันที ทรงทอดพระเนตรพินิจสาวน้อย
ผู้ซึ่งความงามสง่าของเธอมิได้ประจักษ์แก่พระองค์มาก่อนจนกระทั่งบัดนี้

ทรงแย้มพระสรวลให้เธออย่างทรงเห็นด้วย

“ถึงสงครามจะยุติ” เรณูกล่าวต่อ “เราก็ยังต้องการใช้ช่างจำนวนมาก
ไม่เพียงแต่สำหรับกองทัพเท่านั้น แต่สำหรับงานในป่าด้วยพะคะ...”

และกล่าวเสริมอย่างซื่อๆ

“อีกอย่างหนึ่ง พวกช่างนี้เป็นสัตว์น่ารักนะพะคะ หม่อมฉันชอบมัน...”

คราวนี้พระเจ้าจักราทรงพระสรวลออกมาอย่างเปิดเผย

“ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท” เรณูชักกล้าขึ้น กราบทูลต่อ “น่าจะทรงนำ
พระราชทรัพย์ไปใช้จ่ายในการเลี้ยงดูช่างทั้งหลาย อย่างสนใจบิดาของหม่อมฉัน
เลยพะคะ”

พระเจ้าจักราทรงเริ่มมีพระดำริว่าพระองค์ได้ทรงพบหญิงที่ถูกพระทัยแล้ว
พระองค์ตรัสเรียกสมุหราชมณฑิยรอีกครึ่ง

“ดูเถอะ! ท่านสมุหฯ ท่านมีลูกสาวที่ฉลาดมากจริงๆ...”

ใบหน้าของบุรุษผู้รับพระราชดำรัสยิ้มบานแผ่

“ใช่แล้ว” ตรัสต่อ “เธอเป็นลูกสาวที่ฉลาดมาก ฉลาดกว่าพ่อเสียอีก”

หน้าที่บานอยู่เลยหุบ

อย่างไรก็ตาม พระราชาได้ทรงจับแขนของเรณูไว้ แล้วตรัสกับเธอ

“ที่รักของฉัน การณ์จะเป็นไปตามที่เธอบอกมา แต่เธอต้องช่วยฉัน ดู
เธอจะเป็นคนเดียวที่เข้าใจฉัน ยิ่งมองเธอฉันยิ่งชอบเธอ เธอจะมาเป็นราชินี
ของฉันไหม เป็นราชินีตัวจริงของฉัน”

ไม่มีอะไรเกี่ยวกับราชินีกิตติมศักดิ์อีกแล้ว!

เรณูหน้าแดงด้วยความสุขใจ เธอคุกเข่าถวายบังคม

“เป็นพระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นพ้นพะคะ!”

เธอจุ้มพิตพระหัตถ์ของพระราชา เพื่อแสดงความภักดีและเสริมว่า

“ถ้าทรงต้องพระประสงค์ที่จะยุติราชประเพณีนี้ตลอดไป ก็ทรงทำได้นี่

๕๒ พระเจ้าช้างเผือก

เพคะ.....”

เธอกระซิบทูลด้วยเสียงอันแผ่วเบา

“อ้อ!” พระราชาตรัส แยมพระสรวลด้วยพระปิตี ทรงผงกพระเศียรเห็นด้วย แล้วตรัสเรียก

“ท่านสมุหฯ”

“พะยะค่ะ !” ฝ่ายหลังกราบทูลอย่างขมิ้มมัน

พระราชาทรงนิ่งนึกสักครู่

“มีราชประเพณี...ที่พระมหากษัตริย์อาจทรงมอบพระราชอำนาจให้ใครที่พระองค์ทรงเลือกบ้างไหม”

ท่านสมุหราชมณฑิรเบิกตากว้าง แล้วเกาหลังศีรษะตัวเอง

“มี พะยะค่ะ” ท่านตอบออกไปในที่สุด

“ดี! ดี!” พระเจ้าจักราตรัส

และทรงออกพระสุรเสียงดังขึ้นเพื่อให้ทุกคนได้ยิน

“ถ้าเช่นนั้น เราขอประกาศอย่างเป็นทางการว่า นับแต่นี้ไป เราขอสละพระราชอำนาจอันทำให้เรามีมเหลืได้ถึง ๓๖๕ นางของเรานี้ จากตัวเราเอง และจากรัชทายาท ตลอดจนผู้สืบสันตติวงศ์ของเราตลอดไป...”

ทรงเว้นระยะเวลาครู่หนึ่ง

“และนับแต่นี้เป็นต้นไป เรายินดีที่จะมอบอำนาจนี้ให้แก่ท่านสมุหราชมณฑิร”

ฝ่ายหลังผงะถอยกลับไปก้าวหนึ่ง

“แต่...เอ้อ...ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ขนาดนั้นไม่มากไปหน่อยหรือ พะยะค่ะ”

“ไม่! ไม่มากไปดอก ท่านสมุหฯ ที่รัก” พระราชาตรัสตอบ “เราต้องไม่แพ้พระเจ้าหงสานะ อย่างน้อยต้องทำให้ได้เท่าพระองค์ เราขอสั่งให้ท่านปฏิบัติตามราชประเพณีนี้แทนเราอย่างเคร่งครัดด้วย”

และทรงหันไปยังราชินีองค์ใหม่ของพระองค์

“สำหรับเรา เราไปช่วยกันหาช้างมาเพิ่มอีก ๓๖๕ ตัวเถิด ดีไหมที่รัก”

“เพคะ! เพคะ! ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท” เรณูทูลตอบอย่างร่าเริง

๒๑

สันติภาพชั่วนิรันดร์

คความฝันกลายเป็นจริงได้ในบางครั้ง...

ขณะที่สมุหราชมณฑิยรเดินตามเสด็จพระเจ้าจักรากับบุตรของท่านเข้าไปในพระที่นั่ง ท่านได้มองดูด้วยสายตาที่รู้สึกเอ็นดูต่อทั้งสอง เรณูหันกลับมาและหยุดอยู่สักครู่

“ลาก่อนค่ะ คุณพ่อ...”

พระเจ้าจักราแย้มพระโอษฐ์และตรัสเช่นเดียวกันว่า

“ลาก่อน คุณพ่อ ท่านรู้สึกอย่างไรบ้างล่ะ?”

“สบายดี พะยะค่ะ” ท่านสมุหฯ ตะกุกตะกักตอบ “ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกสบายดี พะยะค่ะ!”

“พระองค์ทรงมีความสุขดีหรือ เพคะ” เรณูสร้างถามอย่างมารยา

“สุขมากเลยจ๊ะ ที่รัก” พระเจ้าจักราตรัสตอบ ทรงนำพระนางขึ้นบันไดไป ทว่าความจริงมิได้สมบูรณ์อย่างความฝันเสมอไป

“พระเจ้าข้างเฝือก!” ท่านสมุหฯ กล่าวด้วยความรู้สึกหนักอึ้งถึงภาระเรื่องกรรยาอีกจำนวนมากที่จะตามมา...

และหันกลับมาหาเพื่อนของท่าน สมุทกลาโหม

“ท่านเชื่อหรือไม่ว่าพระองค์ทรงรักประเทศกับข้างของพระองค์มากกว่าความคิดที่จะมีพระมเหสี ๓๖๖ องค์!”

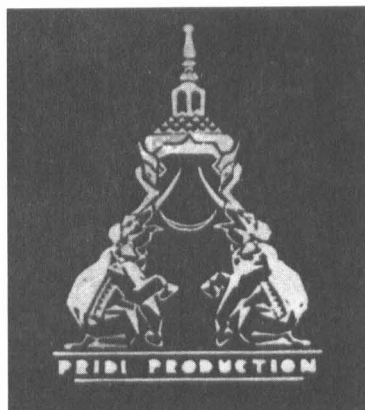
สมุทกลาโหมตอบ “นั่นก็เพราะว่าพระองค์ทรงเห็นแจ้งว่า โดยวิธีนั้น

๕๔ พระเจ้าช้างเผือก

ย่อมเป็นทางไปสู่การหลีกเลียงสงครามอันอาจเกิดขึ้นในอนาคต ทรงพระ
ปรีชาสามารถนัก เพราะ ไม่มีสุขใดเสมอด้วยความสงบสันติ - **นตฤ สนติปร
สุข**”

อวสาน

พระเจ้าช้างเผือก

บทประพันธ์ของ

ปรีดี พนมยงค์

กำกับการแสดง

สันต์ วสุธาร

ช่วยกำกับการแสดง

หลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์

ใจ สุวรรณทัต

ควบคุมการผลิต

ปรีดี พนมยงค์

ช่วยควบคุมการผลิต

ประสาธ สุขุม A.S.C

ถ่ายภาพ

ประสาธ สุขุม A.S.C

บันทึกเสียงในฟิล์ม

ชาญ บุณนาค

ตัดต่อ

บำรุง แนวพันธุ์

อำนวยการเพลง

พระเจนดุริยางค์

พระเจ้าช้างเผือก

กำกับงานศิลปะ
ม.จ. ยาใจ จิตรพงศ์

บทภาพยนตร์
แดง คุณะดิลก

ควบคุมกองช่าง
วงศ์ แสงศิริพันธ์

ที่ปรึกษาด้านพิธีและเครื่องแต่งกาย
พระยาเทวาริราช

ผลิตที่
ไทยฟิล์ม กรุงเทพฯ

พระเจ้าจักรา : เรณู กฤตยากรณ์
สมุทราชมนเฑียร ฝ่ายกรุงอโยธยา : สุวัฒน์ นิลเสน

สมุทกลาโหม : ทลวงศรีสุรางค์

บุตรสาวของสมุทราชมนเฑียร : ไพลิน นิลเสน

เจ้าเมืองกานบุรี : นิตย มหากนก

พระเจ้าหงสา : ประดับ ระเบิดวงค์

เจ้าชายบุเรง : ไวรวิทย์ ว. ไทพิทักษ์

อัศวินมหาเสนาบดี ฝ่ายกรุงหงสา : ทลวงสมิครนันทพล

สมุทราชมนเฑียร ฝ่ายหงสา : ประสาน ศรีพิเทศ

ราชองครักษ์ : มาลัย รักตประจิต

ภาคผนวก

ชีวิตของดิฉันในยามสงครามและสันติภาพ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ ในทวีปยุโรป ฟาสซิสต์อิตาลีและนาซีเยอรมัน เริ่มรุกรานประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนทวีปเอเชีย นั้น ญี่ปุ่นก็ได้รุกรานและยึดครองภาคอีสานของจีน เมรหมอกแห่งสงครามโลกครั้งที่ใหม่กำลังปกคลุมไปทั่วโลก นายปรีดีได้ตระหนักถึงภัยอันตรายของสงครามที่จะมีผลกระทบต่อประเทศไทย ฉะนั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ท่านได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” ขึ้น เพื่อเป็นบรรณาการให้กับสันติภาพ ประกอบกับเจ้าวงศ์ แสนศิริพันธ์ อดีต ส.ส.จังหวัดแพร่ มีช้างหลายสิบเชือก เพื่อกิจการป่าไม้ และยังมีเพื่อนฝูงที่มีช้างมากมาย เหมือนกันมาร่วมแสดงด้วย นายปรีดีจึงได้ยกกองถ่ายภาพยนตร์ไปถ่ายทำนอกสถานที่ที่จังหวัดแพร่ โดยนายปรีดีเป็นผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเป็นผู้กำกับ ช่างภาพ ผู้แสดงต่างก็ไม่ได้รับค่าตัว หากมาแสดงด้วยความสมัครใจ เพื่อนสนิทมิตรสหายและครูบาอาจารย์จากธรรมศาสตร์และนักศึกษา ต.ม.ธ.ก.รุ่น ๐ รุ่น ๒ และรุ่น ๓ ร่วมแสดง “ดิฉันมีหน้าที่ดูแลและช่วยแต่งหน้าให้กับนักแสดงหญิง” ทุกคนสนุกสนานกับการถ่ายทำภาพยนตร์ การที่ภาพยนตร์ “พระเจ้าช้างเผือก” ได้ให้ผู้แสดงพูดภาษาอังกฤษในฟิล์มนั้น เป็นเพราะนายปรีดีต้องการให้ภาพยนตร์เรื่องนี้เผยแพร่ไปยังต่างประเทศ จะได้ประกาศให้ชาวโลกทราบว่าราษฎรไทยรักสันติภาพ คัดค้านสงคราม เป็นที่น่าเสียดายว่าภาพยนตร์จะตัดต่อแล้วเสร็จ กองทัพญี่ปุ่นก็เข้ามายึดครองประเทศไทย จึงทำให้ภาพยนตร์ “พระเจ้าช้างเผือก” ไม่ได้บรรลุความปรารถนาของนายปรีดี

ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้เกิดกรณีพิพาทกับอินโดจีนฝรั่งเศส รัฐบาลได้ปลุกระดมชาวไทยให้เดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส นายปรีดีเห็นว่าเรื่องนี้ควรแก้ไขด้วยการเจรจา มิควรมีการพิพาทอย่างรุนแรง ในฐานะที่เป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ได้กล่าวเตือนนักศึกษาว่าไม่ควรร่วมการเดินขบวน อีกสองเดือนต่อมาญี่ปุ่นถือโอกาสเป็นอนุญาโตตุลาการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทนี้ อันเป็นการสร้างอิทธิพลในประเทศไทย นายปรีดีติดตามเหตุการณ์นี้ด้วยความห่วงใย

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๔๔ สภาผู้แทนราษฎรได้ผ่านมติ พ.ร.บ.กำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ ให้คนไทยทุกคนมีหน้าที่ป้องกันการรุกรานของต่างชาติทุกวิถี

ทาง แม้แต่การใช้หมามุ่ยเพื่อสกัดกันศัตรูผู้รุกราน

สถานการณ์ทวีความตึงเครียดขึ้นทุกวัน ในคืนวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๔๔ นายปรีดีและดิฉันได้ไปงานเลี้ยงนักฟุตบอลที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ฯ ซึ่งเป็นปีแรกที่ฝ่ายธรรมศาสตร์แพ้พาฯ เมื่อกลับมาถึงบ้านเวลาประมาณ ๔ ทุ่ม (๒๒.๐๐ น.) คนที่บ้านรายงานให้ทราบฯว่า พันเอกโมริยาอดีตผู้ช่วยทูตทหารบกญี่ปุ่นประจำประเทศไทย โทรศัพท์เพื่อขอพบดิฉัน อ้างว่ามีธุระด่วน นายปรีดีรู้สึกแปลกใจ จึงให้โทรศัพท์ไปขอให้เขามาพบในคืนวันนั้น เมื่อเขามา ได้ถามทุกข์สุขแล้ว เขาก็พูดว่าขณะนี้สถานการณ์ตึงเครียดมาก ซึ่งเขาพูดบ่อยหลายครั้ง แต่เขาก็ไม่บอกรายละเอียด รุ่งขึ้นในคืนวันที่ ๗ เวลาประมาณสองยาม (๒๔.๐๐ น.) ได้มีโทรศัพท์จากวังสวนกุหลาบเชิญนายปรีดี ไปประชุมคณะรัฐมนตรี ขณะนั้นนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่อยู่ในพระนคร พล.ต.อ.หลวงอดุลเดชจรัส ซึ่งเป็นรองนายกฯ ได้ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม ขณะนั้นนายปรีดีเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในการประชุมคืนนั้น คณะรัฐมนตรีมีความเห็นเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งไม่สู้ แต่อีกฝ่ายหนึ่ง คือนายปรีดีต้องการสู้เพื่อรักษาเอกราชและอธิปไตย และอ้างถึงพระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบว่า หากประเทศไทยถูกรุกรานจากศัตรูภายนอก ราษฎรไทยจะต้องทำการต่อสู้จนถึงที่สุด เมื่อกองทัพญี่ปุ่นขึ้นตามจุดต่างๆ ในประเทศไทย ทหาร ตำรวจ และประชาชน ได้ทำการต่อสู้อย่างเข้มแข็ง แต่เมื่อนายกรัฐมนตรีกลับมาถึงที่ประชุม ได้สั่งให้ผู้ที่ต่อสู้ว่างอาวุธ อ้างว่าราษฎรได้ตายไปเป็นอันมาก และมีมติให้ทหารญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย ส่วนดิฉันอยู่ทางบ้านเห็นนายปรีดีหายไป ๒-๓ ชั่วโมงจึงเปิดวิทยุรับฟังจากสถานีต่างประเทศ ทราบว่ากองทัพญี่ปุ่นได้ขึ้นตามจุดต่างๆ หลายแห่งในประเทศไทย

ภายหลังญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยได้ ๔ วัน คือในวันที่ ๑๖ ธันวาคม สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติแต่งตั้งให้นายปรีดีดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พันจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายปรีดีจึงรวบรวมผู้รักชาติซึ่งมีความเห็นตรงกัน จัดตั้งการต่อสู้ผู้รุกรานทุกรูปแบบ เพื่อปกป้องเอกราชอธิปไตยของชาติ และได้ส่งคณะผู้แทนไปติดต่อกับสัมพันธมิตรและคนไทยในต่างประเทศ ส่วนภายในประเทศ ได้กำลังจากผู้แทนราษฎร ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และประชาชน ร่วมกัน ในขณะที่จัดตั้งขึ้นนั้นไม่ได้ตั้งชื่ออะไร แต่เมื่อติดต่อกับสัมพันธมิตร ก็จำเป็นต้องใช้ชื่อว่า “ขบวนการเสรีไทย” เพื่อสะดวกในการติดต่อ นายปรีดีมีชื่อเป็นรหัสว่า “PUYH” ซึ่งสัมพันธมิตร (ส.ร.อ.) ใช้เวลาติดต่อแทนชื่อจริง เพื่อเป็นการอำพรางเพราะฟังดู

เป็นข้อสตรี

รัฐบาลในขณะนั้น นอกจากยอมให้กองทัพญี่ปุ่นตั้งฐานในประเทศไทยแล้ว ยังได้ทำสัญญาความร่วมมือกับญี่ปุ่นอีกด้วย และต่อมาในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ เวลาเที่ยงวัน (๑๒.๐๐ น.) ได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา นายปรีดีซึ่งเป็นผู้หนึ่งในคณะผู้สำเร็จราชการฯ มิได้ลงนามร่วมด้วย คือ ขณะนั้นครอบครัวเราได้อพยพไปอยู่อยุธยา ทุกสุดสัปดาห์นายปรีดีจะไปเยี่ยมครอบครัว จึงไม่ได้อยู่กรุงเทพฯ แต่การที่ไม่ได้ลงนามกลับกลายเป็นผลดี เพราะเมื่อสงครามสิ้นสุดลง ได้อ้างถึงการลงนามไม่ครบองค์คณะผู้สำเร็จราชการฯ เป็นเหตุผลที่ถือว่า การประกาศสงครามกับสัมพันธมิตรเป็นโมฆะ

ตามปกตินายปรีดีไม่เคยปรึกษาราชการบ้านเมืองกับดิฉัน เรามักจะคุยกันเรื่องข่าวสารความเป็นมาของเหตุการณ์ทั้งในและต่างประเทศ แต่เมื่อการต่อสู้เพื่อคัดค้านผู้รุกรานเป็นหน้าที่ของราษฎรไทยทุกคนแล้ว ดิฉันก็ได้ช่วยนายปรีดีรับฟังวิทยุต่างประเทศเพื่อทราบความเคลื่อนไหวของสัมพันธมิตร และบางครั้งก็ช่วยเขียนรหัสด้วยลายมือโดยไม่ใช้พิมพ์ดีด นอกจากนั้นก็อำนวยความสะดวกแก่เสรีไทยที่มาปรึกษากับนายปรีดี ศาลาน้ำที่ทำเนียบทำช่วงเป็นเสมือนที่ทำงานของบรรดาเสรีไทย

การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยเป็นเรื่องปิดลับถ้าหากญี่ปุ่นได้แพร่พรายรู้เข้าจะเป็นอันตรายถึงชีวิตและจะทำให้การงานต้องล้มเหลว นายปรีดีเองก็เคยมีเรื่องที่หนักใจเกี่ยวกับการสร้างสนามบินที่ทางญี่ปุ่นเกือบจะสืบทราบ แต่เผอิญสงครามได้สิ้นสุดจึงเคราะห์ดีไป ความลับเป็นวินัยสูงสุดของพลพรรคเสรีไทย มีอยู่เรื่องหนึ่งที่ดิฉันยังจำได้แม่นยำ อานนท์ ณ ป้อมเพชร์ น้องชายดิฉันศึกษาอยู่ในสหรัฐอเมริกา เมื่อสงครามเกิดขึ้นได้เข้าร่วมขบวนการเสรีไทย แล้วสัมพันธมิตรส่งตัวมายังเมืองซือเหมาในมณฑลยูนนานของประเทศจีน จากนั้นก็เดินเท้าเข้ามาประเทศไทย เมื่อมาถึงกรุงเทพฯ ทราบข่าวบิดา (พระยาชัยวิชิตวิศิษฐ์ธรรมธาดา) ถึงแก่กรรมจากหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ถึงแม้ว่าอยากจะกลับบ้านมาเคารพศพบิดาก็ไม่อาจทำได้ เพราะการกลับมาเมืองไทยเป็นเรื่องปิดลับ อานนท์ได้แต่นั่งรอร่างผ่านหน้าบ้านป้อมเพชร์ (ตั้งอยู่ที่ถนนสีลม) และมีอยู่ครั้งหนึ่ง อานนท์ได้พบญาติสนิทบนรถราง ต่างคนต่างก็จำกันได้ แต่ไม่ได้ทักกัน ฉะนั้นจึงต่างกับผู้ไม่รู้ที่ได้เขียนนวนิยายหรือผู้ทำภาพยนตร์ในตอนหลัง บรรยายภาพเสรีไทยว่าเป็นผู้ที่ไม่รักษาความลับปากโป้งเที่ยวป่าวประกาศใครต่อใครว่าตนเป็นเสรีไทย

เนื่องจากสัมพันธมิตรได้มาทั้งระเบิดทั้งกลางวันและกลางคืน และทำเนียบทำ

ช้างอยู่ตรงข้ามสถานีบางกอกน้อยซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์และถูกระเบิดได้ลงในบ้านด้วย จึงได้อพยพไปอยู่ที่คุ้มขุนแผนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วต่อมาย้ายไปอยู่ที่บางปะอิน ในระหว่างสงครามราษฎรได้รับความเดือดร้อนมาก เนื่องจากขาดเครื่องอุปโภคบริโภค (ลูกคนสุดท้ายอดิฉันยังไม่อดนม ซึ่งขณะนั้นหาซื้อนมไม่ได้ จึงเลี้ยงด้วยมะละกอและกล้วยน้ำว้า) โดยเฉพาะยารักษาโรค และตอนนั้นเกิดมีเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ ยิ่งทำให้ได้รับความเดือดร้อนมาก

เพื่อถวายเป็นความปลออดภัยความสะเดาะเคราะห์สมเด็จพระพันวษายัยิกาเจ้าและพระบรมวงศานุวงศ์ นายปรีดีได้ทูลเชิญเสด็จฯ ไปประทับที่พระราชวังบางปะอิน และแจ้งให้สัมพันธมิตรรับทราบไว้จะได้ไม่มาทิ้งระเบิด สมเด็จพระพันวษา ได้ทรงพระกรุณาเมตตาต่อครอบครัวเรามาก

สงครามดำเนินมาร่วม ๔ ปี เมื่อญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้ในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๘๔ นายปรีดี และดิฉันก็เหมือนชาวไทยทั้งปวงที่รู้สึกดีใจและโล่งใจ สัมพันธมิตรได้ส่งสาส์นควานถึงนายปรีดีให้รับประกาศว่า การที่ประเทศไทยประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาเป็นโมฆะ ฉะนั้นในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๔ นายปรีดีในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล จึงประกาศสันติภาพ

เมื่อสงครามสิ้นสุด ลอร์ด หลุยส์ เมาทแบทเดิน ผู้บัญชาการสูงสุดของสัมพันธมิตรในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิกได้เดินทางมาประเทศไทย ซึ่งเลดี้เมาทแบทเดินได้ล่วงหน้ามาก่อน นายปรีดีและดิฉันได้ให้การต้อนรับอาคันตุกะที่เป็นมิตรร่วมรบในระหว่างสงครามเป็นอย่างดี ซึ่งมีมิตรภาพของเราได้ยั่งยืนเรื่อยมา ต่อมาท่านลอร์ดฯ ได้ต้อนรับนายปรีดีและดิฉันที่คฤหาสน์ Broadlands เมื่อปี ๒๕๑๓

เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณบรรดาประเทศสัมพันธมิตรที่ได้ให้การสนับสนุนราษฎรไทยในการต่อต้านผู้รุกราน อีกทั้งเป็นการเจริญสันถวไมตรีกับราษฎรในประเทศต่างๆ นายปรีดีกับคณะซึ่งดิฉันก็ร่วมคณะด้วยได้เดินทางไปเยือน ๙ ประเทศ เป็นที่น่ายินดีว่าประเทศสัมพันธมิตรต่างยอมรับเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพเหนือดินแดนของประเทศไทย

ต่อจากนั้นไม่นาน บ้านเมืองเราก็เกิดเหตุการณ์การเมืองสำคัญๆ หลายเรื่อง ชีวิตในยามสงครามและสันติภาพของนายปรีดีและดิฉันก็ได้สิ้นสุดลง จากนั้นก็ได้เริ่มชีวิตอันผันผวนในต่างแดน

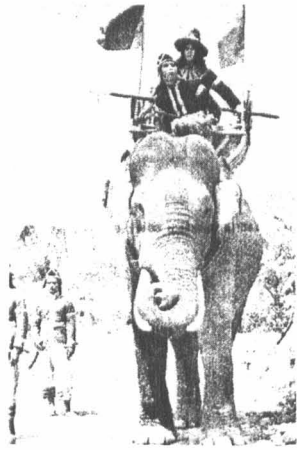
ทิพย์ ทิพย์

ช้างเผือกภาพยนตร์ของชาติร่วมฉลองร้อยปีภาพยนตร์โลก

เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๔ ตระกูลลูมิแอร์ ได้นำประดิษฐกรรมที่เรียกชื่อว่า

ซีเนมาโตกราฟ ออกแสดงเก็บค่าดูจากสาธารณชน เป็นครั้งแรกที่ห้องใต้ทุนร้านกาแฟแห่งหนึ่งในกรุงปารีส ต่อมา วันนั้นได้รับการยอมรับให้เป็นวันกำเนิดภาพยนตร์ของโลก และปี พ.ศ. ๒๕๓๔ นี้ จึงเป็นวาระแห่งการฉลอง ๑๐๐ ปีภาพยนตร์โลก

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก เป็นตัวตั้งตัวตีหลักองค์การหนึ่งในการฉลองร้อยปีภาพยนตร์ โดยมีการประสานกับรัฐสมาชิกทั่วโลกให้เข้าร่วมกิจกรรม ยูเนสโกได้เตรียมการงานนี้ล่วงหน้าราวสองปีมาแล้ว มีกิจกรรมต่างๆ หลายโครงการ มีโครงการหนึ่ง ซึ่งดำเนินการโดยสภาสากลว่าด้วยภาพยนตร์ โทรทัศน์ และสื่อสื่อกซ์ทัศน์ ซึ่งมีสำนักงานอยู่ ณ ที่ทำการใหญ่

ยูเนสโก ปารีส ได้ทำแบบสอบถามไปยังรัฐสมาชิกทั่วโลก ขอทราบชื่อผลงานภาพยนตร์ ซึ่งถือว่าเป็นผลงานชิ้นเลิศแห่งมรดกของชาตินั้นๆ (a masterpiece of national heritage)

ประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิก ได้รับแบบสอบถามนี้ และหอภาพยนตร์แห่งชาติ ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ตอบ

คำตอบของประเทศไทย คือภาพยนตร์เรื่อง พระเจ้าช้างเผือก ซึ่งสร้างโดย นาย ปรีดี พนมยงค์ ออกฉายเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๔

นอกจากนี้ ยังมีโครงการอื่นๆ อีกหลายหลาก เช่น การจัดงานฉลองร้อยปีภาพยนตร์ขึ้นที่สำนักงานใหญ่ยูเนสโก ณ กรุงปารีส เมื่อเดือนมกราคมที่ผ่านมา เป็นงานเริ่มต้นเปิดศักราชร้อยปีภาพยนตร์ กิจกรรมอย่างหนึ่งในงานนี้คือ การจัดเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติที่ได้รับการอนุรักษ์แล้วและอยู่ในหัวข้อขัณฑ์ธรรม (Festival de Films restaures ou retrouves sur le theme de la tolerance)

ประเทศไทยได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อเรื่องมาถึงหอภาพยนตร์แห่ง

เอกสารประกอบการฉายภาพยนตร์เรื่องพระเจ้าช้างเผือก ในวาระที่ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับเกียรติร่วมฉลองร้อยปีภาพยนตร์โลก เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ณ หอประชุมเมืองไทยประกันชีวิต จัดโดยมูลนิธิหนังไทย ในพระอุปถัมภ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ (หน้า ๑๐๑-๑๐๒)

ชาติอีกครั้ง เราก็ไม่ลังเลที่จะเสนอส่งภาพยนตร์เรื่อง "พระเจ้าช้างเผือก" ไปร่วมงานเทศกาลภาพยนตร์นี้ ซึ่งดูเหมือนจะจับวางไว้สำหรับพระเจ้าช้างเผือกอย่างเหมาะสม

พระเจ้าช้างเผือก หรือ THE KING OF THE WHITE ELEPHANT ได้รับการจัดเข้าร่วมฉายอยู่ในโปรแกรมเทศกาลภาพยนตร์ ในวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๔ รอบ ๑๘.๐๐ น. ในท่ามกลางภาพยนตร์จากทั่วโลกกว่าห้าสิบเรื่อง

ดูเหมือนกับเป็นเรื่องบังเอิญหรือเรื่องตลกมหัศจรรย์ที่ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งซึ่งเคยทำหน้าที่รับใช้ชาติบ้านเมืองเมื่อถึงศตวรรษก่อนโดยที่ไม่รู้ใครรู้ ได้กลับมาทำหน้าที่รับใช้ชาติอย่างเงียบๆ อีกครั้ง เป็นตัวแทนทางภูมิปัญญาและภูมิธรรมของชาติด้านภาพยนตร์ ได้เข้าร่วมฉลองอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับชาวโลกในโอกาสที่ภาพยนตร์มีอายุ ๑๐๐ ปีในบัดนี้

ไม่มีใครล่วงรู้ว่า นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ จะคาดคิดถึงโชคชะตาของพระเจ้าช้างเผือกของท่านไว้เช่นไร

แต่นับจากนี้ไป พระเจ้าช้างเผือก ก็คือช้างเผือกของภาพยนตร์ไทย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ โทร. ๒๘๒-๒๓๖๘

ที่ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๓๗

เรื่อง สถานการณ์ด้านฯ นานาชาติขอให้กรอกแบบสอบถาม

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติ

ด้วยสำนักงานคณะผู้แทนถาวรไทยประจำยูเนสโก ได้แจ้งให้สำนักเลขาธิการฯ ทราบว่า สถานการณ์ด้านฯ โทรทัศน์ และการสื่อสารด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีที่ทำการ ณ อาคารสำนักงานใหญ่ยูเนสโก กรุงปารีส ได้ขอให้ทางการไทยกรอกแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของสถานีย่อย เช่น ประเทศไทยมีห้องสมุดภาพยนตร์หรือไม่ ภาพยนตร์เกี่ยวกับมรดกของชาติมีชื่อเรียกว่าอย่างไร เป็นต้น

กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ สป. พิจารณาแล้วเห็นสมควรมอบภาพยนตร์แห่งชาติ กรมศิลปากรพิจารณาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ หากเห็นชอบ ขอให้โปรดมอบกองการสัมพันธ์ต่างประเทศ สป. แจ้งกรมศิลปากรพิจารณากรอกแบบสอบถามตามความเหมาะสมต่อไป

15-๓๑๔๖

๑๔ มี.ค. ๓๗
พนิต แว้นนทร์

๑๕ มี.ค. ๓๗

วิมล ไม้ไทย

(นางดวงทิพย์ สุรินทร์ทิพย์)

ผู้อำนวยการกองการสัมพันธ์ต่างประเทศ

15 มี.ค. 2537

จัดทำตามเสนอ

(นายสุรัฐ ศิลปอนันต์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

งานธุรการ ก.ก.บ.ต.ช.	18/19
96478	
16 มี.ค. 2537	
1. A6	
งาน.....	
ตรวจสอบ.....	
16 มี.ค. 2537	
ส่ง.....	
16 มี.ค. 2537	

๑๐๔ พระเจ้าช้างเผือก

International Enquiry:

" Centenary of the Cinema "

Films-Phares

questionnaire to be copied and to be sent soonest possible to:

International Council for Film, Television and Audiovisual Communica

UNESCO,

1, rue Miollis, 75015 Paris

Fax : 45 67 28 40)

Country : THAILAND

Name of person completing the questionnaire: DOMS SUKYONG

Designation of person completing the questionnaire: ARCHIVIST

Address and telephone no. of person completing the questionnaire :

Address: National Film Archive
4 Chaofa Road
Bangkok 10200 THAILAND

telephone no. : (662) 281-0170 , (662) 240-1145

fax : (662) 280-1145

In your country, the film regarded a masterpiece of national heritage

is called : KING OF THE WHITE ELEPHANT

Produced by : Dr. Pridi Banomyong

in (year of production) : 1940

รัฐบาลไทยได้เสนอให้ภาพยนตร์ The King of The White Elephant ของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็น
ภาพยนตร์ "มรดกแห่งชาติ" เพื่อร่วมงานฉลอง ๑๐๐ ปี ภาพยนตร์โลก (หน้า ๑๐๔-๑๐๕)

Format (16 or 35 mm. only) : 16 mm.

Duration : 100 min.

A copy of the film is kept at : National Film Archive

The master copy is kept at : Library of Congress, USA.

Our country has a film library, ~~does not have a film library.~~

(Delete what does not apply)

If your country has a film library, please give address and, if possible,

name of person in charge : Mr. Adisak Sekrattana

๑๐๖ พระเจ้าช้างเผือก

1895-1995
CINEMA MONDIAL
FESTIVAL DE FILMS SUR LA
TOLERANCE
EXPOSITION DE PHOTOGRAPHIE
SAUVONS
LE PATRIMOINE
CINEMATOGRAPHIQUE
Commission nationale pour
UNESCO
FIAF Fédération
internationale
des Archives des Films
UNESCO organisation des
Nations Unies pour l'éducation
la science et la culture
9-22 Janvier 1995
UNESCO Prince Fontenay 15000 PARIS

เอกสารประกอบ เช่น โปสเตอร์ โปรแกรมเทศกาลภาพยนตร์ในงานฉลอง ๑๐๐ ปี ภาพยนตร์โลก The King of the White Elephant ได้รับการจัดเข้าฉายในวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘ รอบ ๑๔.๐๐ น. ท่ามกลางภาพยนตร์จากทั่วโลกกว่าห้าสิบเรื่อง (หน้า ๑๐๖-๑๐๙)

A l'occasion de la célébration du
Centenaire du cinéma

Federico Mayor

Directeur général de l'Organisation des Nations Unies
pour l'éducation, la science et la culture

Catherine Deneuve

Ambassadeur de bonne volonté de l'Organisation des Nations Unies
pour l'éducation, la science et la culture

Robert Daudelin

Président de la Fédération internationale des archives du film

ont le plaisir de vous inviter
à participer aux activités organisées avec la coopération
des Commissions nationales pour l'UNESCO

au Siège de l'UNESCO
7, place de Fontenoy – Paris 7^e
du 10 au 22 janvier 1995

P R O G R A M M E

**Festival de films restaurés ou retrouvés
sur le thème de la tolérance**

Mardi 10 janvier

- Salle I 15 h 00 *Pinocchio* (Italie), Giulio Antamoro, 1911, 40mn
18 h 00 *Bartek Zwycierzca* (Pologne), Edward Puchalski, 1922, 40mn
20 h 30 *Willy Reilly and his Colleen Bawn* (Irlande), John Macdonagh, 1920, 1h 30mn
20 h 30 *Vingarna* (Suède), de Mauritz Stiller, 1916, 40mn
Körkarlen (Suède), Victor Sjöström, 1920, 1h 15mn

Mercredi 11 janvier

- Salle XI 15 h 00 *Wend Kuuni* (Burkina Faso), Gaston Kaboré, 1982, 1h 10mn
18 h 00 *Dolina miru* (Slovénie), Stiglic France, 1956, 1h 20mn
20 h 30 *Largo viaje* (Chili), Patricio Kaulen, 1967, 1h 30mn

Judi 12 janvier

- Salle I 15 h 00 *Danses et coutumes de Macédoine* (Ex-République yougoslave de Macédoine), Yanaki et Milton Manaki, 1907-1911, 10mn
18 h 00 *Ned med vaabene* (Danemark), Holger-Madsen, 1914, 1h 15mn
20 h 30 *Die Stadt Ohne Juden* (Autriche), Hans Karl Breslauer, 1924, 1h 24mn
La vocation d'André Carel (Suisse), Jean Choux, 1924, 45mn

Vendredi 13 janvier

- Salle I 15 h 00 *Almost Arcady* (Chypre), réalisateur inconnu, 1929, 1h
Daphnis et Chloé (Grèce), Orestis Laskos, 1931, 1h 8 mn
18 h 00 *Janosik 21* (Slovaquie), Jaroslav Siakel, 1921, 1h 5mn
20 h 30 *The sentimental bloke* (Australie), Raymond Longford, 1919, 1h 8mn

Samedi 14 janvier

- Salle I 15 h 00 *El terror de la frontera* (Equateur), Luis Martinez Quirola, 1929, 5mn 30s
The Arctic Patrol (Canada), Richard S. Finnie, 1929, 50mn
18 h 00 *Rojo no Reikon* (Japon), Minoru Murata, 1921, 1h 53mn
20 h 30 Film-surprise présenté par les Archives du Film (Bois d'Arcy)

Lundi 16 janvier

- Salle XI 15 h 00 *La fondation de la République démocratique du Laos* (R.D.P. Lao), Somtheu Phetmany, 1975, 30mn
Programme de courts métrages du Pérou et de Puerto Rico
The Game: good morning (Jordanie)
18 h 00 *La escalinata* (Venezuela), César Enriquez, 1950, 1h 30mn
20 h 30 *Déjà s'envole la fleur maigre* (Belgique), Paul Meyer, 1960, 1h 25mn

Mardi 17 janvier

- Salle XI 15 h 00 *Shunko* (Argentine), Lautaro Murua, 1960, 1h 16mn
18 h 00 *The King of the White Elephant* (Thaïlande), Sunh Vasudhara, 1941, 1h 40mn
20 h 30 *El-Kalaa* (Algérie), Mohamed Chouikh, 1988, 1h 35mn

Mercredi 18 janvier

- Salle XI 15 h 00 *Andreï Roublev* (Fédération de Russie), Andreï Tarkovsky, 1966-1967, 3 h 6mn
18 h 00 *We leave for England* (Norvège), Toralf Sando, 1946, 2h
20 h 30 *Budapesti tavasz* (Hongrie), Félix Mariassy, 1955

Jeudi 19 janvier

- Salle XI 15 h 00 *Aniki Bobó* (Portugal), Manoel de Oliveira, 1942, 1h 10mn
 18 h 00 *O Místo na slunci* (Rép. tchèque), Frantisek Vystřil, 1959, 5 mn
Myslenka hledající světlo (Rép. tchèque), Karel et Irena Dodalovi, 1938, 9mn
 20 h 30 *Bílá nemoc* (Rép. tchèque), Hugo Haas, 1937, 1h 45mn
Kameradschaft (Allemagne), G.W. Pabst, 1931, 1h 30mn

Vendredi 20 janvier

- Salle XI 15 h 00 *Moseka* (Zaïre), Kwami Mambu Zinga, 1971, 27mn
La Noire de... (Sénégal), Sembène Ousmane, 1966, 1h 5mn
 18 h 00 *Connaissez-vous vous-même* (Ukraine), Rolan Sergenko, 40mn
Le défilé des 500.000 manifestants de la Bastille à la Porte de Vincennes, le 14 juillet 1935 (France), 1935, 10mn
Description d'un combat (Israël), Chris Marker, 1961, 58mn
 20 h 30 *Morena clara* (Espagne), Florian Rey, 1935, 1h 52mn

Samedi 21 janvier

- Salle XI 15 h 00 *Le couronnement du Roi Pierre 1er de Serbie* (Royaume-Uni/Serbie), Arnold Meier Willson, 1904, 33mn
Broken barrier (Nouvelle-Zélande), Roger Mirams et John O'Shea, 1952, 71mn
 18 h 00 *Shejari* (Inde), V. Shantaram, 1941, 2h 25mn
 20 h 30 *Muna Moto* (Cameroun), J.P. Dikongue Pipa, 1975, 1h 40mn

Dimanche 22 janvier

- Salle I 15 h 00 *Beyrouth ya Beyrouth* (Liban), Maroun Bagdadi, 1974, 1h 50mn
 20 h 00 *A matter of life and death* (Royaume-Uni), Michael Powell et Emeric Pressburger, 1946, 1h 45mn

Exposition de photographies à l'UNESCO

Salle des Pas Perdus, Hall Miró, Espace Segur

Panorama du cinéma mondial

Exposition de photographies de films appartenant au patrimoine cinématographique des pays suivants : Allemagne, Argentine, Autriche, Australie, Bolivie, Brésil, Burkina Faso, Chili, Chine, Côte d'Ivoire, Danemark, Egypte, Equateur, Espagne, Estonie, Etats-Unis d'Amérique, Finlande, Grèce, Hongrie, Inde, Irlande, Israël, Italie, Japon, Lettonie, Liban, Ex-République yougoslave de Macédoine, Mali, Mexique, Niger, Norvège, Nouvelle-Zélande, Pérou, Portugal, République de Corée, République tchèque, Ukraine, Sénégal, Slovaquie, Slovanie, Suisse, Venezuela, Yougoslavie, Zaïre

Foyer de la Salle I

Aperçu de l'histoire des cinémas australien, britannique, français et suédois.

Salle des Actes

Exposition de dessins et marionnettes pour films d'animation (République tchèque).

Exposé sur la création et l'animation des marionnettes

Tous les jours à 14h30 et 17h30.

ภาพยนตร์เรื่อง The King of the White Elephant
 ทำการฉายเผยแพร่ที่โรงภาพยนตร์ Happy Theatre
 ในประเทศสิงคโปร์ ปี พ.ศ. ๒๔๘๔

พระเจ้าช้างเผือก กับ แนวคิดสันติวิธีของปรีดี พนมยงค์*

ประวัติความเป็นมาของภาพยนตร์ พระเจ้าช้างเผือก

พระเจ้าช้างเผือก มาจากนวนิยายของปรีดี พนมยงค์ เขียนขึ้นในบรรยากาศการเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในยุโรป ขณะเดียวกันก็อยู่ในบรรยากาศของ “ลัทธิชาตินิยม” โดยพยายามนำเสนอความไม่ชอบธรรมของลัทธิชาตินิยมทางทหาร และยืนยันนโยบายความเป็นกลางเพื่อป้องกันการแทรกแซงของต่างชาติ มีต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษ ที่มีบทเจรจาภาษาอังกฤษตลอดทั้งเรื่องซึ่งปรีดี พนมยงค์ เขียนในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๒- ๒๔๘๓ โดยมีความคิดว่าจะสร้างเป็นภาพยนตร์ต่อไป ปรีดีฯ เขียนเสร็จเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๘๓ จากนั้นได้มีการจัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๔ เป็นฉบับภาษาอังกฤษ

ในส่วนของภาพยนตร์นั้น พระเจ้าช้างเผือกนำออกฉายรอบปฐมทัศน์เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๔๘๔ ณ ศาลาเฉลิมกรุง และมีกำหนดฉายตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ ถึงวันพุธที่ ๑๖ เมษายน ๒๔๘๔ โดยได้รับความร่วมมือจากมิตรสหายทั้งในวงการภาพยนตร์และวงการอื่นๆ มากมาย

เนื้อเรื่องย่อ

พระเจ้าช้างเผือก เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ผู้ประพันธ์ได้จินตนาการถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าในสมัยอยุธยา โดยจำลองเหตุการณ์หลังจากที่พระเจ้าหงสาได้ทราบข่าวการจับช้างเผือกของพระเจ้าจักรา พระเจ้าหงสาซึ่งมีพระราชดำริในการขยายพระราชอำนาจของพระองค์อยู่แล้วได้ถือโอกาสนี้เป็นข้ออ้างในการทำสงครามกับอยุธยา โดยส่งคณะทูตเดินทางไปอยุธยาเพื่อเรียกร้องให้พระเจ้าจักรามอบช้างเผือกที่จับได้ให้แก่หงสา ซึ่งพระเจ้าหงสาทรงทราบอยู่แล้วว่าอยุธยาจะไม่ยอมยกช้างเผือกให้ เพราะหากกระทำเช่นนั้นก็เสมือนว่าอยุธยายอมตกเป็น

* ข้อมูลประกอบการเขียนทางคณะผู้จัดทำเรียบเรียงมาจาก

สุริยา เบญโสภา : แนวคิดสันติวิธีในเรื่องพระเจ้าช้างเผือก ของปรีดี พนมยงค์

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๐

เมืองประเทศราชของหงสา จนกลายเป็นสงครามระหว่างอาณาจักร แต่เนื่องจากพระเจ้าจักรา ไม่ทรงมีพระประสงค์ให้บรรดาทหารต้องเสียเลือดเนื้อ พระองค์จึงทรงเลือกใช้วิธีการแบบยุทธหัตถี คือการชนช้างแบบตัวต่อตัวกับพระเจ้ากรุงหงสาวดี* ผลการรบพระเจ้าจักราเป็นผู้ชนะ แต่ด้วยพุทพจน์ที่พระองค์ทรงยึดมั่นในเรื่องของ “การไม่จองเวร” ทำให้พระองค์ทรงปล่อยทหารชาวหงสาวดี* กลับสู่บ้านเมือง และทรงตรัสให้ทหารหาญของทั้งสองราชอาณาจักรได้เรียนรู้ถึงการให้อภัยและการไม่จองเวรต่อกัน เพื่อเป็นแบบอย่างแก่คนรุ่นหลังต่อไป

โครงเรื่องที่ปริติฯ สมมติขึ้น มีส่วนผสมผสานระหว่างเรื่องราวในสมัยสงครามช้างเผือกและสงครามยุทธหัตถีที่มีระบุไว้ในพงศาวดารที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยกับพม่าในสมัยอยุธยา แต่ผู้ประพันธ์ไม่ได้ระบุช่วงเวลาและสถานที่ เพียงแต่เป็นการบรรยายคร่าวๆ ว่าเป็นเรื่องราวของกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรสยามในสมัยอยุธยาคือพระเจ้าจักรา เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณธรรม ทรงจำเริญพระชนษาอยู่ในวัดตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ด้วยการถวายการเลี้ยงดูจากพระสงฆ์ผู้ซื่อสัตย์ ส่วนกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรพม่านั้น ปริติฯ เพียงแต่เรียกว่า พระเจ้าหงสาแต่ไม่ได้ระบุว่าทรงขึ้นครองราชย์ในสมัยใด ระบุแต่เพียงว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีลักษณะเผด็จการ หลงมัวเมาในสุราและสตรีเพศ ทรงฝึกฝนในการทำสงคราม โดยการขยายพระราชอาณาจักรโดยไม่ทรงคำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรม

แนวความคิดสันติวิธีจาก “พระเจ้าช้างเผือก”

ปริติฯ ได้เน้นถึงเรื่อง “ธรรมสงคราม” ในแง่ของความชอบธรรม และความไม่ชอบธรรมในการเข้าร่วมสงครามอยู่ตลอดเวลา โดยเปรียบเทียบให้เห็นถึงความไม่ชอบธรรมในการเข้าสู่สงครามของฝ่ายพระเจ้าหงสา และความชอบธรรมในการปกป้องเอกราชอธิปไตยของฝ่ายพระเจ้าจักรา

เหตุผลของพระเจ้าหงสาในการเข้าสู่สงครามนั้นเป็นความไม่ชอบธรรม เพราะเป็นการรุกรานผู้อื่น นอกจากนั้นทหารหงสายังได้ทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์อย่างไม่ปราณี ดังนั้นการต่อสู้เพื่อป้องกันตัวของกองทัพอยุธยาจึงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ และถือเป็นความชอบธรรมในการเข้าสู่สงคราม

* ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ใช้ตาม “พระเจ้าช้างเผือก” ฉบับแปลครั้งแรก

สันติภาพ : ไม่ใช่การยอมจำนน

ปรีดีฯ แสดงให้เห็นความชอบธรรมในการเข้าร่วมสงครามของพระเจ้าจักราว่าเป็นไปเพื่อการป้องกันตนเองเท่านั้น ไม่ได้คิดจะทำร้ายฝ่ายตรงข้ามแต่อย่างใด ดังนั้นการต่อสู้กับอธรรมในกรณีที่ถูกกรรณานั้น ปรีดีฯ ไม่ได้ระบุนอย่างนักสันติวิธี ที่ว่าการต่อสู้ทุกชนิดต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไม่ใช้ความรุนแรงเท่านั้น **สันติภาพของปรีดีฯ จึงไม่ใช่ได้มาด้วยการยอมจำนนต่ออธรรมอย่างฉลาดเขลา**

ปรีดีฯ แสดงให้เห็นว่าสงครามเกิดจากความต้องการของผู้นำเท่านั้นโดยที่ประชาชนไม่มีส่วนรู้เห็น ภาพของพม่าจึงเปลี่ยนจาก “คนงูโสร่งโปกหัวโล้นฆ่าคนไทย” มาเป็นการนำเสนอปัญหาที่แท้จริงของการเกิดสงคราม การต่อสู้โดยใช้ยุทธหัตถีของพระเจ้าจักราเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียเลือดเนื้อของทหาร เป็นการแสดงความรับผิดชอบของผู้นำในด้านชีวิต และความสงบสุขของทหารและประชาชน

สันติวิธี : มุมมองจากศาสนาพุทธ

ปรีดีฯ นำเสนอความเป็นอนิจจังผ่านตัวละครของพระเจ้าจักราที่ทรงตั้งมั่นอยู่ในวิถีแห่งสันติ ทำให้พระองค์ไม่ทรงยึดติดในตัวตน ทำให้เกิดสันติภาพในบ้านเมือง โดย “สันติภาพ” มิได้เป็นเพียงแค่การต่อต้านสงคราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเท่านั้น ปรีดีฯ ยังแสดงให้เห็นว่า **ต้นตอของการขาดสันติภาพของมนุษย์ คือ การที่มนุษย์หลงติดอยู่ในพันธนาการของกิเลส**

การกล่าวย่ำเรื่องความเมตตากรุณา ดังจะเห็นได้จากการกล่าวถึงภาสิตของพระพุทธศาสนาในเรื่อง “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร” ในตอนที่พระเจ้าจักราสามารถเอาชนะกองทัพของพระเจ้าหงสาแล้วทรงปล่อยตัวเชลยศึกให้เป็นอิสระ ซึ่งนอกจากจะเป็นคำสอนให้ใช้ความเมตตากรุณาเอาชนะความเกลียดแล้ว ยังแฝงนัยของการเอาชนะความชั่วด้วยความดี และการเอาชนะความรุนแรงด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงอันเป็นปรัชญาของสันติวิธี

นอกจากนั้น สิ่งที่เห็นได้ชัดยิ่งอีกอย่างก็คือ **คุณค่าของการมีขันติธรรมในการนับถือศาสนา** โดยการนำเสนอผ่านบทสนทนาในคราวต้อนรับแขกเมืองของพระเจ้าจักรา มีการวิจารณ์ถึงการกระทำของกษัตริย์ในโลกตะวันตกที่หลงใหลในอำนาจ และพยายามขยายอาณาจักรของตนในการทำสงคราม ปรีดีฯ ยังได้กล่าวถึงการมีขันติธรรมในแง่ของการเคารพชีวิตผู้อื่น เช่น ท่าทีของพระเจ้าหงสาก็ไม่ให้ความเคารพชีวิตทหารของตนเองที่ได้สู้รบเพื่อชาติตลอดมา ในฉากที่พระเจ้าหงสาใช้หอกสังหาร

ทหารชาวที่ออกมาต่อต้านการประกาศสงครามของพระเจ้าหงสา และให้เห็นถึงข้อเสียของโทษจริตที่ครอบงำพระเจ้าหงสา และยังเป็นการวิจารณ์การขาดสันติธรรมโดยไม่ให้ความเคารพต่อความคิดผู้อื่น โดยการทำลายชีวิตของผู้อื่น เพียงเพราะไม่คล้อยตามความคิดของตน

สันติภาพเชิงโครงสร้าง : ทนทางสู่สันติภาพในสังคม

ภาพยนตร์เรื่องพระเจ้าช้างเผือก แม้ว่าจะเน้นถึงการต่อต้านสงคราม และการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์สันติภาพทางตรงแล้ว ยังกล่าวถึงหน้าที่ของกษัตริย์ในการรับใช้ประเทศชาติ ในแง่ของการส่งเสริมความกตัญญูดีของประชาชน การมีเสรีภาพ และความรู้สึกรักมีความหมายในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ทำให้เรื่องราวในพระเจ้าช้างเผือกครอบคลุมไปถึงสันติภาพเชิงโครงสร้างที่แสดงออกถึงความสงบสุขของประชาชน อันเกิดจากความกตัญญูดี ซึ่งมีการบรรยายไว้ในฉากต่างๆ เช่น ฉากชีวิตที่สงบสุข และบ้านเมืองที่อุดมสมบูรณ์ของประชาชนชาวโยธยา อย่างไรก็ตาม ชะตาชีวิตของประชาชนอาจเปลี่ยนไปหากต้องประสบกับภาวะสงคราม

จากการที่ตัวเอกฝ่ายหญิงคือเรณู ได้กล่าวว่า ควรนำพระราชทรัพย์ในการดูแลพระสนม ๓๖๕ คน ไปใช้ในการส่งเสริมความอยู่ดีกินดีให้แก่ประชากรและผู้มีความรู้เรื่องของประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าความกตัญญูดี และความรุ่งเรืองของประเทศเป็นภาระหน้าที่ของกษัตริย์ได้ถูกนำเสนอโดยปริติฯ

กล่าวโดยสรุปแนวคิดสันติวิธีของปริติ พนมยงค์ เป็นการผสมผสานแนวคิดเรื่องสันติภาพทั้งจากมุมมองทางการเมือง ศาสนา และสังคม จากการศึกษาแนวคิดสันติภาพและสันติวิธีทางการเมือง พบว่า ปริติ พนมยงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนการใช้สันติวิธีในทางการเมือง แต่สิ่งที่ทำให้ ปริติ พนมยงค์ แตกต่างจากนักสันติวิธีคือการยอมรับการใช้ความรุนแรงในระดับหนึ่ง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงเพื่อการป้องกันตนเอง อย่างไรก็ตามสิ่งที่ปริติ พนมยงค์ ยึดมั่นเสมอ คือ คำสอนทางพุทธศาสนา โดยมองว่าพุทธศาสนา คือ จุดเริ่มต้นไปสู่สันติภาพของสังคม

ภาคผนวก
(พิเศษ)

สถาบันพระมหากษัตริย์ กับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอธิการบดี ท่านที่เคารพ
ทุกๆ ท่าน ในการกล่าวเรื่อง คุณูปการของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อ
สังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยสังขธรรม สังขธรรมประการหนึ่งคือ ความเป็นจริงที่ว่า
สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเปลี่ยนแปลง สรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง นั่นคือ ทุกสิ่ง
ทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น ตั้งแต่จักรวาลไปจนถึงอะตอม ท่ามกลางกระแส
ของความเปลี่ยนแปลง ถ้ามีระบบใดระบบหนึ่งที่ปรับตัวไม่ได้ ระบบนั้นย่อมเกิด
วิกฤตและเสื่อมสลายไป นี่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับระบบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็น
ระบบชีวิตตั้งแต่จุลินทรีย์ไปจนถึงไดโนเสาร์ องค์กร สถาบัน บริษัท ตลอดจน
ไปจนถึงอารยธรรมต่างๆ เช่น อารยธรรมเมโสโปเตเมีย กรีก และโรมัน เป็นต้น
อารยธรรมเหล่านี้ล้วนเสื่อมสลายไปเพราะปรับตัวไม่ได้ท่ามกลางกระแสความ
เปลี่ยนแปลง ต้นเค้าของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลกในปัจจุบันเกิดขึ้นเมื่อ
๓๐๐ ปีก่อน เริ่มต้นด้วยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่การปฏิวัติทาง
อุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่อำนาจ และการแผ่ขยายอำนาจของมหาอำนาจตะวันตก
ไปทั่วโลก อันก่อให้เกิดกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เขย่ารากลไปทั่วโลก กระทบ
ประเทศน้อยใหญ่ทุกประเทศทั่วไป การที่ประเทศต่างๆ จะปรับตัวต่อกระแสการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของโลก เป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะการที่จะปรับวิธีคิด
และปรับโครงสร้าง ไม่ว่าสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นเรื่องที่ยากมาก ประเทศต่างๆ
จึงประสบภัยพิบัตินานับการ เช่น ความขัดแย้ง สงคราม ความผันผวนรุนแรง
ในสังคม วิกฤตการณ์วัฒนธรรม หรือวิกฤตการณ์ในรากเหง้าของตนเอง

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ และโดยเฉพาะรัชกาลที่ ๕ ทรงพยายามปรับ
ประเทศไทยให้มีความเป็นสมัยใหม่ กระแสความเปลี่ยนแปลงของความเป็นสมัย
ใหม่ของประเทศไทยและของโลกก่อให้เกิดความเครียดเชิงโครงสร้างในสังคมไทย
เพราะโครงสร้างทางสังคมปรับตัวไม่ได้ง่ายๆ ความเครียดเชิงโครงสร้างนำไปสู่

จากคำกล่าวเปิดงานปรีดี พนมยงค์ หน้าตึกโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ ๑๐
พฤษภาคม ๒๕๔๐ โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ความรุนแรงได้ ดังที่มีความพยายามที่จะก่อการปฏิวัติรัฐประหารที่เรียกว่า กบฏ
ในรัชกาลที่ ๖

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เรียกว่า The Great Depression of ๑๙๓๐ เป็นกระแสใหญ่อีกกระแสหนึ่งที่เพิ่มความเครียดให้สังคมไทย ความเครียดเพราะกระแสความเปลี่ยนแปลงจะผลิตปัญหาารุนแรงต่างๆ เข้าใส่รัฐบาลที่รวมศูนย์อำนาจ ถ้าโครงสร้างอำนาจยังรวมศูนย์ ไม่ว่ารัฐบาลนั้นจะเป็นพระมหากษัตริย์ หรือทหาร หรือพลเรือน ดังที่เราเห็นอุบัติเหตุเภทภัยที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลต่างๆ เรื่อยมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยสันติวิธีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ ย้ายบทบาทจากจุดศูนย์รวมทางการเมือง อันเป็นจุดที่ล่อแหลมกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ ซึ่งพันอันตรายจากความเครียด และการเป็นเป้าหมายทางการเมือง ทำให้เกิดความมั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์สืบมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์มีความปลอดภัยและมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าศึกษาความคิด บทบาท และพฤติกรรมของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎร ทั้งในระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และหลังจากนั้น จะเห็นว่าอาจารย์ปรีดี คือผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ นี่จะเป็นการตรงข้ามกับความพยายามสร้างภาพให้สังคมไทยเข้าใจไปว่าอาจารย์ปรีดีเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านผู้มีเกียรติครับ ประสพการณ์ตรงอาจจะหลอกเราได้ เช่น ประสพการณ์โดยตรงกับพื้นผิวโลกจะทำให้เราคิดว่าโลกแบนเพราะเราเห็นอยู่ทุกวี่ทุกวัน เราจะสรุปว่ามันแบน แต่การประมวลความรู้โดยอาศัยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าโลกกลม จากประสพการณ์ตรงจะคิดว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลกเพราะเราเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกทุกเช้าและตกทางทิศตะวันตกอยู่ทุกเย็น มนุษย์จะเชื่อเช่นนั้นว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ฉะนั้นประสพการณ์ตรงอาจทำให้เราเข้าใจผิดได้ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ ทำให้เรารู้ความจริง

เรื่องท่านอาจารย์ปรีดี เช่นกัน ได้มีผู้สนใจสร้างภาพว่าท่านเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ จะพบความจริง ซึ่งตรงกันข้ามคือ ท่านเป็นผู้ที่พยายามที่จะพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงที่ท่านมีอำนาจทางการเมืองและในช่วงที่ท่านไม่มีอำนาจแล้ว จนวาระสุดท้ายในชีวิตของท่าน ถ้าวิญญูชนใช้การประมวลความรู้โดยหลักฐานจะพบความจริงตามนี้ ความจริงที่ตรงข้ามกับการเล่าลือประดู่เรื่องดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก หรือโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ความจริงเป็นเรื่องสำคัญ ความจริง ความรัก ความสมานฉันท์ เป็นเรื่องที่ไม่ไปด้วยกันได้ ความไม่จริงก่อให้เกิดความเกลียดชัง ความเป็นปฏิปักษ์ และความแตกร้าง ประเทศไทยมีความแตกแยกกันมากเป็นสังคมทอนกำลัง จนไม่มีกำลังที่จะเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ ความรักและความสามัคคี ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ถ้าคิดว่าท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว จะมองไม่เห็นความดีของอาจารย์ปรีดี ซึ่งมีเป็นอเนกประการ ถ้ารู้ความจริงว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ จะเห็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อสังคมไทยของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแห่งนี้ โดยมุ่งที่จะสร้างคนที่มีการศึกษาจำนวนมากขึ้นมามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย อาจารย์ปรีดีวางระบบการคลังของประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อาจารย์ปรีดีพยายามวางความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ดำเนินการแก้ไขสนธิสัญญาสิทธินอกอาณาเขตที่ไทยเสียเปรียบต่างประเทศและเสียศักดิ์ศรี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ถึง ๑๐ ปี เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นบุกไทย ยกทัพเข้ามาประเทศไทย และบังคับให้ประเทศไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร อาจารย์ปรีดีในขณะดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามพันธมิตรถือว่าประเทศไทยแพ้สงครามด้วย อาจารย์ปรีดีใน

ฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ได้ชิงประกาศ
สันติภาพเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยถือว่าการประกาศสงครามเป็นโมฆะ
ประเทศไทยไม่มีกรณีสงครามกับสัมพันธมิตร และดำเนินการเจรจากับฝ่าย
สัมพันธมิตรให้รับรองอิสรภาพของประเทศไทย

การประกาศสันติภาพของอาจารย์ปรีดีเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔
เท่ากับเป็นการกู้อิสรภาพของประเทศไทย จากการตกเป็นเมืองขึ้นของสัมพันธมิตร
จากคุณูปการในการรักษาบ้านเมืองไว้เมื่อพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตอบแทนคุณงามความดีของ
ท่านอาจารย์ปรีดี ด้วยการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้ดำรงตำแหน่ง
รัฐบุรุษอาวุโส เป็นคนแรกและคนเดียวของประเทศไทย

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเป็นตัวอย่างของสามัญชนคนไทยที่มีความรักชาติบ้าน
เมืองอย่างแรงกล้า พยายามเรียนรู้จนเกิดปัญญา ใช้ปัญญาทำงานเพื่อประเทศ
ชาติ ดำรงตนอยู่ในความสุจริต ถูกต้อง มีความกล้าหาญ เป็นกำลังสำคัญใน
การก่อให้เกิดประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พิทักษ์สถาบัน
พระมหากษัตริย์ เชิดชู และพยายามพัฒนาระบบประชาธิปไตย ดำรงตำแหน่ง
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย นายกรัฐมนตรี เป็น
ผู้รักษากันเมืองไว้ในยามคับขัน ไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น นับว่า
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นคนดีศรีสยามโดยแท้

การที่มีคนไทยคนหนึ่งเป็นคนดีถึงขนาดนี้ เป็นเรื่องหาได้ยาก ควรที่สังคม
ไทยโดยเฉพาะอนุชนคนรุ่นหลังจะได้รู้ความจริง มีความภูมิใจในความดีของ
เพื่อนร่วมชาติที่ทรงคุณงามความดีอันสูงยิ่งเช่นนี้ และเกิดความบันดาลใจที่จะ
ทำความดีเพื่อชาติบ้านเมือง

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๓ หรือตรงกับ
ค.ศ.๑๙๐๐ ในปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือปี พ.ศ.๒๕๔๓ ปีข้างหน้าท่านจะมีชาติกาลครบ
๑ รอบศตวรรษ ในโอกาสเช่นนี้ ประเทศไทยควรจะทำอะไรอันเป็นสัญลักษณ์
เพื่อให้สังคมไทยระลึกถึงคุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์
รัฐบุรุษอาวุโสมีต่อสังคมไทย เพื่อก่อให้เกิดกำลังใจในชาติบ้านเมืองในการที่จะก้าว
เดินต่อไปข้างหน้า รัฐบาลควรเป็นเจ้าภาพจัดงานโดยจะเรียกว่า “งานฉลอง

๑ ศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทย” หรือ “๑ ศตวรรษ ปรีดี คนดีศรีสยาม” หรือชื่ออื่นในทำนองนี้ก็ตาม ประกอบกับการสร้างสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักคนไทยที่ประกอบคุณงามความดีแก่แผ่นดินเกิด นอกจากนั้นรัฐบาลควรจะดำเนินการเสนอให้ UNESCO ประกาศให้อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทยเป็นบุคคลสำคัญของโลก เพื่อโลกจะได้รับรู้การมีบุคคลสำคัญระดับโลกของประเทศไทย

ท่านผู้มีเกียรติครับ ถ้ารัฐบาลได้ทำตามนี้จะเกิดความเป็นมงคล มงคลกับรัฐบาลเอง และมงคลกับสังคมไทย คนไทยนั้นถือเรื่องมงคล มงคลเกิดจากความจริง ความงาม ความถูกต้อง การมีความกตัญญูต่เวทีต่อคนที่มีบุญคุณ สังคมที่มีความกตัญญูต่เวทีต่อคนที่ควรกตัญญูต่เวที ย่อมเป็นสังคมที่มีความเป็นมงคลอยู่ในตัว ในปี พ.ศ.๒๕๔๓ นี้ หรือ ค.ศ.๒๐๐๐ จะเป็นปีแห่งชาตกาลครบรอบศตวรรษของคนไทยผู้ทรงคุณวิเศษอีกท่านหนึ่ง คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การประกาศเกียรติคุณของคนไทยผู้ทรงคุณงามความดีสูงสุดมากกว่า ๑ คน ไม่ใช่ข้อเสียหยาอะไร ตรงข้าม กลับจะเป็นไปในทางที่เป็นคุณยิ่งขึ้น เรายังมีคนไทยที่ทรงคุณงามความดีสูงจำนวนมากคนเท่าใดที่จะให้โลกได้รับรู้ ยังเป็นการดีเท่านั้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ สังคมไทยควรจะล่วงพ้นการคิดอย่างชาตวุฒิภาวะ หรือคิดอย่างเด็กๆ ว่า ถ้ารักคนนี้ต้องไม่รักคนโน้น การคิดแบบแยกข้าง แยกพวก ได้ทำลายสังคมไทยมามากเกินแล้ว ควรจะปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาเป็นการคิดแบบเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ

ท่านที่เคารพครับ สังคมไทยthonกำลังกันเองมามาก จนสังคมอ่อนแอ ถึงเวลาที่เราจะสร้างความรักความสมานฉันท์ ความเป็นมงคล ให้เกิดขึ้นในชาติ บ้านเมือง เพื่อสังคมไทยจะได้มีกำลังของแผ่นดินหรือภูมิพละในการดำเนินไปข้างหน้า สามารถเอาชนะอุปสรรคอันยากลำบากนานาประการ สามารถสร้างสันติภาพและสันติสุขให้เกิดขึ้นในแผ่นดินของเราให้จงได้ อันเป็นสิ่งปรารถนาสูงสุดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ขอขอบพระคุณครับ

ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี

เรื่อง การเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญ
บรรจุไว้ในปฏิทินของยูเนสโก

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยเสนอ ในการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปยังองค์การยูเนสโก เพื่อขอให้องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ (Anniversaries of great personalities and historic events) เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปีแห่งชาตกาล และให้ความเห็นชอบโครงการเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งนี้ เนื่องจากในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้ซึ่งประกอบคุณงามความดีอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกในด้านการศึกษา สันติภาพ ตลอดจนประชาธิปไตยแก่ชาวไทยและชาวโลก และเป็นผู้ที่ได้สร้างคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ และราษฎรไทย โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กล้าหาญ เสียสละ ในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รัฐบุรุษอาวุโส นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง และเลขาธิการคนแรกของสภาผู้แทนราษฎรสยาม อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนของชาติที่จะทำนุบำรุงบ้านเมืองต่อไป

ประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าวดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลรายนามต่อไปนี้เป็นกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ คือ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)	๑๒. นายประเวศ วะสี
๒. พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)	๑๓. นายพนัส ลิ้มเสถียร
๓. ประธานรัฐสภา	๑๔. นายมารุต นุนนาค
๔. ประธานศาลฎีกา	๑๕. นายระพี สาคริก
๕. ท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์	๑๖. นายสถาพร กวิตานนท์
๖. นายกันต์ธีร์ ศุภมงคล	๑๗. นายสุธี สิงห์เสน่ห์
๗. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา	๑๘. นายเสน่ห์ จามริก
๘. นายชวน หลีกภัย	๑๙. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๙. ม.ร.ว.เทพ เทวกุล	๒๐. นายเสริมศักดิ์ การุณ
๑๐. นายนิคม จันทรวิทุร	๒๑. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
๑๑. นายประมวล สภาวสุ	๒๒. นายอุทัย พิมพ์ใจชน

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
๔. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๕. ประธานมูลนิธิเสรีบูรโกเศศ-นาคะประทีป
๖. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก.สัมพันธ์

กรรมการ

๗. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
๘. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
๙. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑๐. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ
๑๑. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๑๒. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข

๑๓. ผู้แทนสำนักงบประมาณ	๓๒. ผู้แทนสมาคมสิทธิเสรีภาพแห่งประเทศไทย
๑๔. ผู้แทนกรมชนาธิกร์	๓๓. ผู้แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
๑๕. ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย	๓๔. ผู้แทนคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย
๑๖. ผู้แทนการสื่อสารแห่งประเทศไทย	๓๕. ผู้แทนองค์กรเครือข่ายเดือนตุลา
๑๗. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้แทน	๓๖. ผู้แทนสมัชชาคนจน
๑๘. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือผู้แทน	๓๗. เลขาธิการสหพันธ์นิสิตนักศึกษา แห่งประเทศไทย
๑๙. ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	๓๘. นายกองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๐. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย	๓๙. ประธานสภานักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๑. ผู้แทนมูลนิธิปรีดี พนมยงค์	๔๐. นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ
๒๒. ผู้แทนมูลนิธิปิยะ อึ้งภากรณ์	๔๑. นายจาตุรนต์ ฉายแสง
๒๓. ผู้แทนมูลนิธิโกมล คีมทอง	๔๒. นายปรีชา สุวรงค์ตัด
๒๔. ผู้แทนมูลนิธิซูวีย์ โอวาทวงษ์	๔๓. นายพินิจ จารุสมบัติ
๒๕. ผู้แทนมูลนิธิดวงประทีป	๔๔. นายพิรพันธ์ พาลุสุข
๒๖. ผู้แทนมูลนิธิเด็ก	๔๕. นายโกดิน พลกุล
๒๗. ผู้แทนมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม	๔๖. นายสมศักดิ์ สืบตระกูล
๒๘. ผู้แทนมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์	๔๗. นายอดิศร เพียงเกษ
๒๙. ผู้แทนมูลนิธิบูรณะชนบท	๔๘. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
๓๐. ผู้แทนสถาบันสันติประชาธรรม	๔๙. นายอารีเพญ อุตรสินธุ์
๓๑. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	กรรมการและเลขานุการ
๕๐. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๑. นายพนม เี่ยมมประยูร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๒. นายพิภพ ธงไชย	

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
๒. ประธานมูลนิธิเสรีธรรมโกเศศ-นาคะประทีป	ประธานกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

กรรมการ

๓. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก
๔. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์	ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
๕. นางสาวศิริ สุวรรณสถิตย์	๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศึกษาและประมวล
ผลงานของ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์	๑๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการ
เสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และ
วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ	๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
	๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
	๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
	๑๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่
เกียรติคุณ รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
สำหรับเด็กและเยาวชน
๑๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
๑๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดประกวด
ภาพยนตร์ รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
๑๘. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัล
ปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่น
ทางด้านประชาธิปไตยและสันติภาพ
๑๙. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
อนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงาน
โครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒๑. นายพนม เอี่ยมประยูร
๒๒. นายพิภพ ธงไชย
๒๓. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์
๒๔. นายกมล กมลตระกูล

๒๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
สำนักวิทยารธรรมศาสตร์และการเมือง
๒๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
ความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
๒๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
๒๔. นางซุสลิพร เกษโกวิท
๒๕. นางศุภกัญญา บุญทัศน์กุล
๒๖. นายประณิต ภูมิถาวร
๒๗. นายวิชญ์ วรวิญญู
๒๘. นางวาทินี สายประดิษฐ์
๒๙. นายสันต์ หัตถิรัตน์
๓๐. นายสุรพล นิตไกรพจน์
๓๑. นายเหวง โตจิราการ

กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

คณะอนุกรรมการดำเนินงาน

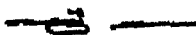
๑. อนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์ ประธานอนุกรรมการ
๒. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษามหาวิทยาลัยศาสตร์
และวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
นายวิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการ
๓. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ
๔. อนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ
๕. อนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
นางสาววารี หะวานนท์ ประธานอนุกรรมการ
๖. อนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
นายมานิจ สุขสมจิตร ประธานอนุกรรมการ
๗. อนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ ประธานอนุกรรมการ

๔. อนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
นายชาณวิทย์ เกษตรศิริ ประธานอนุกรรมการ
๙. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก
นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์ ประธานอนุกรรมการ
๑๐. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณรัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
สำหรับเด็กและเยาวชน
ผู้แทนมูลนิธิเด็ก ประธานอนุกรรมการ
๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
นายสันติสุข โสภณสิริ ประธานอนุกรรมการ
๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
นายโดม สุขวงศ์ ประธานอนุกรรมการ
๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย
และสันติภาพ
นายเสมอ พริ้งพวงแก้ว ประธานอนุกรรมการ
๑๔. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน ๑๐๐ ปี
รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ
๑๕. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายสุภัทร สุคนธวิวัฒน์ ประธานอนุกรรมการ
๑๖. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
นายกิตติศักดิ์ ปภักดี ประธานอนุกรรมการ
๑๗. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
นายสุริชัย หวันแก้ว ประธานอนุกรรมการ
๑๘. อนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
นายพนม เอี่ยมประยูร ประธานอนุกรรมการ

ให้คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นนี้ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และในการนี้ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการใดๆได้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๐

(พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๔๕/๒๕๕๑

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของรัฐบาลอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย และได้มี
คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓๖๑/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงาน
ฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบาลอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุดุติประสงค
ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

๑. ให้ปรับปรุงชื่อคณะกรรมการฯ เป็นคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบาลอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์

๒. ให้แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบาลอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายอดุล วิเชียรเจริญ

คณะกรรมการอำนวยการ

นายบรรณิธิ เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการอำนวยการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายบรรณิธิ เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ

กรรมการ

๒. นางจรรพ ไว้นันท์

๗. นายครรชิต ตัมพานุวัตร

๓. นายจริยวัฒน์ สันตะบุตร

๘. นายภูวดล ทรงประเสริฐ

๔. นายโชคชัย สุทธาเวศ

๙. นางสาวทาสินี วัชรบูรณ์

๕. นายสมเกียรติ อภิญาชน

๑๐. นายอนันต์ วิริยะพินิจ

๖. นายบัณฑิต ล่ำซำ

• • • • •

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของนายปรีดี พนมยงค์

๑. ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายนิคม จันทรวิฑูร

๑๐. นายสะอาด พิมพ์สวัสดิ์

๓. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล

๑๑. นายระวี ฤกษ์จำนง

๔. นายปรีดี เกษมทรัพย์

๑๒. นายสังกัด ศรีวณิก

๕. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์

๑๓. นายศุขปรีดา พนมยงค์

๖. นายวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์

๑๔. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา

๗. นายประชม โฉมฉาย

๑๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๘. นายสมจิตต์ อินสิงห์

๑๖. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์

๙. นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์

๑๗. นางสาวปราณี กุรุพินธารักษ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษามหาวิทยาลัย
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

๑. นายวิเชียร วัฒนคุณ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

๗. ผู้อำนวยการกองการสังคม

๓. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กรมองค์การระหว่างประเทศ

๔. อธิปไตยกรรมองค์การระหว่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศ

๔. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์

๕. รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์

๙. ผู้แทนสมาคมกรรมการศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

๖. ผู้อำนวยการกองสัมพันธ์ต่างประเทศ

๑๐ นายพูนม เกี่ยมมา/ระยอง

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

๑๑. นายประณิต ภูมิถาวร

อนุกรมการและเลขานุการ

๐๒. นางสาวสุทธิลักษณ์ จงอุดมสุข

อนกรรมการและพี่ช่วยเลขานการ

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์

๑. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางยุพิน โภคฐิติยุกต์	๔. นายหิรัญ สุตะบุตร
๓. นายภัทรพงศ์ ศรีเกียรติอินทร์	๕. นายอัคนี อรัณยานนท์
๖. นายคณิต พืชมณีชัย	อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นางสาวสมศรี ก้อนทองดี	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ

๑. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายจรูญ โฆษณานนท์	๖. นายพนม เขียมประยูร
๓. นายชัยวัฒน์ นูนาค	๗. นางวาณี สายประดิษฐ์
๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์	๘. นายสมคิด เลิศไพฑูรย์
๕. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์	๙. นายสันติสุข โสภณสิริ
๑๐. นางสุภาพ ดวงไสว	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๑. นางชนันดา อึ้งชูคดี	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายกลสมาคมธรรมศาสตร์	๔. นายพนัส สิมะเสถียร
๒. นายดำรงดี ภูษณมระ	๕. นายสุธี สิงห์เสนห์
๓. นายประมวล สภาวสุ	
๖. คุณวารี หะวานนท์	ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นางจารุพร ไวยนันท์	๑๔. นายสงคราม ชัยประวัติดำรงดี
๘. นายชัยวาลย์ ศรศรี	๑๕. นายสม จาตุศรีพิทักษ์
๙. นายทองมา หงส์ดามรงค์	๑๖. นายสมชาย สกุลสุรัตน์
๑๐. นายนริศ ชัยสูตร	๑๗. นายสุชสันต์ จิรจริยาเวช
๑๑. นางสาวประนอม ไชวินวิพัฒน์	๑๘. นายอุทัย อัศวพัฒน์นาฏกุล
๑๒. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์	๑๙. ผู้อำนวยการกองคลัง
๑๓. นายวีระ มานะคงศิริชัย	๒๐. หัวหน้างานการเงิน
๒๑. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์	อนุกรรมการและเลขานุการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๑. นายมานิจ สุขสมจิตร

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล ฉายาวัฒน์

๑๕. นางวัชรินทร์ วาณิชชา

๓. นายบำรุง สุขพรรณ

๑๖. นายสมเจตน์ ชวนชาติ

๔. นางสาววิภา สุขกิจ

๑๗. นายคณิต พืชมณีชัย

๕. นายสมหมาย ปาริจัดดี

๑๘. นายมณูญ พุดทอง

๖. นายกำแหง ภริตานนท์

๑๙. นายคณิต พันธรัณย์ราชเดช

๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษ์

๒๐. นายปราโมช สัมชุกร

๘. นางผาณิต พูนศิริวงศ์

๒๑. นายสมภพ ศรีสมวงศ์

๙. นายวิทยา ตันทสุทธิ

๒๒. นางกรรณิการ์ วิริยะกุล

๑๐. นายสุวัฒน์ ทองธนากุล

๒๓. นายทวีสิน สถิตย์รัตนชีวิน

๑๑. นายศุภย์ ศิริกุลพิพัฒน์

๒๔. นายสมณา นทีไวยวะ

๑๒. นายสมชาย กรสวนสมบัติ

๒๕. นายธวัชชัย ไพรินทราภา

๑๓. นายดำฤทธิ์ วิริยะกุล

๒๖. นางอุบล เปี้ยะมั่ง

๑๔. นายชวรงค์ ลิ้มปัทมปาณี

๒๗. นางสาวสุภาณี แก้วมณี

๒๘. นางนุตรธยาดี ไกลศักดิ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

๑. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายชูชาติ หมั่นอินกุล

๕. นายสุพจน์ แจ่มเร็ว

๓. นายทวีศักดิ์ ไยเมือง

๖. นางดุขฎิ บุญทัศน์กุล

๔. นายนิวัติ กองเพียร

๗. นายอำนาจ เขินสบาย

๘. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑. นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายระวี ฤกษ์จำนง

๖. นายวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์

๓. นายกมล กมลตระกูล

๗. นายสมจิตต์ อินสิงห์

๔. นายคณิต พืชมณีชัย

๘. นายสันติสุข โสภณศิริ

๕. นายพิรุณ นัตถวนิชกุล

อนุกรรมการและเลขานุการ

๙. นายสุภรณ์ พรหมพັນธุ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๐. นายสมชาย หอมละออ

๙. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับ
เด็กและเยาวชน

๑. นายพิภพ ธงไชย

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล กมลตระกูล

๗. นายธีรพัฒน์ อัครสังสิทธิ

๓. นางกาญจนา กาญจนสุด

๘. นางปริญญา ศรีชัยรัตน์

๔. นายจรัส ดิษฐาภิขัย

๙. นายพิรุณ ฉัตรวณิชกุล

๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๑๐. นายรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

๖. นางดุขี บุญทัศน์กุล

๑๑. นายสมบัติ บุญงามอนงค์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

๑. พระไพศาล วิสาโล

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๒. นายสันติสุข โสภณสิริ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวฐิติมา คุณศิริานนท์

๗. นายนิพนธ์ แจ่มดวง

๔. นายธีรารัง ปัทมภาส

๘. นายวรพงศ์ เวชมาสินนท์

๕. นางสาวนงลักษณ์ ตรงศิลป์

๙. นายสมเกียรติ มีธรรม

๖. นางสาวนารี แซ่ตั้ง

๑๐. นางสาวสิริวรรณ นิจเจริญ

๑๑. นายสุรสม กฤษณะจุฑะ

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก

๑. นายโคม สุขวงศ์

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายอดิศักดิ์ เข็มรัตน์

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางณิชา จรรย์เศรษฐการ

๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๔. นายภาณุ อารี

๖. นางสาวชลิดา เอื้อบำรุงจิต

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาววิมลรัตน์ อรุณโรจน์สุริยะ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตยและสันติภาพ

๑. นายเสม พริ้งพวงแก้ว ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายโคทม อารียา ๕. นายมาร์ค ตามไท

๓. นายเดช พุ่มคชา ๖. นายวิษณุ วรรุญญ

๔. นางธีรนาถ กาญจนอักษร

๗. นายพิภพ ธงไชย อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

๑. นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางดุขฎิ บุญทัศน์กุล ๔. นายประเดิมชัย บุญช่วยเหลือ

๓. นายสมศักดิ์ สืบตระกูล ๕. นายชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์

๖. นายอนันต์ วิริยะพินิจ อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นายก่อพงษ์ ตอนสกุล อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์ ๓. นายพระนาย สุวรรณรัฐ

๒. นายทิวา เงินยวง ๔. นายเฉลียว จรัสศรี

๕. นายสุภัทร สุคนธ์วัด ประธานอนุกรรมการ

๖. นายปัญญา น้าเพชร รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นายภฤดา ณ ป้อมเพชร ๑๒. นายจรัส ดิษฐากิชัย

๘. พันเอก (พ) ชัยนธ์ อัมพุนันท์ ๑๓. นางสาวนัยนา สุภาพัง

๙. นาย योगยศ เล็กกลาง ๑๔. นายสันติ จิยะพันธ์

๑๐. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล ๑๕. นางสาวดวงใจ สุภาพัง

๑๑. นายสมยศ พงกษาเกษมสุข

๑๖. นางสาวชลลดา บุญเกษม อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

๑. นายกิตติศักดิ์ ปกติ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายอภิชัย พันธเสน

๖. นายธีรยุทธ บุญมี

๓. นายเกษียร เตชะพีระ

๗. นายพนม เอี่ยมประยูร

๔. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์

๘. นายวรพจน์ วิศรุตพิชญ์

๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๙. นายประชา หุตานุวัตร

๑๐. ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดปรีดี พนมยงค์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

๑. นายสุริชัย หวันแก้ว

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายไชยนต์ รัชชกุล

๕. นางสาวพรเพ็ญ อันตระกูล

๓. นายเดช ฟูมคชา

๖. นายวิทยา สุจริตธนารักษ์

๔. นายบัณฑิต อ่อนดำ

๗. นางวิระดา สมสวัสดิ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

๑. นายพนม เอี่ยมประยูร

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์

๔. นายสมเกียรติ วรปัญญาอนันท์

๓. นายพิภพ ธงไชย

๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๖. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางวิภา เกตสระ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๘. นางสาววรรณวิภา แสงสารพันธ์

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งนี้ให้แต่ละฝ่าย

๑. จัดทำแผนงานและรายละเอียดของงานที่จะจัดทำ โดยจะต้องอยู่ในขอบเขตของ
รายละเอียดของงานตามที่เสนอไว้ในโครงการ โดยเน้นว่าต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒. ระบุว่าเป็นแผนงานของฝ่ายใดและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแผนงานแต่ละเรื่อง
๓. จัดทำงบประมาณทั้งด้านรายรับและรายจ่าย รวมทั้งระบุแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่ายใน
การดำเนินการตามแผนงาน
๔. จัดทำตารางเวลาในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน
๕. เสนอแผนงานที่ได้จัดทำขึ้น ต่อคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อพิจารณานำเสนอให้คณะ
กรรมการอำนวยการอนุมัติและให้ความสนับสนุน และ
๖. ดำเนินการตามแผนงานที่ได้รับอนุมัติให้เสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๐

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๔๗/๒๕๔๒

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี

รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๓ จะเป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๔๕/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๑ แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลดังมีรายนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการดำเนินงาน

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ทำพระจันทร์

กรรมการ

คณะอนุกรรมการ

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ

๑. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายสมชัย ศรีสุทธิยากร

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์

๕. นางสาวสุติ เมฆา

๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

๖. ประธานชมรมนักศึกษาเรียนดีจากชนบท

๗. นางวนิดา จันทนทัศน์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. นางสาวดาวเรือง แนวทอง

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

อนุกรรมการ

๑. นายสมชาย วัชรสมบัติ

๒. นายสาโรช เพือกสาลี

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

นางสาวสุรัสวดี พูนพยนต์

อนุกรรมการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

อนุกรรมการ

๑. นายศิริลักษณ์ บันบัวรุ่งกิจ

๓. นายจรเฐ พันธุ์เปรี๊ยะ

๒. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์

๔. นายศุภพงศ์ ขจรทิพย์

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการโครงการอนุสรณ์สถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. นายสมศักดิ์ สิบตระกูล

ที่ปรึกษา

๒. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

รองประธานอนุกรรมการ

๓. นายบุญลือ ทานาค

อนุกรรมการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

นายจรัส ดิษฐาอภิชัย

อนุกรรมการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

นายโชคชัย สุทธาเวช

อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒

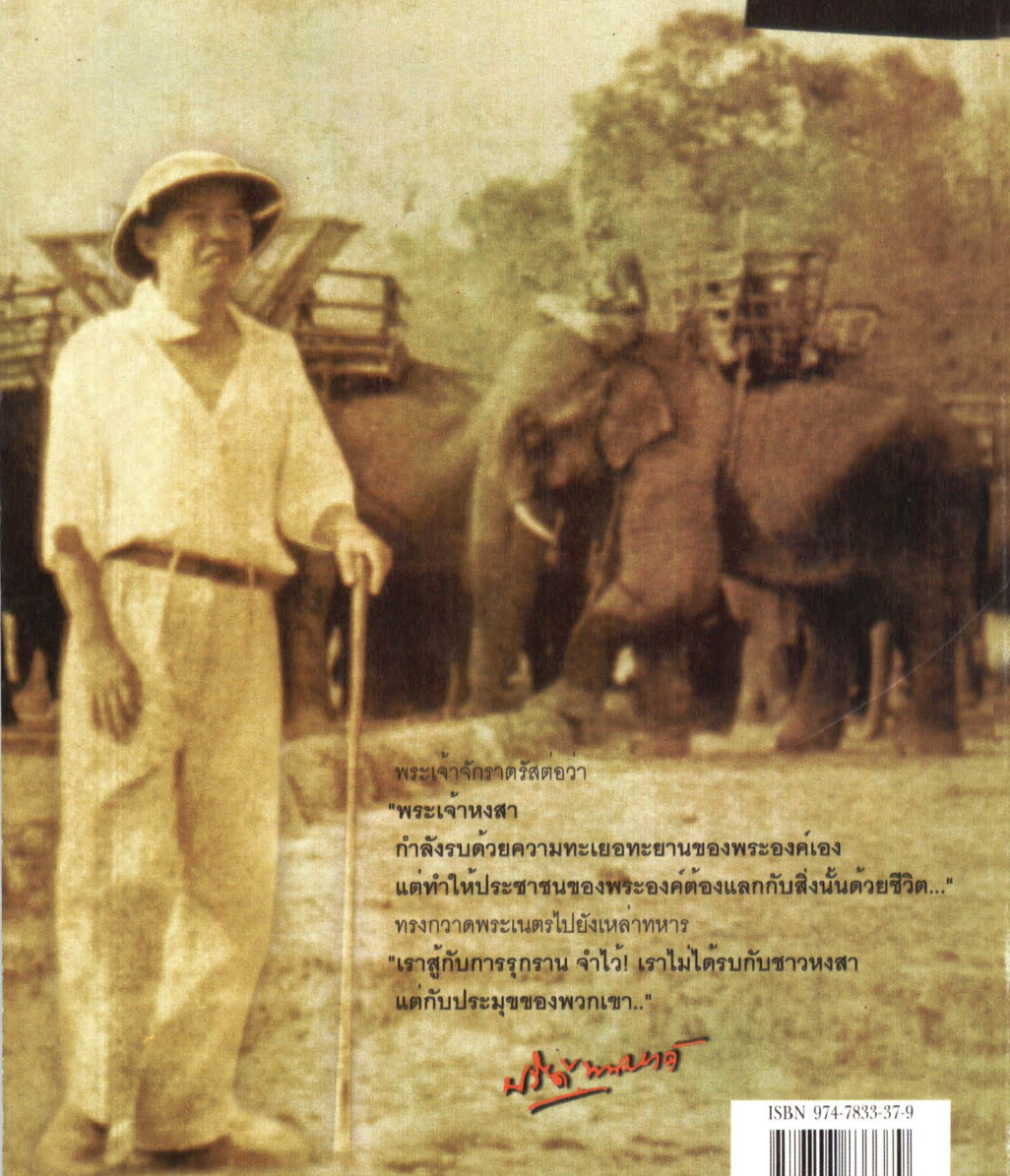
(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

THE KING OF THE WHITE ELEPHANT

PRIDI BANOMYONG

พระเจ้าช้างเผือก

พระเจ้าจักราตรัสต่อว่า

"พระเจ้าหงสา

กำลังรบด้วยความทะเยอทะยานของพระองค์เอง

แต่ทำให้ประชาชนของพระองค์ต้องแลกกับสิ่งนั้นด้วยชีวิต..."

ทรงกวาดพระเนตรไปยังเหล่าทหาร

"เราสู้กับการรุกราน จำไว้! เราไม่ได้รับกับชาวหงสา
แต่กับประมุขของพวกเขา.."

ปรีดี พนมยงค์

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นาย ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)

ISBN 974-7833-37-9

9 789747 833379

ราคา ๑๔๕ บาท